

การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

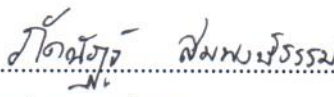
กนกวรรณ ชื่นใจจิตต์

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
สิงหาคม 2561
ลิขสิทธิ์นี้เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

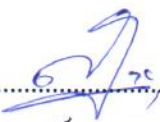
คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ กนกวรรณ ชื่นใจจิตต์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

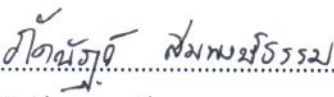
คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

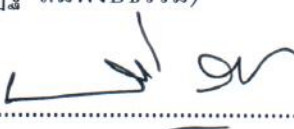

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุญา ชีระวิชิตระกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.ภักดิ์ภูษิต สมพงษ์ธรรม)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุญา ชีระวิชิตระกุล)

.....กรรมการ
(ดร.ภักดิ์ภูษิต สมพงษ์ธรรม)

.....ประธาน
(ดร.ชัยพจน์ รังงาม)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

วันที่ 3 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

กิตติกรรมประกาศ

งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภยา
ธีระวณิชตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร.ภคณัฐ สมพงษ์ธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
ดร.ชัยพนธ์ รังงาม กรรมการสอบงานนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง
ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึก
ซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านดังปรากฏชื่อในงานนิพนธ์ฉบับนี้ที่ให้ความกรุณา
และความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม รวมทั้งให้คำแนะนำ
แก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านดังปรากฏชื่อในงานนิพนธ์ฉบับนี้ที่ได้ให้ความกรุณา
และความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย
ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ โรงเรียนและข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 18 ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการทำวิจัย ทำให้
งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ จ.ศ.อ.คำนวณ และคุณแม่ปรียาภรณ์ ชื่นใจจิตต์ บิดามารดา
ผู้ให้กำเนิดและทุกคนในครอบครัวที่ทำให้กำลังใจและให้การสนับสนุนในการศึกษาต่อครั้งนี้
ทั้งยังเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความมานะ พยายามจนบังเกิดผลสำเร็จนี้

คุณค่าและประโยชน์ของงานนิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตาแค้นบุพการี
บูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษาและ
ประสบความสำเร็จมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

กนกวรรณ ชื่นใจจิตต์

58920790: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: การบริหารโครงการ/ โครงการโรงเรียนคุณธรรม/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 18

กนกวรรณ ชื่นใจจิตต์: การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง
จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 (MORAL SCHOOL
ADMINISTRATION IN MEUNG RAYONG DISTRICT AT RAYONG PROVINCE UNDER
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 18) คณะกรรมการควบคุม
งานนิพนธ์: สภาฯ ชีระวิชิตระกุล, กศ.ด., ทัศนัญฐ์ สมพงษ์ธรรม, Ed.D. 116 หน้า. ปี พ.ศ. 2561.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบ และหาแนวทางการบริหารโครงการ
โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาด โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง
ได้แก่ ข้าราชการครูจำนวน 266 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง
.41 ถึง .78 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที (t -test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน
ทางเดียว (One-way ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วย Scheffe's method

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบการบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า แตกต่างกัน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้าน
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านความซื่อสัตย์สุจริต แตกต่างกัน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านความซื่อสัตย์สุจริต แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ
ทางสถิติ
2. แนวทางการบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 พบว่า ด้านความพอเพียง ควรน้อมนำปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันของคุณ โดยการจัดอบรมหรือถ่ายทอดจากผู้มีประสบการณ์

ควรสร้างความตระหนักให้ครูจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง เริ่มจากการบันทึกรายได้ กำหนดรายจ่ายในแต่ละเดือน และบันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง ติดตามและประเมินผล ด้านความรับผิดชอบ ควรใช้กระบวนการ PDCA คือ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) มาช่วยในการทำงานของครู มอบหมายงานให้ชัดเจน และเหมาะสมกับคนที่ได้รับ การที่ครูได้ทำงานที่ถนัดกับความสามารถของตนเอง จะช่วยให้การทำงานได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด และด้านอุดมการณ์คุณธรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านคุณธรรมให้กับครู โดยคัดเลือกครูรุ่นพี่ที่มีอุดมการณ์คุณธรรมที่เหมาะสมกับองค์กร หรือสามารถนำมาปรับใช้กับองค์กรได้ มาเป็นตัวอย่างให้กับครูรุ่นน้อง ปลุกฝังคุณธรรมให้กับครู โดยเริ่มจากความพอเพียง เพราะหากครูไม่ต้องวิตกกังวลกับภาระทางการเงิน ครูก็จะมีเวลาคิดเรื่องอื่น และสามารถปฏิบัติตนบนพื้นฐานคุณธรรมด้านอื่นได้ตามมา

58920790: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; M.Ed.
(EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: PROJECT MANAGEMENT/ MORAL SCHOOL PROJECT/
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 18
KANOKWAN CHUENJAIJIT: MORAL SCHOOL ADMINISTRATION IN
MEUNG RAYONG DISTRICT OF RAYONG PROVINCE UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 18. ADVISORY COMMITTEE: SADAYU
TEERAVANITTRAKUL, Ed.D., PAKKANAT SOMPONGTAM, Ed.D. 116 P. 2018.

The purposes of this study were to investigate, to compare, and to find guidelines for managing the moral school project in Meung Rayong District of Rayong Province under the Secondary Educational Service Area Office 18. The sample of the study was derived by the mean of stratified random sampling technique according to school size. The sample consisted of 266 school teachers. A 5-level rating scale questionnaire with the item discriminating power of items between .41-.78 and the reliability at .97 was an instrument used for data collection. Mean, Standard Deviation, *t*-test, One-way ANOVA, and Scheffe's pairing comparison method were statistical devices employed for the data analysis.

The findings revealed as follows:

1. The administration of moral school project in Meung Rayong District of Rayong Province under the Secondary Educational Service Area Office 18, both as a whole and in each particular aspect, was found at a high level.
2. There was no report of statistically significant difference among teachers who work in different positions. However when comparing opinion of teachers having different work experience, this study reports statistically significant difference at .05 level both in general and each aspect, except in the aspect of honesty, in which non-significant differences were found. Also, when the size of school was classified, there were significant differences at the level of .05; except in the aspect of honesty, in which non-significant differences were found.
3. Guidelines for administrating the moral school project in Meung Rayong District of Rayong Province under the Secondary Educational Service Area Office 18 were as the following. In the aspect of sufficiency, the concept of Sufficiency Economy Philosophy should

be applied in teachers' daily lives through training or transmitting from the experienced ones; culturing awareness for teachers to prepare their own income account by beginning from recording their own monthly income as well as estimating expenses, and then recording real expenses with follow-up and evaluation. In the aspect of responsibility, P (Plan), D(Do), C(Check), and A(Act) procedure should be implemented by providing teachers definite and appropriate work assignments because the work effectiveness and efficiency arise from one's own expertise and skillfulness. In the aspect of ideology and morality, organizational culture focusing on morality should be fostered by giving a typical example of the better ones to those who are less experienced , and by starting from sufficiency. Sufficiency will help reduce worries from financial situations and will lead them to having enough time to spend for thinking and behaving themselves on the ground of various aspects concerning morality.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
คำถามในการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
วิสัยทัศน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18	9
แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารโครงการ	11
แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรม.....	23
การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรม.....	43
ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย	62
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	62
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	65
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	67
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	68
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	68
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	68
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	97
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	97
อภิปรายผล	98
ข้อเสนอแนะ	103
บรรณานุกรม	104
ภาคผนวก	109
ภาคผนวก ก	110
ภาคผนวก ข	114
ประวัติย่อของผู้วิจัย	116

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ระดับการประพฤติกี่ยวกับการดำรงชีวิตของตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น 24
2	คุณธรรมจริยธรรมตามกระแสพระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสครองราชย์ครบ 60 ปี 25
3	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 63
4	สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง 69
5	สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน 70
6	สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามขนาดโรงเรียน 70
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้าน 71
8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความพอเพียง โดยรวมและรายข้อ 72
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 18 ด้านความกตัญญู โดยรวมและรายข้อ 73
10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยรวมและรายข้อ 74
11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมและรายข้อ 75
12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม โดยรวมและรายข้อ 76
13	ผลการเปรียบเทียบการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน 79

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน 80
15	ผลการเปรียบเทียบการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตาม ประสิทธิภาพการทำงาน 81
16	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความพอเพียง จำแนกตามประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 83
17	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความกตัญญู จำแนกตามประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 83
18	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความรับผิดชอบ จำแนกตามประสิทธิภาพการทำงาน 84
19	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม จำแนกตามประสิทธิภาพการทำงาน 85
20	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวม จำแนกตามประสิทธิภาพการทำงาน 85
21	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 18 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน 87
22	ผลการเปรียบเทียบการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตาม ขนาดโรงเรียน 88

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
23 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความพอเพียง จำแนกตามขนาดโรงเรียน	90
24 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความกตัญญู จำแนกตามขนาดโรงเรียน	90
25 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต จำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	91
26 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความรับผิดชอบ จำแนกตามขนาดโรงเรียน	91
27 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวม จำแนกตามขนาดโรงเรียน	92
28 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18	115

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2	ความสัมพันธ์เชิงตรรกะของกระบวนการแก้ปัญหา.....	17
3	ขั้นตอนการวางแผนโครงการ	21

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง “ช่วยสร้างคนดีให้บ้านเมือง” และพระราชทานหลัก 3 ประการ ในเรื่องครูและนักเรียนว่า “ให้ครูรักเด็กและเด็กรักครู ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อนไม่ให้แข่งขันกันแต่ให้แข่งขันกับตัวเอง และให้เด็กที่เรียนเก่งช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า ให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกัน เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี” (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560, หน้า ก)

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธาน เดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบ ยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยร่วมหารือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศให้เป็นพลเมืองที่มี คุณภาพ อีกทั้งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

โดยผลการหารือสรุปได้ว่าการพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนของชาติจำเป็นต้อง ดำเนินการจัดทำ “โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” เพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมี เหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรม ความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และสร้างความรู้สึกรับผิดชอบชีวิต รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

รูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อนและทำได้ง่าย เป็นการลงทุนต่ำ แต่ได้กำไรมาก และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริง โดยหลักการของโรงเรียน คุณธรรมสามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนในทุกศาสนา ไม่ผูกขาดกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เปรียบเสมือนเป็นคุณธรรมสากล ที่จะช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น” ซึ่งนับเป็นการพัฒนาเยาวชน ผู้ปกครอง และชุมชนได้อย่างยั่งยืน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560, หน้า 1)

การที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอ ในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน โดยการน้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาประยุกต์ใช้ ทั้งในเชิงระบบและเชิงโครงสร้างของสังคมไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 10) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้ ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) โดยกำหนดเป้าหมายว่า ภายใน ปี พ.ศ. 2561 คนไทยยุคใหม่จะมีลักษณะสำคัญ 1) สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต 2) มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานกลุ่ม 4) มีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่น การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจทุจริต และต่อต้าน การซื้อขายเสียงและสามารถก้าวทันโลก (ถวัลย์ มาศจรัส, 2553, หน้า 48-49) อีกทั้งโลกในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งกระแสความเจริญนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ทำให้เกิดการปรับตัว มีการแข่งขัน เอารัดเอาเปรียบ ซึ่งกันและกัน มีค่านิยมทางวัตถุสูงขึ้นเกิดจากการขาดคุณธรรมจริยธรรมขาดสมดุลทั้งทางจิตใจ และวัตถุโดยมีความ โน้มเอียงไปวัตถุนิยมมากกว่าจิตใจมากขึ้นทุกขณะและมุ่งแสวงหา ผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม การสร้างให้คนในชาติจำเป็นอย่างเร่งด่วน เพื่อปลูก จิตวิญญาณที่มีความรัก ความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อคนอื่นและสังคมโดยรวม การมีคุณธรรม จริยธรรม การมีจิตที่คิดสร้างสรรค์ เป็นกุศลและมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดในทางที่ดี ไม่ทำลาย เบียดเบียนบุคคล สังคม วัฒนธรรมประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552, หน้า 1) โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มีหลักการสำคัญ คือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิต ที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้น ภายใต้ วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” มีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางเป้าหมายที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาที่สำคัญในด้านต่าง ๆ

ซึ่งด้านที่สอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรมตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่มุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้าน คุณภาพและด้านการตอบ โจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 2)

สถานศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา พบว่า โรงเรียนในอำเภอเมืองมีการให้คุณค่าและค่านิยมกับ ความสนุกสนานและความพึงพอใจ การละเลยเรื่องระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเคารพ เกรงใจต่อผู้อาวุโสกว่า ติดการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านทางสังคมออนไลน์ ติดเกมส์อินเทอร์เน็ต และมีการใช้ภาษาไทยที่ไม่เหมาะสม การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสื่อทางสังคมมีภาพของการใช้ ความรุนแรงและความไม่เหมาะสมทางเพศ ซึ่งขาดการกำกับควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม และปัญหาตั้งครร์ก ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น การปล่อยปละละเลยให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในแหล่งชุมชนและ เข้าไปในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา รวมทั้งปัญหาคนไทยเข้าสู่วงจรการเล่นการพนันมากขึ้น เช่น การเล่นหวย การเล่นพนันฟุตบอล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 2) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทย ยังประสบปัญหาคุณภาพในเกือบทุกด้าน อาทิ คุณภาพคนต่ำทั้งใน ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ประชากรจำนวนไม่น้อยไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และไม่ยึดผลประโยชน์ ส่วนรวมเป็นสำคัญ คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และไม่ตระหนักถึง ความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ กระแสการเปลี่ยนแปลง ต่าง ๆ ที่หลังไหลเข้าสู่ประเทศไทยในสังคมที่เป็นยุคดิจิทัล ส่งผลให้ค่านิยมในสังคมไทย เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วคนไทยบางส่วนไม่สามารถเลือกรับปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของคนไทยถูกกลืนโดยวิถีชีวิตแบบใหม่ มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม รักสนุกและความสบาย เชื่อข่าวลือ ขาดความอดทน ขาดวินัย วัตถุนิยม ยอมรับคนที่ฐานะมากกว่าคนดีมีคุณธรรม โดยผลสำรวจของ ศูนย์คุณธรรมร่วมกับนิค้าโพล ปีพ.ศ. 2557 พบว่า ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ประชาชน มากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่าสำคัญที่สุด คือ ความซื่อสัตย์สุจริต การทุจริตคอร์รัปชันและประชาชน กว่าร้อยละ ๕๐ เห็นว่าจำเป็นต้องส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมโดยเร็วที่สุด ขณะที่การสำรวจ การยอมรับพฤติกรรมทางสังคมของคนไทยที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป ในปี พ.ศ. 2557 เรื่องพฤติกรรมของ การมีวินัย เช่น การข้ามถนนโดยใช้สะพานลอยหรือข้ามทางม้าลาย พบว่า กว่าร้อยละ 45 ทำเป็น บางครั้งหรือไม่ทำเลย ส่วนพฤติกรรมการใช้ชีวิต พบว่า คนไทยถึงร้อยละ 64.10 รู้สึกเฉย ๆ และรับได้กับ พฤติกรรมการพูดภาษาไทยคำฝรั่งคำและกว่าร้อยละ 38.70 ที่รู้สึกเฉย ๆ และรับได้กับ

การใส่เสื้อสายเดี่ยว เกาะอก นุ่งสั้น สะท้อนถึงคนไทยยังขาดทักษะในการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีจากต่างประเทศมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ละทิ้งค่านิยมที่ดีงามอันเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยและลดคุณค่าของความเป็นไทย จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับวางรากฐานการปรับเปลี่ยนให้คนมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 49)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจจะทำวิจัยเรื่อง การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยนี้มีความสำคัญต่อการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ดังนี้

1. ทำให้ได้การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
2. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลการวิจัยไปกำหนดแนวทางในการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการปฏิบัติของโรงเรียน

คำถามในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 มีคำถามดังต่อไปนี้

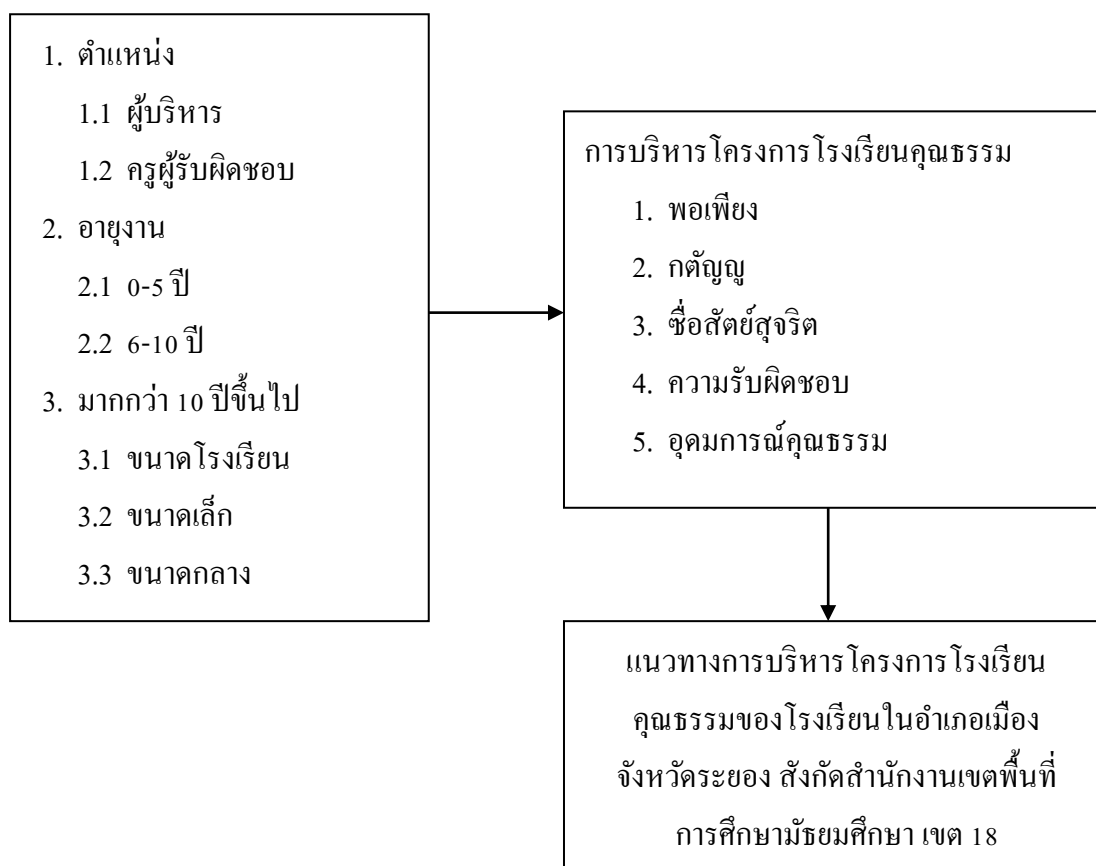
1. การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 มีลักษณะอย่างไร
2. การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติของโรงเรียนหรือไม่
3. แนวทางการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 เป็นอย่างไร

สมมติฐานของการวิจัย

การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรมเกี่ยวกับการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมมี 5 ด้าน คือ พอเพียง กตัญญู ซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ

- 1.1 พอเพียง
- 1.2 กตัญญู
- 1.3 ซื่อสัตย์สุจริต
- 1.4 ความรับผิดชอบ
- 1.5 อุทิศการณืคุณธรรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำนวน 1,958 คน จากโรงเรียน 50 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 266 คน จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยกำหนดขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการสุ่มและอาศัยตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ เกรจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) จากโรงเรียน 7 โรงเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ตำแหน่ง

3.1.1.1 ผู้บริหาร

3.1.1.2 ครูผู้รับผิดชอบ

3.1.2 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

3.1.2.1 0-5 ปี

3.1.2.2 6-10 ปี

3.1.2.3 มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

3.1.3 ขนาดโรงเรียน

3.1.3.1 ขนาดเล็ก

3.1.3.2 ขนาดกลาง

3.1.3.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ

3.2.1 พอเพียง

3.2.2 กตัญญู

3.2.3 ซื่อสัตย์สุจริต

3.2.4 ความรับผิดชอบ

3.2.5 อุดมการณ์คุณธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีความชัดเจน ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์ไว้ดังนี้

1. การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ

1.1 พอเพียง คือ ดำรงชีวิตพอเพียงตามพระราชดำรัสคำสอน ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ สร้างสรรค์ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว จนถึงระดับชาติ ด้วยความรวดเร็ว รอบคอบ

1.2 กตัญญู คือ ดำรงตนเรียบง่าย ไม่หลงลืมตัวเมื่อเกิดความสำเร็จ ความดีงาม ต้องยกย่องเชิดชูบุพการี ครู อาจารย์ และทุกคนที่มีส่วนร่วม

1.3 ซื่อสัตย์สุจริต คือ ป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับ โดยการปลูกฝังค่านิยมว่าการทุจริตคอร์รัปชัน คือความย่อหย่อนอับปาง และความน่าอัปยศ

1.4 ความรับผิดชอบ คือ โรงเรียนคุณธรรม ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ฯลฯ มีภาระหน้าที่อันสำคัญต้องช่วยกันพร่ำสอนเพื่อให้ลูกหลานเยาวชนก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบรู้ อดทน มีความเพียรด้วยปัญญา และความรอบคอบ

1.5 อุทิศตนคุณธรรม คือ ร่วมกันเสริมสร้างหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และปลูกฝังความคิดเชิงอุดมการณ์ เพื่อให้เกิดโรงเรียนคุณธรรมอย่างกว้างขวางและทั่วถึง อันเป็นความยั่งยืนแห่งความร่มเย็น และมั่นคงของระบบ การศึกษาของชาติบ้านเมืองสืบไปในอนาคต

2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนและปฏิบัติราชการแทนในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

3. ครูผู้รับผิดชอบโครงการ หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอนในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มรับราชการ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

4.1 กลุ่มประสบการณ์ในการทำงาน 0-5 ปี

4.2 กลุ่มประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี

4.3 กลุ่มประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป

5. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ในปีการศึกษา 2560 ที่จัดแบ่งขนาดตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 500 คน

5.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 501 คน ถึง 1,500 คน

5.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คน ถึง 3,000 คน

5.4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 3,000 คนขึ้นไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
2. แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหาร โครงการ
3. แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรม
4. การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม
5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิสัยทัศน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

วิสัยทัศน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 (ชลบุรี-ระยอง) ได้นำนโยบายของรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ความเชื่อมโยง เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาการขยายโอกาสทางการศึกษา และประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา

วิสัยทัศน์

มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย

ค่านิยมองค์กร

“ซื่อสัตย์ พร้อมบริการ สุภาพ มีคุณธรรม” ตัวย่อ “ISPM” (Integrity service mind polite morality)

พันธกิจ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานในระดับชาติและระดับสากล

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

4. พัฒนาระบบการจัดการและการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาในสังกัด

เป้าประสงค์

1. นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีการพัฒนาการเหมาะสมตามวัยและมีคุณภาพ

2. ประชากรวัยเรียนทุกคน ทุกกลุ่ม ได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเป็นธรรม

3. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะ ทักษะที่เหมาะสม และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่หน่วยงานและองค์กรอื่น ๆ ได้

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 มีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม กระจายอำนาจและความรับผิดชอบสู่บุคลากรและสถานศึกษา เน้นการทำงานแบบบูรณาการ บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล

โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18

หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแผนหรือแนวทางในการจัดประมวลความรู้และประสบการณ์ ซึ่งจัดทำ โดยคณะบุคคลในระดับสถานศึกษา เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตาม มาตรฐานการเรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียนชุมชน และสังคม อย่างมีความสุข การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพิจารณาจากหลักสูตรแกนกลาง และกรอบหลักสูตร ระดับท้องถิ่น นอกจากนั้นสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถพัฒนาเพิ่มเติมในส่วนที่สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทและจุดเน้นของสถานศึกษา ตลอดจนความต้องการ ความถนัดและความสามารถ ของผู้เรียน โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในกระบวนการ เรียนรู้ บทบาทของครูจะเปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้ชี้แนะ หรือผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้และลงมือปฏิบัติและ สร้างสรรค์ความรู้ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความความถนัด

ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสร้างสรรค์ความรู้และนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เชื่อว่าองค์ความรู้เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นจากผู้เรียนเอง เพราะเป็นสิ่งที่มืออยู่ในสติปัญญาของแต่ละคน มิใช่จากภายนอกที่ครูเป็นผู้บอกหรือจัดสรรให้ผู้เรียนพัฒนาและสร้างความรู้ด้วยตัวเอง ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ครูมีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

กรอบแนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการออกแบบการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันอย่างยิ่ง

โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีจำนวน 7 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนระยองวิทยาคม ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมือง
2. โรงเรียนวัดป่าประดู่ ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมือง
3. โรงเรียนเพร็ภษมาตาวิทยา ตำบลเพ อำเภอเมือง
4. โรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาคาร ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง
5. โรงเรียนระยองวิทยาคม นิคมอุตสาหกรรม ตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมือง
6. โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง
7. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ตำบลนาตาขวัญ อำเภอเมือง

แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารโครงการ

การบริหารโครงการ

การบริหารโครงการ หรือการดำเนินโครงการ (Project execution) เป็นขั้นตอนการจัดการทรัพยากรและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีหลักการและกระบวนการบริหารโครงการ ดังนี้

1. หลักการบริหารโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2539) กล่าวว่า หลักการบริหารโครงการ เป็นการกระทำกิจกรรมอย่างมีระบบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ โดยมุ่งให้เกิดผลสำเร็จ 3 ประการ คือ

1. มุ่งให้โครงการสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด
2. มุ่งให้โครงการสำเร็จภายใต้งบประมาณที่จัดสรรให้
3. มุ่งให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

โรเบิร์ต ดี อัสติน (2550) กล่าวถึง หลักการบริหารโครงการ ดังนี้

1. สร้างแรงจูงใจให้ทีมงานมีความมุ่งมั่นอยู่กับเป้าหมาย
2. การจัดการเชื่อมระหว่างผู้คนในองค์การระดับบนกับระดับล่าง
3. การตัดสินใจ และการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมและให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. ผู้จัดการโครงการต้องติดตาม ควบคุม ให้การทำงานเป็นไปตามกำหนด
5. อาศัยการทำงานเป็นทีมและจัดความขัดแย้งระหว่างบุคคล

สำหรับกระบวนการบริหารโครงการ ประกอบด้วยหลักการสำคัญได้แก่

การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) ดังนี้ (ประชุม รอดประเสริฐ, 2539)

การวางแผน หมายถึง การดำเนินการในการรวบรวมแนวความคิดและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการจัดทำหรือร่างเป็นโครงการขึ้น และใช้ร่างโครงการนี้เป็นกรอบในการปฏิบัติงาน ในลักษณะที่ว่า จะทำอะไร ทำไปทำไม ทำเมื่อใด ทำที่ไหน ใครเป็นผู้ทำและทำอย่างไร การวางแผนโครงการเป็นขั้นตอนแรก que ผู้บริหารโครงการหรือผู้เกี่ยวข้องจะต้องจัดทำและสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น จึงจะทำให้การดำเนินงาน หรือการบริหารโครงการเป็นไปด้วยดีและบรรลุเป้าหมายของโครงการ

การจัดหน่วยงาน หมายถึง การจัดรูปแบบในการบริหารโครงการ รวมทั้งการจัดคนให้เข้าทำงานด้วย โดยจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าหน่วยงานใดทำหน้าที่รับผิดชอบอะไร และประกอบด้วย บุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนเท่าใด เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ควรมีอะไรบ้าง การจัดหน่วยงานเป็นขั้นตอนที่แสดงถึงขอบข่ายงาน ระยะเวลาที่ต้องกระทำการประสานงานกับหน่วยงานอื่น และกลไกในการปฏิบัติงานอันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพของงานหรือของโครงการ

การจัดหน่วยงานเพื่อการบริหารโครงการมีลักษณะคล้ายกับการจัดองค์การ โดยทั่วไป คือ อาจจัดเป็นแบบการมีสายการบังคับบัญชาเพียงสายเดียว (Line-form of structure) หรือเป็นแบบสายการบังคับบัญชาและสายงานที่ปรึกษา (Line and staff form of structure) หรือเป็นแบบอิสระทางวิชาการ (Collegiate staff) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดและขนาดของโครงการ เช่น ถ้าเป็นโครงการที่มีขนาดเล็กระยะเวลาในการดำเนินงานสั้นอาจใช้การจัดหน่วยงานแบบการมีสายการบังคับบัญชาเพียงสายเดียวจะเหมาะสมกว่าเพราะมีคนไม่มาก และลักษณะของงานไม่สลับซับซ้อน เป็นต้น แต่ถ้าเป็นโครงการฝึกอบรมทางวิชาการน่าจะมีการจัดหน่วยงานแบบอิสระทางวิชาการจะเหมาะสมกว่า ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้วิทยากรและผู้เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นทางวิชาการ และเนื้อหาที่จะใช้ฝึกอบรมได้อย่างเสรี อนึ่ง การจัดหน่วยงานเพื่อการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพนั้นผู้จัดแบ่งสายงานจะต้องคำนึงถึงหลายด้านด้วยกัน กล่าวคือจะต้องคำนึงถึงชนิด

และขนาดของโครงการประเภทของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ที่จะต้องใช่ และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความสะดวกสบายในการดำเนินงานจะต้องมีบ้างตามสมควร รวมทั้งสถานที่ซึ่งจะต้องใช้เป็นี่ดำเนินงาน โครงการด้วย

การอำนวยความสะดวก หมายถึง การมอบหมายอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินโครงการให้บุคคล กลุ่มบุคคลและหน่วยงานและให้บุคคล กลุ่มบุคคลและหน่วยงานทราบว่า มีขอบเขตในการปฏิบัติภารกิจมากน้อยเพียงใด มีกิจกรรมใดบ้างที่จะต้องกระทำ และอยู่ภายใต้การควบคุมบังคับบัญชาของผู้ใดหรือหน่วยใด หากมีปัญหาอุปสรรคหรือมีเรื่องที่ต้องการแก้ปัญหาและการตัดสินใจจะมอบให้บุคคลหรือหน่วยงานใดเป็นผู้กระทำหน้าที่นั้น นอกจากนี้การอำนวยความสะดวกยังครอบคลุมไปถึงการกำหนดรายละเอียด การอนุมัติ การเบิกจ่ายทรัพยากรต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานโครงการ ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการอำนวยความสะดวกที่เน้นการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อการบริหารโครงการเป็นสำคัญ

การควบคุม หมายถึง การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการแต่ละกิจกรรม เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้โครงการประสบความสำเร็จเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การควบคุมยังรวมไปถึงการจัดทำรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ และเป็นการประชาสัมพันธ์ หรือเผยแพร่โครงการไปในตัวด้วย

อนึ่ง กระบวนการการบริหารโครงการอาจมีขั้นตอน หรือวิธีการที่มีชื่อเรียกต่างกัน แต่โดยสรุปแล้วจะมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ เช่นในบางโครงการผู้บริหารโครงการอาจใช้กระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดหน่วยงาน การจัดคนให้เข้าทำงาน การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม การรายงาน และการงบประมาณ เป็นต้น ความปลื้มก้อยในรายละเอียดของกระบวนการ ดังที่กล่าวแล้วอาจขึ้นอยู่กับเนื้อหาของงาน ขนาดของโครงการระยะเวลาในการดำเนินโครงการ และความรู้ความสามารถตลอดถึงประสบการณ์ของผู้บริหารโครงการ

การวางแผนโครงการ

เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม (2550, หน้า 46-54) กล่าวว่า การบริหารโครงการ (Project planning) เป็นขั้นตอนแรกของการบริหารโครงการมีความสำคัญมากทำให้ทราบล่วงหน้าว่า ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการและสิ้นสุดโครงการว่าจะทำอะไรบ้าง ช่วยให้สามารถมองเห็นภาพโดยรวมประกอบด้วยขั้นตอนและแนวปฏิบัติแต่ละขั้นตอน การวางแผนโครงการเป็นการวางแผนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการวางแผนปกติทั่วไป เช่น กระบวนการวางแผนโครงการ รวมทั้งประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นเทคนิค เครื่องมือ ทักษะที่ใช้ในการวางแผนโครงการเป็นการกำหนดแนวคิดและเงื่อนไขสำคัญของโครงการรวมทั้งวงจรชีวิตของโครงการ เพื่อให้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

ความหมายของการวางแผนโครงการ

สุพาดา สิริกุดตา และคณะ (2543, หน้า 47) ให้ความหมายว่า การวางแผนโครงการ เป็นการกำหนดแผนงานในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโครงการ การใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องมีการจัดกระบวนการวางแผนให้ครอบคลุมงานที่มีการแบ่งให้ย่อยลงของหน่วยงานต่าง ๆ

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2545, หน้า 19 อ้างอิงจาก Cleland, 1995, pp. 246-248)

ให้ความหมายว่า การวางแผนโครงการเป็นกระบวนการแรกของการเริ่มต้นโครงการ ประกอบด้วย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การตั้งสมมติฐานและกำหนดกลยุทธ์โครงการ เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้

3. การกำหนดเป้าหมายของโครงการและทำอย่างไรที่จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. ทบทวนนโยบายและความเป็นไปได้ของโครงการภายใต้สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจว่าทำอย่างไรที่จะให้องค์ประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันตลอดวงจรชีวิตของโครงการ

5. พิจารณาถึงแนวทางการวางแผนควบคุมและผลักดันให้กิจกรรมทุกส่วนของโครงการดำเนินไปได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

ดังนั้น การวางแผนโครงการ หมายถึง กระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ มีการกำหนดความเป็นไปได้โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในคน เวลา งบประมาณ และบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการวางแผนโครงการ

กระบวนการวางแผนโครงการ ประกอบด้วย (สุพาดา สิริกุดตา และคณะ, 2543, หน้า 49-60)

1. การริเริ่มโครงการ (Initial Project)

1.1 เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน

1.2 การสร้างแผนโครงการ (Identify project plan) เป็นการกำหนดส่วนประกอบของโครงการ

2. การประสานประสานระบบ (System integration) เป็นการศึกษาถึงระยะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในโครงการ

3. การกลั่นกรองโครงการ: แผนปฏิบัติการ (Sorting out the project: Action plan) เป็นการอธิบายรายละเอียดของแผนปฏิบัติงานในโครงการว่าควรทำอะไร ทำโดยใคร ทำอย่างไร และเมื่อใด

4. การกำหนดโครงสร้างองค์การและการแสดงผังความรับผิดชอบในโครงการ (Project structure)

5. การเผชิญหน้าในการบริหาร (Interface management) เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างส่วนต่าง ๆ ของโครงการ การควบคุมกระบวนการและการบริหารเวลา และบทบาทของบุคลากรของโครงการ

การวางแผนโครงการขององค์การภาครัฐ มีกระบวนการกำหนดแนวคิดโครงการ (Project identification and formulation) ประกอบด้วย (ปกรณ์ ปรียากร, 2542, หน้า 21-22)

1. แนวคิดของโครงการโดยทั่วไป
2. การศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้น
3. การกำหนดเงื่อนไขที่สำคัญของโครงการ (Terms of reference) ประกอบด้วย
 - 3.1 วัตถุประสงค์
 - 3.2 เป้าหมายของโครงการ
 - 3.3 ทางเลือกในการดำเนินงาน
 - 3.4 งบประมาณ
 - 3.5 การใช้ทรัพยากร
 - 3.6 แหล่งที่มาของทรัพยากร

ดังนั้น การวางแผนโครงการจึงเป็นขั้นตอนแรกของการบริหารโครงการที่กำหนดแนวคิดและเงื่อนไขสำคัญของโครงการ ตลอดจนจรชีวิตของโครงการ ได้แก่

1. การรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและองค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการ
2. การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการและการบริหารความเสี่ยง
3. ข้อเสนอหรือการออกแบบโครงการ
4. การประเมินค่าโครงการ
5. การจัดโครงสร้างองค์การ และการจำแนกโครงสร้างงานโครงการ
6. การจัดทำตารางเครื่องข่ายงานและเวลาการปฏิบัติงาน
7. งบประมาณค่าใช้จ่ายของโครงการ
8. ทรัพยากรบุคคลของโครงการ

9. การบริหารคุณภาพของโครงการ
10. การพัฒนาทีมงานของโครงการ
11. ระบบสารสนเทศของโครงการ
12. การติดตามประเมินผลโครงการ
13. การปิดโครงการ

องค์ประกอบของการวางแผนโครงการ (Project plan elements)

องค์ประกอบของการวางแผนโครงการ ประกอบด้วย (Meredith & Mantel, 1993, pp. 187-188)

1. การกำหนดภาพรวมของโครงการ (Overview)
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ (Objective)
3. การกำหนดเนื้อหาทั่วไปของโครงการ (General approach)
4. การพิจารณาข้อตกลงการปฏิบัติงาน (Contractual aspect)
5. การกำหนดเวลาในการปฏิบัติงาน (Schedule)
6. ทรัพยากรที่ใช้ในการร่วมโครงการ (Resource)
7. บุคลากรในการดำเนินโครงการ (Personal)
8. เครื่องมือหรือเทคนิคในการประเมินโครงการ (Evaluation method)
9. การพิจารณาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการบริหารโครงการ (Potential problems)

เทคนิคที่ใช้ในการวางแผนโครงการ

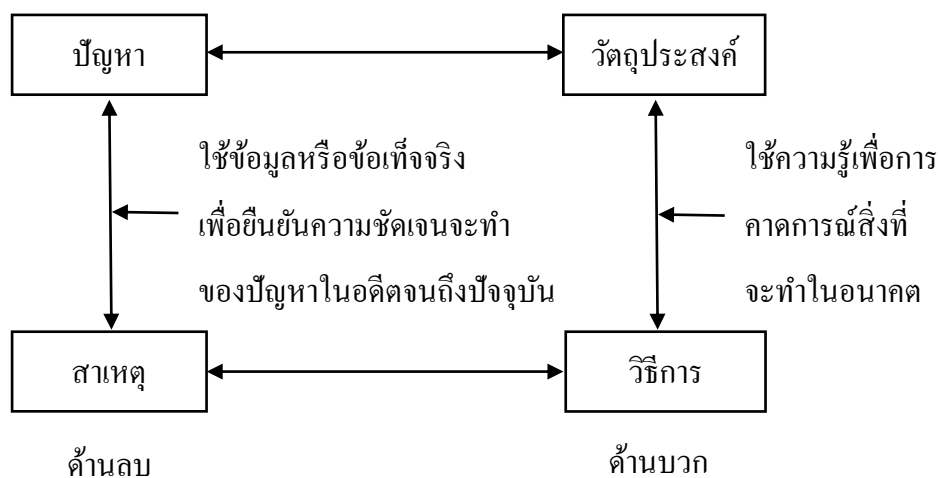
เทคนิคที่ใช้ในการวางแผนโครงการ กำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรมต่าง ๆ

ของโครงการมี 3 แนวคิด คือ (ปกรณีย์ ปรีชากร, 2542, หน้า 27-35)

1. กระบวนการแก้ปัญหา (Problem solving process) ให้นักวางแผนใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และความสามารถต่าง ๆ ตอบคำถามต่อไปนี้ ให้ชัดเจน คือ

- 1.1 ปัญหาหรือความต้องการขององค์กร หรือลูกค้า หรือผู้รับบริการ คืออะไร
- 1.2 ปัญหาและความต้องการ มีสาเหตุจากอะไร
- 1.3 วัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาคืออะไร
- 1.4 วิธีการในแก้ปัญหามีอะไรบ้าง อย่างไร

คำถามทั้ง 4 คำถามข้างต้นมีความสัมพันธ์ในเชิงตรรกะ (Logical relation) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์เชิงตรรกะของกระบวนการแก้ปัญหา

จากภาพที่ 2 จะเห็นว่าความสัมพันธ์เชิงตรรกะของกระบวนการแก้ปัญหา มี 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่หนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและสาเหตุ เป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล หรือข้อเท็จจริงที่รวบรวมได้แสดงให้เห็นปัญหาหรือปรากฏการณ์ในด้านลบที่แสดงถึงช่องว่างระหว่างสภาพที่ต้องการ หรือที่ควรจะเป็นกับสภาพของความเป็นจริงที่อาจจะเป็น ปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือปัญหาที่ต้องป้องกัน หรือโอกาสที่ควรริเริ่มหรือพัฒนา แล้วจึงวิเคราะห์ว่าปัญหาที่ระบุไว้ มีสาเหตุมาจากอะไรได้บ้าง โดยปกติทั่วไปปัญหาใดปัญหาหนึ่งมีผลมาจากสาเหตุหลายสาเหตุ หรือในทางกลับกันสาเหตุเพียงเรื่องเดียวก็อาจนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ หลายปัญหา

ด้านที่สอง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัญหากับวัตถุประสงค์ คือการเปลี่ยนปัญหา ซึ่งเป็นสภาพในเชิงลบในเวลาปัจจุบันให้เป็นวัตถุประสงค์ (Objective) คือสภาพที่ปัญหาจะหมดไป หรือลดลงในอนาคต โดยจะระบุวัตถุประสงค์หรือจุดหมาย (Ends) คือผลลัพธ์ในเชิงบวกที่ต้องการ รวมทั้งเป้าหมายต่าง ๆ (Targets) ในรูปของผลงานหรืออัตราการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการจะทำหรือจะให้เป็นที่พึงปรารถนาและคุณภาพ กำกับด้วยกลุ่มคนหรือพื้นที่เป้าหมายที่ต้องการให้ได้รับผลประโยชน์ รวมทั้งระบุเวลาที่ต้องการให้ผลงานสำเร็จ

ด้านที่สาม เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง วัตถุประสงค์ กับ วิธีการ คือการคิดค้นวิธีการ หรือทางเลือกต่าง ๆ (Alternatives or means) ที่ควรจะเป็นการดำเนินการให้สำเร็จหรือบรรลุ วัตถุประสงค์ที่วางไว้

ด้านที่สี่ เป็นความสัมพันธ์ วิธีการ กับ สาเหตุ คือในการคิดค้นวิธีการจะต้องสัมพันธ์กับ สาเหตุของปัญหาที่ได้วิเคราะห์ไว้ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่าทางเลือกในการดำเนินงานที่เป็นจริง จะต้องนำไปสู่การลดหรือขจัดสาเหตุต่าง ๆ ที่ระบุไว้ล่วงหน้าได้

2. กระบวนการและเนื้อหาของวิธีการ (Process and content of the method) เมื่อได้วิธีการแล้ว การทำงานของนักวางแผนในขั้นต่อไป ได้แก่ การจัดวาง รายละเอียดของวิธีการ ซึ่งแนวทางก็คือ การตอบคำถาม What, Why, When, Where, Who, Whom, How & How much กล่าวคือ 6W + 2H

2.1 จะทำอะไร (What) เป็นการพิจารณาว่าวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้นั้นจะต้องมีกิจกรรมหลักที่สำคัญตั้งแต่จุดเริ่มต้น ไปถึงจุดสุดท้ายอะไรบ้าง ทั้งนี้ด้วยการพิจารณาเนื้อหาของงานในเชิงเทคนิคที่ถูกต้องกับกิจกรรมเรื่องนั้นอย่างชัดเจน

2.2 จะทำไม (Why) เป็นการอธิบายถึงหลักการและเหตุผล ตลอดจนความจำเป็นจากการระบุปัญหาและสาเหตุ ในขั้นนี้จะเป็นการระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้มีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจง เพื่ออธิบายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นว่าผลลัพธ์และผลงานของโครงการคืออะไร พร้อมทั้งระบุตัวชี้วัดด้านเวลา ปริมาณงาน คุณภาพของผลงาน รวมทั้งกลุ่มคนหรือพื้นที่เป้าหมายที่ต้องการจะให้ได้รับประโยชน์หลังจากโครงการแล้วเสร็จ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับคำถามข้อ 2.6 ที่ว่าจะทำเพื่อใคร ดังนั้นการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายควรใช้หลักนิยามที่นักวางแผนรู้จักกันดี คือ SMART PRINCIPLE ซึ่งย่อมาจากหลักคิดดังนี้

S = Sensible & Specific คือ เป็นไปได้และชัดเจน

M = Measurable คือ วัดได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

A = Attainable & assignable คือ บรรลุผล (แก้ปัญหาได้) และสามารถทำได้หรือมอบหมายได้

R = Reasonable & realistic คือ อธิบายได้และเป็นจริง

T = Time available คือ กำหนดเวลาที่เหมาะสม

2.3 จะทำเมื่อไร (When) เป็นการวางกรอบเวลาในการดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับเวลาเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นการวางกำหนดการของกิจกรรมต่าง ๆ การเรียงลำดับกิจกรรมซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดทำแผนปฏิบัติการต่อไป

2.4 จะทำที่ไหน (Where) เป็นการพิจารณาเรื่องของสถานที่ดำเนินการว่าจะใช้สถานที่ใด มีความเกี่ยวข้องกับสภาพทางกายภาพต่าง ๆ หรือไม่อย่างไร เช่น การใช้ประโยชน์จากที่ดิน การจัดการด้านสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง หรือในหลายกรณีอาจจะต้องจัดการด้านการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

2.5 จะทำโดยใคร (Who) เป็นการคาดการณ์ด้านกำลังคนที่ต้องการลักษณะหรือประเภทของหน่วยงานที่รับผิดชอบ การมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ การกำหนดจำนวนและคุณสมบัติของบุคลากร และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.6 จะทำเพื่อใคร (Whom) เป็นการพิจารณาถึงกลุ่มบุคคล หรือพื้นที่ที่จะได้รับผลประโยชน์ที่สัมพันธ์กับเป้าหมายที่ระบุในข้อ 2.1 ขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาให้ครอบคลุมไปถึงกลุ่มที่จะได้รับผลกระทบทั้งในเชิงบวกและลบ ในกรณีของผู้ที่เสียผลประโยชน์ก็จะต้องพิจารณาว่าควรจะดำเนินการเพื่อชดเชยความสูญเสียที่เกิดขึ้นอย่างไรด้วย

2.7 จะทำอย่างไร (How) เป็นงานสำคัญที่สุดด้านหนึ่งในการวางแผน เพราะถ้าตอบคำถามนี้ไม่ชัดเจน แผนที่กำหนดก็จะเป็นเพียงความคาดหวัง หรือความฝันที่ไม่เป็นจริงหรือจะเรียกว่าสร้างวิมานในอากาศก็ได้ ซึ่งจะมีคำถามย่อยตามมาอีกหลายคำถาม ดังนี้

2.7.1 ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมที่ระบุไว้ในข้อ 2.2 มีอะไรบ้าง

2.7.2 แต่ละขั้นตอนจะต้องทำงานตามกฎเกณฑ์ที่มีอยู่เดิมมีอะไรบ้าง

2.7.3 จะต้องมีการแก้ไขกฎเกณฑ์เดิมหรือไม่ อะไรบ้างและต้องเสนอกฎเกณฑ์ใหม่ในเรื่องใดบ้าง จะมีขั้นตอนอย่างไร

2.7.4 จะต้องใช้ความรู้หรือเทคโนโลยี (Technical know how) และความชำนาญในเรื่องใดบ้าง จะแสวงหาการสนับสนุนจากที่ใด

2.7.5 จะกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard operating procedure) อะไรบ้าง อย่างไร

2.8 จะจ่ายเท่าไร (How much) เป็นการคำนวณรายละเอียดของค่าใช้จ่าย (Cost) ที่ครอบคลุมงบประมาณด้านต่าง ๆ ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นงบลงทุน งบดำเนินการ และค่าใช้จ่ายทางตรงและทางอ้อมทุกรายการ โดยฐานการคิดค่าใช้จ่ายจะต้องสอดคล้องกับราคารมาตรฐานที่เป็นอยู่จริง ทั้งราคาปัจจุบัน และราคาที่คิด ปรับค่าราคา ค่าเสีย โอกาส ตามหลักการวิเคราะห์โครงการที่ดี

3. การใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นเรื่องของการใช้ “ความรู้” ด้านต่าง ๆ ในการตอบคำถามในข้อ 1 และข้อ 2 อย่างสร้างสรรค์ โดยความรู้เช่นนี้ได้มาจาก

3.1 ความรู้ที่ประมวลจากประสบการณ์หรือสัญชาตญาณ (Intuition) ในการทำงาน หรือที่เรียกว่า "ชั่วโมงบิน" ของนักบริหารเพื่อตอบคำถามด้านต่าง ๆ ด้วยการคำนึงถึงโอกาสที่เป็นไปได้และเหมาะสมกับสภาพที่ควรจะเป็น

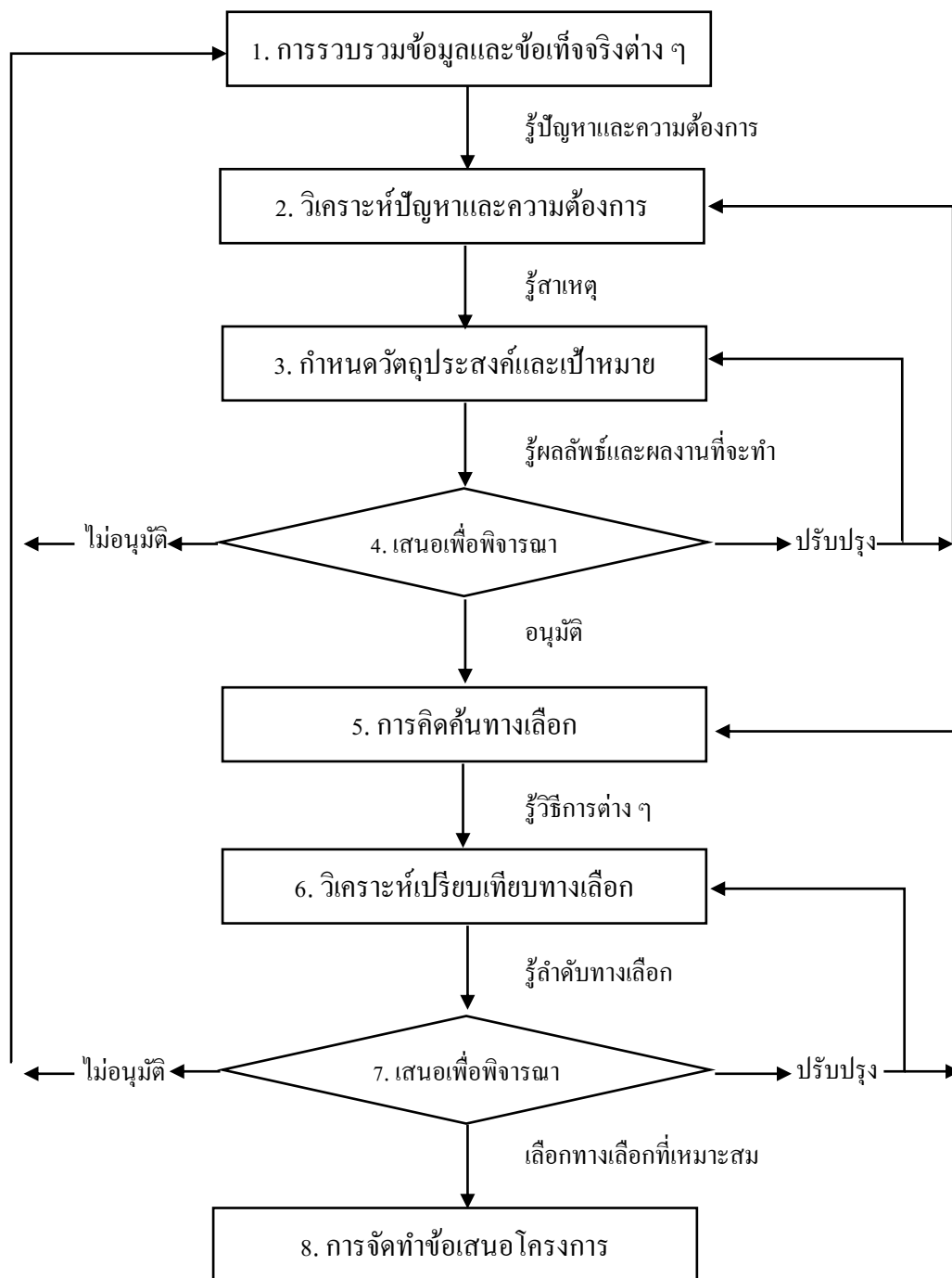
3.2 ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในองค์กร (Learning organization) เป็นการเรียนรู้จากข้อเท็จจริงที่องค์กรของตน สามารถค้นพบสิ่งใหม่ (discovery) ที่ทำให้เกิดการปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว และสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จนสามารถรักษาเสถียรภาพและความได้เปรียบในการแข่งขันได้ตลอดเวลา ซึ่งเกิดขึ้นจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร ได้แก่ การสอนงาน การให้คำแนะนำ การสาธิต การนิเทศงาน การฝึกอบรม การวิจัยและพัฒนา และการสรรสร้างสภาพแห่ง การเรียนรู้ด้านอื่น ๆ

3.3 การเรียนรู้จากผู้อื่น (Learning from others) เป็นความพยายามที่จะมองออกสู่ภายนอก โดยการศึกษาเปรียบเทียบบทเรียนแห่งความสำเร็จของกิจการชั้นนำ (Benchmarks) ของกิจการอื่น ๆ หรือการศึกษาในสถาบัน การศึกษาต่าง ๆ การศึกษาคูงาน การรับรู้ทฤษฎีหรือผลงานวิจัยต่าง ๆ การศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ การติดตามและทำความเข้าใจสถานการณ์ทาง เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและกิจการระหว่างประเทศ

3.4 ความรู้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis) เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมาก เพราะการวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของกิจการจะเป็นประโยชน์ต่อการเดินทางมากในการทำงาน ทั้งนี้หมายความว่า การประยุกต์หลักการด้านการวิเคราะห์สถานการณ์และการสรุปประเด็นเชิงกลยุทธ์ย่อมจะมีคุณค่าอย่างมากต่อการจำลองสถานการณ์

จะเห็นว่าความรู้จากแหล่งต่าง ๆ นักวางแผนสามารถประมวลรวมกันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางความคิดในการจัดรวบรวมระบบข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่จะใช้เป็นฐานในการตัดสินใจ เพื่อตอบคำถามที่กล่าวไว้ได้อย่างรอบรู้ รอบคอบและรอบด้านมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จากที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้นสามารถ สรุปขั้นตอนในการวางแผน โครงการในรูปของ กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลกับการจัดทำข้อเสนอในการตัดสินใจได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการวางแผนโครงการ

จากภาพที่ 3 อธิบายได้ว่าการจะทำโครงการควรเรียงลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อที่จะเป็นตัวบ่งชี้ว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ผลลัพธ์ของขั้นตอนนี้คือ การรับรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งการประเมินสถานการณ์ที่แท้จริง

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาหรือความต้องการ เพื่อที่จะพิจารณาว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา หรือความต้องการนั้นมีอะไรบ้าง มีกี่สาเหตุ

ขั้นที่ 3 การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นสภาพของผลลัพธ์ที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นพร้อมกับการกำหนดเป้าหมาย คือผลงานที่จะดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่กำหนด โดยผลงานจะระบุทั้งปริมาณหรือคุณภาพและเวลา รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่จะเป็ประโยชน์ในการวัดความสำเร็จในการดำเนินงาน

ขั้นที่ 4 การพิจารณาวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นการปรึกษาหรือขอความเห็นชอบจากผู้บริหาร ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการแล้วแต่กรณี

ขั้นที่ 5 การคิดค้นและแสวงหาทางเลือก โดยพิจารณาว่าสาเหตุต่าง ๆ ได้วิเคราะห์ไว้แล้ว ควรจะมีวิธีการแก้ไขอย่างไรซึ่งมักจะมีทางเลือกมากกว่าหนึ่งทางเลือก และจากนั้นในแต่ละทางเลือก จะจัดทำรายละเอียดของวิธีการโดยใช้คำถามตั้งแต่ What, Why, When, Where, Who, Whom, How, How much

ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมาะสมของทางเลือกต่าง ๆ ด้วยการใช้ข้อมูลจากผลการศึกษาความเป็นไปได้มาใช้พิจารณา

ขั้นที่ 7 นำข้อมูลจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมาะสมของทางเลือก เสนอให้ผู้บริหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณา เพื่อตัดสินใจว่าจะเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด

ขั้นที่ 8 นำทางเลือกที่เหมาะสมไปจัดทำข้อเสนอโครงการตามแบบแผนที่กำหนด ก็คือการจัดทำเอกสาร แผน ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่แต่ละหน่วยงานอาจมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารแผนตามที่เหมาะสม

สรุป การวางแผนโครงการ เป็นขั้นตอนแรกของการบริหารโครงการ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ทราบขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหารโครงการ ภาพรวมของโครงการและองค์ประกอบของการวางแผนโครงการ การวางแผนโครงการเป็นการกำหนดแนวคิดของโครงการ ตลอดจนวงจรชีวิตของโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปิดโครงการ ช่วยทำให้โครงการประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด โดยมีเทคนิคในการวางแผนโครงการหลายเทคนิค ในที่นี้เสนอเทคนิคในการวางแผนโครงการเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรมของโครงการ ช่วยทำให้การกำหนดโครงการมีความสมเหตุสมผลชัดเจน

แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรม

ทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรม (อสมมา ปัทมะสังข์, 2557, หน้า 5-8)

ทฤษฎีคุณธรรมและจริยธรรมได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีทางจิตวิทยา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ กลุ่มแรกเป็นทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของเปียเจต์ (Piaget, 1932) และแนวคิดของโคลเบิร์ต (Kohlberg, 1976, p. 1984) กล่าวถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละขั้นตามระดับพัฒนาการของมนุษย์ กลุ่มที่สองได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของคิซเชนเนอร์ (Kitchener, 2000) และแนวคิดของกิลลิแกน (Gilligan, 1982) กล่าวถึง การมีคุณธรรมจริยธรรมของบุคคล โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทฤษฎีของเปียเจต์ (Piaget)

ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ เปียเจต์ (Piaget, 1932 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2551, หน้า 7) กล่าวว่า จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลซึ่งมีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์มี 3 ขั้นตอน ขั้นแรกคือขั้นก่อนจริยธรรม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ไม่เกิดจริยธรรมแต่สามารถเรียนรู้จากประสาทสัมผัสและมีการพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นต้น ขั้นที่สองคือขั้นเชื่อฟังคำสั่ง ซึ่งในขณะแรกเริ่มจะไม่คำนึงถึงเหตุผลของคำสั่งนั้น และขั้นที่สามขั้นยึดหลักแห่งตน เป็นขั้นที่บุคคลเกิดหลักความคิด มีการพัฒนาทางสติปัญญาสูงขึ้นตามประสบการณ์ทางสังคม คลายความเกรงกลัวอำนาจภายนอก เริ่มมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

ทฤษฎีของโคลเบิร์ต (Kohlberg)

โคลเบิร์ต (Kohlberg, 1976, p. 1984 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2551, หน้า 7-8) ได้วิเคราะห์ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (moral development) และแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ 6 ขั้น ที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional level) เป็นระดับที่บุคคลจะตัดสินใจทำการใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น แบ่งออกเป็น 2 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังและหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ (Obedience and punishment orientation) และขั้นที่ 2 เอกตะบุคคลและการแลกเปลี่ยน (Individualism and exchange)

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional level) เป็นระดับที่บุคคลจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย เป็นการปรับตัวเลียนแบบหรือคล้ายตามคนในกลุ่มเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งในสังคม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 3

การมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Good interpersonal relationship) และขั้นที่ 4 การปฏิบัติตาม บทบาททางสังคม (Maintaining the social order)

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-conventional level) เป็นระดับที่บุคคลจะต้อง ใช้การพิจารณาสิ่งที่ดำเนินการ รวมถึงข้อขัดแย้งต่าง ๆ อย่างรอบคอบด้วยตนเอง มีหลักการ ในการปฏิบัติเคารพในความเป็นมนุษย์และมีความเกรงกลัวต่อบาป แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 5 การทำตามข้อตกลงของสังคมและสิทธิส่วนบุคคล (Social contract and individual right) และ ขั้นที่ 6 การยึดหลักตามสากล (Universal principles)

ทฤษฎีของกิชเชนเนอร์ (Kitchener)

กิชเชนเนอร์ (Kitchener, 2000 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2551, หน้า 8) กล่าวว่า ถ้าบุคคลปฏิบัติตามหลักทั้ง 5 ประการ จะทำให้สามารถตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม ได้หลัก 5 ประการดังกล่าว ประกอบด้วย 1) การเคารพในเสรีภาพ (Respect autonomy) บุคคล มีสิทธิในการตัดสินใจในการดำรงชีวิตหรือทำการใด ๆ อย่างเสรีตามความคิดและการเลือกกระทำ ของแต่ละบุคคล ดังนั้นผู้อื่นจึงไม่ควรไปปรบปรนความสุขหรือสวัสดิภาพส่วนตัวของคนอื่น 2) ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (Do not harm) บุคคลต้องระมัดระวังการทำร้ายจิตใจผู้อื่นไม่ว่า จะเป็นด้านร่างกายหรือจิตใจ 3) รู้จักสร้างประโยชน์ให้ผู้อื่น (Benefit other) บุคคลต้องพยายาม ที่จะทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น 4. มีความยุติธรรม (Be just) บุคคลต้องมีความเสมอภาคในการปฏิบัติ ต่อผู้อื่น โดยเท่าเทียมกันทุกคน และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เดียวกัน และ 5) มีความซื่อสัตย์ (Be faithful) บุคคลต้องการรักษาความสัตย์สัญญาเคารพผู้อื่นรวมทั้งการบอกกล่าวแต่ข้อเท็จจริง

ทฤษฎีของกิลลิแกน (Gilligan)

กิลลิแกน (Gilligan, 1982 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2551, หน้า 8) กล่าวถึง สภาวะการณแสดงของบุคคลเกี่ยวกับการมีคุณธรรมออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย ระดับที่หนึ่ง การยึดประโยชน์ตนเองเป็นหลัก (Orientation toward self-interest) เป็นการเปลี่ยนผ่านจาก ความเห็นแก่ตัวไปสู่ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ระดับที่สอง การยึดผู้อื่นเป็นหลัก (Orientation toward others-interest) เป็นการเปลี่ยนผ่านจากความดิ่งมไปสู่ความจริง ยึดถือความดีคือความ เสียสละ ส่วนตัว และระดับที่สาม การยึดความสมดุลระหว่างตนเองและผู้อื่น (Focusing on the balance between self and others) ยึดถือความห่วงใย คำนึงถึงเพื่อนร่วมโลก มีความเข้าใจลึกซึ้งต่อตนเอง และผู้อื่น และมีการพึ่งพาอาศัยกัน

บุคคลให้ความสำคัญในการใช้เหตุผลทางคุณธรรมจริยธรรมในการตัดสินใจและ การกระทำต่าง ๆ แตกต่างกัน โดยการประพุดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของตนเองและการอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น ทั้ง 3 ระดับ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการประพฤติเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
(นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2551)

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3
1. ยึดตนเองเป็นหลัก	1. ยึดผู้อื่นเป็นหลัก	1. ยึดความสมดุลระหว่างตนเองและผู้อื่น
2. ยึดประโยชน์ตนเอง จึงมีความขัดแย้งระหว่างตนเองและผู้อื่น	2. ยึดความดีคือความเสียสละ ประโยชน์ส่วนตน	2. ยึดความห่วงใย คำนึงถึงเพื่อนร่วมโลก
3. การเปลี่ยนแปลงจากความเห็นแก่ตัวไปสู่ความรับผิดชอบผู้อื่น	3. การเปลี่ยนแปลงความดีไปสู่ความจริง	3. มีความเข้าใจลึกซึ้งต่อตนเองและผู้อื่น มีการพึ่งพาอาศัยกัน

สำหรับทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มแรกกล่าวถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จะพัฒนาไปตามพัฒนาการของมนุษย์ โดยเริ่มแรกจากการเรียนรู้จากประสาทสัมผัส ตัดสินใจด้วยตัวเอง ขึ้นต่อมาจะปฏิบัติตามคำสั่ง หรือกฎเกณฑ์ของสังคม และขั้นสุดท้ายจะพิจารณาจากสิ่งที่เคยผ่านมา ด้วยความรอบคอบจนกลายเป็นหลักคิดของตนเอง

กลุ่มที่สอง กล่าวถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลเน้นการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยบุคคลจะเปลี่ยนจากความเห็นแก่ตัวเอง เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น เคารพในการตัดสินใจของผู้อื่น และไม่กระทำการใด ๆ ให้ผู้อื่นเดือดร้อน

ความหมายขอบข่ายและประเภทของคุณธรรม

1. ความหมายของคุณธรรม

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า " คุณธรรม (Moral) " ไว้แตกต่างกันดังนี้ คือ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 291)

ได้ให้ความหมายของคุณธรรม ไว้ว่า คุณธรรม คือ สภาพความดีงาม

โสเครตีส (Socrates) นักปราชญ์ชาวกรีก กล่าวว่า คุณธรรม คือ ความรู้ (Virtue is knowledge) คุณธรรมเป็นพฤติกรรมซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิด เป็นพันธุกรรม แต่สามารถเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เมื่อได้รับการศึกษา การปฏิบัติและการฝึกอบรมซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของเพลโต (Plato) ว่าคุณธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในตัวบุคคลโดยฉับพลันหรือโดยบังเอิญ มนุษย์ไม่สามารถปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ถ้าหากเขาไม่รู้ว่าเขากำลังทำอะไร ทำเพื่ออะไร ทำอย่างไร คุณธรรมทุกอย่างต้องเกิด

จากความรู้ ไม่ใช่ความรู้ที่เป็นทฤษฎี หากแต่เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ และอริสโตเติล (Aristotle) ได้ให้คำจำกัดความของคุณธรรมไว้ว่าเป็นสภาวะทางจิตที่มั่นคง ซึ่งแสดงตนเองออกมา ในรูปของการกระทำที่จริงจัง และอยู่ระหว่างกลางความสัมพัทธ์ ซึ่งกำหนดโดยเหตุผล คือ บุคคลที่มี ปัญญาทางด้านปฏิบัติอาจกำหนดคุณธรรมได้ (ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์, 2520, หน้า 63-90)

กู๊ด (Good, 1973, p. 641) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ คือ ความดีงาม ของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเป็นความเคยชิน ส่วนอีกความหมายหนึ่งมองว่า เป็นคุณภาพของบุคคลที่ได้กระทำตามแนวคิดและมาตรฐานของสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม และศีลธรรม

โลวี (Lowe, 1976, pp. 17-18) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง สิ่งที่สังคม ยึดถือเป็นข้ออ้างอิง (Frame of reference)

บาร์นฮาร์ด (Barnhart, 1967, p. 2337) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า ระบบของ แนวความคิดที่ เกี่ยวข้องกับความประพฤติที่ดี (System of ideas concerns with highest good conduct)

ยนต์ ชุ่มจิต (2531, หน้า 139) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นความดี ความถูกต้อง ซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจของบุคคล และพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็น ประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น

ลัดดา เสนาวงษ์ (2532, หน้า 59) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คุณธรรม คือ ความดีงามต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคน และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความอดทน ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความเมตตากรุณา เป็นต้น

เจริญ ไวรวัจนกุล (2531, หน้า 144) อธิบายว่า คุณธรรมคือ มโนธรรมอันเป็นสำนักแห่ง ความดี ซึ่งเกิดจากการไตร่ตรองด้วยเหตุผล จนสามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดดี สิ่งใดงาม แล้วมุ่งมั่น อยู่กับสิ่งดีงาม เคยชินอยู่กับความดีงาม ทนไม่ได้ที่จะอยู่ใกล้กับความชั่วเป็นกิณิสัยและลักษณะนิสัย เห็นการกระทำดีเป็นสิ่งปกติ เห็นความชั่วเป็นสิ่งประหลาดและน่าขยะแขยง

รุ่งทิวา จักรกร (2529, หน้า 28) สรุปไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคล ที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดีหรือเป็นพฤติกรรมที่ดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม

โกสินทร์ รังสยาพันธ์ (2530, หน้า 20) ได้กล่าวว่า คุณธรรมก่อให้เกิดจริยธรรม ค่านิยม ที่เหมาะสม ตลอดจนความสุข ความพอใจ คุณธรรมสร้างคนดี และความที่ก่อให้เกิดคุณธรรมอื่น ๆ

วิรัช วิชาญ วิเชียร โชติ และนวลเพ็ญ วิเชียร โชติ (2527, หน้า 27) กล่าวว่า คุณธรรม คือ หลักของความดีและความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ทางศาสนาและทางวัฒนธรรม

เป็นหลักที่บุคคลควรยึดมั่นไว้ เป็นหลักประจำใจ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ทั้งนี้ โดยมีความเชื่อว่าการประพฤติปฏิบัติเช่นนั้น จะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันเพื่อความสุข นำความเจริญ ให้แก่ตนเองและผู้อื่น เพื่อให้สังคมเป็นระเบียบและเป็นสุข

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2524, หน้า 16) ให้คำอธิบายว่า คุณธรรม แปลว่า ธรรมที่เป็นคุณ หรือธรรมคือ ความดี หมายถึง คุณสมบัติทางกายวาจาใจใด ๆ ก็ตามที่เป็นคุณไม่เป็นโทษ เป็นฝ่ายดี มิใช่ฝ่ายชั่ว

วสิน อินทสระ (2518, หน้า 485) กล่าวว่า คุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสม อยู่ในดวงจิต อุปนิสัยนี้ได้มาจากความพยายาม และความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2526, หน้า 9) ได้อธิบายว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี ของบุคคลที่ กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดีหรือ เป็นพฤติกรรมที่ดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจ ความเกรงใจ ความยุติธรรม ความรักเด็กและรัก เพื่อนมนุษย์ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นต้น

แสง จันทร์งาม (2522, หน้า 217) ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง คุณภาพจิตฝ่ายดี ที่ควบคุมให้คนมีความประพฤติดี ความประพฤติในที่นี่ หมายถึง พฤติกรรมของแต่ละบุคคล ที่แสดงออกมาทาง ความคิด คำพูดและการกระทำทางกาย

เพียงดาว มีนมณี (2546, หน้า 6-9) คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติที่เกี่ยวกับคุณงาม ความดีที่เกิดจากการกระทำของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในใจ โดยมีเป้าหมายว่า เป็นการทำความดีและพฤติกรรมที่ยอมรับของสังคม

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า คุณธรรม คือ คุณงามความดีของบุคคลที่ต้องเกิดจากจิตสำนึก ของแต่ละคน โดยมีเป้าหมายว่าเพื่อตนเองหรือเพื่อส่วนรวม

2. ขอบข่ายและประเภทของคุณธรรม

พลาโต และอริสโตเติล ได้แบ่งประเภทของคุณธรรมไว้ 4 อย่าง คือ

1. ปรีชาญาณและความรอบคอบ (Prudence) คือ การเล็งเห็นหรือหยั่งรู้ได้ง่ายและชัดเจนว่า อะไรควร อะไรไม่ควร
2. ความกล้าหาญ (Courage) คือ กล้าเสี่ยงต่อการเข้าใจผิด กล้าเผชิญต่อการใส่ร้าย เมื่อมั่นใจว่าตนถูกต้องและไม่ผิด
3. การรู้จักประมาณ (Temperance) คือ รู้จักควบคุมความต้องการและการกระทำต่าง ๆ ให้อยู่ในขอบเขตอันควรแก่สภาพและฐานะของบุคคลไม่ให้เกินความจำเป็นตามธรรมชาติ ไม่ให้ก้าวก่ายสิทธิอันชอบธรรมของผู้อื่น

4. ความยุติธรรม (Justice) คือ การให้แก่ทุกคนอย่างเหมาะสม โดยต้องระลึกว่าเรามีกำลังให้เท่าใด ควรให้แก่ใครเท่าใด

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2526, หน้า 10) ได้แบ่งคุณธรรมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. คุณธรรมแบบทาส (Slave morality) เป็นลักษณะคุณธรรมที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างของผู้ทรงไว้ซึ่งคุณงามความดี เช่น ถือตามแบบอย่างที่ดีจากครุอาวูโส ถือตามแบบอย่างที่ดีจาก ผู้บังคับบัญชา ถือแบบอย่างทศพิศราชธรรมของพระมหากษัตริย์ แบบอย่างในการดำเนินชีวิต และคำสอนของพระพุทธองค์ หรือของพระเจ้าในศาสนาที่ตนนับถือ

2. คุณธรรมแบบนาย (Master morality) เป็นลักษณะคุณธรรมที่ยึดถือและปฏิบัติตามมโนธรรมของตนเองที่ตนเห็นว่าถูกต้องและดีงาม โดยให้สอดคล้องกับปทัสถานของสังคม และมีลักษณะเป็นกฏสากล (Universally approved) ด้วยพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นสากล คือ พฤติกรรมที่กระทำแล้วย่อมเกิดผลดีแก่ส่วนรวม เช่น การให้ความยุติธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้อง

คุณธรรมตามกระแสพระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสครองราชย์ครบ 60 ปี

ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2549 พระบรมวงศานุวงศ์และพลกนิกรชาวไทยได้เข้าเฝ้าฯ ถวาย พระพรชัยมงคล เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ณ พระที่นั่ง อนันตสมาคม โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสตอบแก่ มหาสมาคม ดังนี้

“ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มาอยู่ในท่ามกลางมหาสมาคม พร้อมพรั่งด้วยบุคคลจากทุกสถาบันในชาติ ตลอดจนประชาชนชาวไทย ขอขอบใจในคำอำนวยการและการเฉลิมฉลองยิ่งใหญ่ ที่ทุกคนตั้งใจจัดให้ข้าพเจ้าเป็นพิเศษ ทั้ง รัฐบาล ได้จัดงานครั้งนี้ได้เรียบร้อยและงดงาม น้ำใจไมตรีของประชาชนชาวไทยที่ร่วมกันแสดงออกทั่วประเทศ รวมทั้งที่พร้อมเพรียงกันมาในวันนี้ น่าปลาบปลื้มใจมาก เพราะแต่ละคนได้แสดงออกและตั้งใจมาด้วยความหวังดีจากใจจริง จึงขอขอบใจทุก ๆ คน จิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดี และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกคน ทุกฝ่าย ทำให้ข้าพเจ้าเห็นแล้วมีกำลังใจมากขึ้น นึกถึงคุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความรัก ความสามัคคี ที่ทำให้คนไทยเราสามารถร่วมมือร่วมใจกันรักษาและพัฒนาชาติ บ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันไปได้ตลอดรอดฝั่ง

ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน

ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และกับประเทศชาติ

ประการที่สาม คือ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎ กติกา และในระเบียบแบบแผน โดยเท่าเทียมเสมอกัน

ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำความคิด ความเห็นของตนให้ถูกต้อง
เที่ยงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุในผล หากความคิด จิตใจ และการประพฤติ ปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกัน
ในทางที่ดี ที่เจริญนี้ยังมีพร้อมมูลในกาย ในใจของคนไทย ก็มั่นใจได้ว่า ประเทศชาติไทยจะดำรง
มั่นคงอยู่ตลอดไปได้จึงขอให้ท่านทั้งหลายในมหาสมาคมนี้ ทั้งประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าได้
รักษาจิตใจและคุณธรรมนี้ไว้ให้เห็นยาว แน่นและถ้ายทอดความคิด จิตใจนี้กันต่อไป อย่าให้ขาดสาย
เพื่อให้ประเทศชาติ เราดำรงยืนยงอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ทั้งในปัจจุบันและในภายหน้า

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากล จงคุ้มครองรักษา ประเทศชาติไทย
ให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายทุกสิ่ง และอำนวยความสุข ความเจริญ สวัสดิ์ ให้เกิดมีแก่ประชาชน
ชาวไทยทุกคน”

เมื่อพินิจพิเคราะห์กระแสพระราชดำรัสดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากระแสพระราชดำรัส
ที่ทรงเน้นทั้ง 4 ประการนั้น ประกอบไปด้วยคุณธรรมจริยธรรมย่อย ๆ ที่สอดแทรกไว้รวม 9 ประการ
ซึ่งเป็นแนวทาง ที่ประเสริฐยิ่งในการดำเนินชีวิตสำหรับประชาชนชาวไทยในยุคปัจจุบัน
รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คุณธรรมจริยธรรมตามกระแสพระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสครองราชย์ครบ 60 ปี

ความในกระแสพระราชดำรัส	คุณธรรมจริยธรรม
ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน	กัลยาณมิตร
ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และกับประเทศชาติ	ความสามัคคี การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ
ประการที่สาม คือ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ใน ความสุจริตในกฎกติกา และในระเบียบแบบแผน โดยเท่าเทียม เสมอภาคกัน	ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความยุติธรรม
ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำความคิด ความเห็น ของตนให้ถูกต้อง เที่ยงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุในผล	ความมีสติสัมปชัญญะ

ความสำคัญของคุณธรรม (ศูนย์พัฒนาคุณธรรมและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ศรีอริยมงคลไทรย์, 2554, หน้า 35-75)

คุณธรรม คือ สภาพคุณงามความดี ซึ่งก็คือ คุณงามความดีต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเราเองและผู้อื่น เพราะฉะนั้น มนุษย์คนเราผู้มียุคุณธรรม ก็จะได้รับประโยชน์จากคุณธรรมด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุฉะนั้น คุณธรรมจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของทุก ๆ คน เพราะว่าชีวิตคนเราจะได้รับประโยชน์สุขได้นั้น ก็เนื่องมาจากคุณธรรมทั้งนั้น อันเป็นความจริง เพราะว่าเป็นการกระทำคุณงามความดีต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อ การดำเนินชีวิตที่ควรใส่ใจกันให้มาก ๆ เพราะส่งผลให้ชีวิตคนเราได้รับความสุข ซึ่งความสำคัญของคุณธรรมก็มีดังนี้คือ

1. คุณธรรมเท่านั้นที่ทำให้โลกมนุษย์เกิดความสงบสุขอย่างยั่งยืน เพราะว่า บนสังคมนุษย์โลกเรานี้ ประกอบไปด้วย คนดีและคนชั่วปะปน กันอยู่ในทุก ๆ สังคม ถ้าเป็นคนดีอยู่มาก สังคมนั้นก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่ถ้าสังคมไหนมีคนชั่วอยู่มาก สังคมนั้นก็จะมีความทุกข์ภัยอันตรายต่าง ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอ ๆ จากการกระทำของคนชั่วนั้น เพราะคนชัวย่อมทำให้ผู้อื่น ได้รับความทุกข์เดือดร้อนกันฝ่ายเดียว จากการทำความชั่วของเขาเหล่านั้น เช่น ปล้นฆ่าชิงทรัพย์จากผู้อื่น, ลักทรัพย์, ประพฤติผิดในกาม และพุดจาหยาบคาย เมื่อเป็นเช่นนี้สังคมนั้นย่อมไม่มีความสุขเพราะต้นเหตุมาจากคนชั่ว

คนชั่ว คือ คนที่ทำความชั่วต่าง ๆ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่เนื่องมาจากไม่มีศีลธรรม-คุณธรรม เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นเช่นนี้ ในโลกมนุษย์ถ้ามีแต่คนชั่ว ความสงบสุขก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ดังกล่าว มีสิ่งเดียวก็คือ คุณธรรมเท่านั้นที่จะทำให้โลกมนุษย์เกิดความสงบสุขและยั่งยืนได้ เพราะว่าคุณธรรมทำให้คนทุก ๆ คนเป็นคนดีได้อย่างแท้จริงดังกล่าว “คุณธรรมเป็นสาเหตุที่ทำให้ทุก ๆ คน ได้รับความสุขและความสงบสุขอย่างยั่งยืน”

2. คุณธรรมเท่านั้นที่ทำให้สังคมมนุษย์ทุกสังคม อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขโดยแท้จริง เพราะว่า เมื่อทุก ๆ สังคมเป็นผู้ที่มีคุณธรรมคือมีการกระทำคุณงาม ความดีต่าง ๆ ก็ย่อมส่งผลให้สังคมนั้น ๆ ได้รับประโยชน์สุขจากการกระทำ ความดีนั้น ๆ ของสังคม เช่น ร่วมกันบำเพ็ญทาน เสียดสละแบ่งปันสิ่งของ ให้แก่ผู้ที่ยากไร้ เป็นต้น อันเป็นสาเหตุนำพาให้สังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก เพราะมีการเสียดสละแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกันนั่นเอง เมื่อทำได้เช่นนี้ในทุก ๆ สังคมก็ย่อมจะเกิดประโยชน์สุขตามมาในสังคมนั้น ๆ อย่างแน่นอน อันเป็นความจริง เพราะเนื่องมาจากคนในสังคมมี “คุณธรรม” แต่ถ้าคนในสังคมขาดคุณธรรมเมื่อใดความเดือดร้อนก็ตามมาอย่างแน่นอนเช่นกัน

3. คุณธรรมเท่านั้นที่ทำให้คนทุกคนเป็น "คนดี" และดีที่สุด เพราะว่า คุณธรรมเป็นเรื่องของความดีงามต่าง ๆ เมื่อเป็นสิ่งที่ติดตามหลักพระธรรมคำสั่งสอน ก็ย่อมจะอำนวยผลให้เกิดสิ่งที่ดี

ตามมาด้วยเหตุปัจจัย ที่กระทำนั้นเมื่อเป็นดังนี้ คุณธรรมจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้คนทุก ๆ คนที่ได้กระทำ คุณงามความดีต่าง ๆ ได้เป็นคนดี และเป็นคนดีที่สุดในทางพระพุทธศาสนา ท่านหมายถึง คนที่มีจิตใจสะอาดบริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสตัณหาแล้วภายในจิตใจที่มีศัพท์เรียกทางพระพุทธศาสนาว่า “พระอรหันต์” จึงเป็นเรื่องจริงที่ว่าคุณธรรม เท่านั้นที่ทำให้คนทุกคนเป็น “คนดี” และดีที่สุดในที่สุด

4. คุณธรรมเท่านั้นเป็นแสงสว่างทำให้ชีวิตคนเราไปพบกับความสุขอย่างสูงสุด เป็นอมตะนิรันดร์ในตามความเป็นจริงของชีวิตคนเรานั้นที่ยังไม่มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา (หลักพระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า) ก็ย่อมไม่รู้ทางดำเนินชีวิต ที่ถูกต้องว่าเป็นอย่างไร? จึงได้แต่มัวเมาหลุ่มหลงเพลิดเพลินไปในกามคุณ ต่าง ๆ ในแต่ละวัน ตั้งแต่เข้ายันค่ำมีแต่เรื่องต้องค้ำจุน ทำมาหากินเพื่อเลี้ยงปาก เลี้ยงท้องของตัวเองไปวัน ๆ หรือถ้ามีครอบครัวก็ต้องมีการะเพิ่มมากขึ้น พอแก่ตัวลงก็จะประสบกับความแก่ความเจ็บและความตายไปในที่สุด เพราะไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของคุณธรรมหรือหลักพระธรรมคำสั่งสอน ในพระพุทธศาสนา จึงเปรียบเหมือนกับมีชีวิต ที่ตาบอดเพราะไม่ทราบว่าจะไร คือทางเดินของชีวิตที่ถูกต้องที่เป็นความจริง สรุปเพราะฉะนั้น คุณธรรมเท่านั้น ที่เป็นแสงสว่างทำให้ชีวิตคนเราได้ไปพบกับความสุขตั้งแต่ขึ้นเบื้องค้ำจุน ไปถึง ขั้นที่สูงที่สุดในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน อันเป็นบรมสุขเป็นอมตะนิรันดร์

5. คุณธรรมเท่านั้นเป็นเครื่องชี้นำทางชีวิตคนทุกคนให้เดินทางอย่างถูกต้อง ไม่หลงผิด ทางเดินของชีวิต เพราะว่า ในสภาพตามความเป็นจริงนั้น ชีวิตของคนทุกคนถูกอวิชชา และกิเลส ตัณหาครอบงำจิตใจอยู่จึงมีคบอด ขาดสติปัญญาจะรู้เท่าทันในความเป็นจริงของชีวิต จึงพากัน ไม่ทราบว่าจะไรคือ แนวทางเดินของชีวิตที่ถูกต้อง ที่จะทำให้ชีวิตได้รับความสุขโดยแท้จริง ซึ่งทุกคนชวนขวายค้ำจุนแสวงหาอยู่ แต่ว่ามีแต่หลักพระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ที่ทำให้ได้รู้ว่า ทางเดินของชีวิตที่ถูกต้องและเป็นความจริงที่จะนำพาชีวิตไปให้มีความสุข โดยแท้จริง ซึ่งมีชื่อเรียกทางพระพุทธศาสนาว่า “มรรคมีองค์ 8 นี้ เป็นอริยสัจ ข้อที่ 4 และได้ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง เพราะเป็น ข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่ง ความหลุดพ้นเป็นอิสระ คับทุกข์ ปลอดภัย ไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอตตกิลมถานุโยค (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545, หน้า 215) ซึ่งเป็นหนทางแห่งการดำเนิน อันเป็นสายกลางไม่ตั้งจนเกินไปและไม่หย่อนจนเกินไปที่เป็นทางเดินของชีวิตที่ประเสริฐสุด เพราะว่ามีหลักธรรม (คุณธรรม) เป็นเครื่องชี้นำทางเดินของชีวิตให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องดีงาม ไม่ทำให้หลงผิดทางได้ เปรียบเหมือนแสงสว่างส่องนำทางเดินของชีวิตให้ไปถึงฝั่งได้อย่างปลอดภัย สวัสดิ์แก่ตนเอง อันเป็นความจริงที่พระพุทธองค์ได้ทรงบอกชี้แนะเอาไว้ในพระพุทธศาสนา ดังที่ได้กล่าวอธิบายมานี้

6. คุณธรรมเท่านั้นเป็นเครื่องบ่งบอกว่า “คน” แตกต่างจาก “สัตว์เดรัจฉาน”

เพราะอะไร? คนดี คือ คนที่ทำความดีต่าง ๆ เพราะมีคุณธรรม แต่ว่า คนชั่วคือคน ที่ทำความชั่วต่าง ๆ เพราะขาดคุณธรรม เพราะฉะนั้นในชีวิตตามความเป็นจริง เมื่อทำความชั่วก็ไม่ผิดอะไรกับการกระทำที่โหดร้าย ทารุณ ขาดความเมตตาปราณี แย่งแย่งทะเลาะวิวาทตีกัน ฆ่ากันทำลายกัน สภาพลักษณะ เหล่านี้ก็ไม่ผิดอะไรกับสัตว์เดรัจฉาน เพราะฉะนั้น คุณธรรมจึงเป็นสิ่งที่ บ่งบอกและแบ่งแยกว่า ใครคือคน ใครคือสัตว์เดรัจฉานได้ จะเปรียบเทียบกัน และในสภาพลักษณะของชีวิตคนเรานั้น คนก็คือสัตว์ประเภทหนึ่งเช่นกัน แต่ว่าเป็นสัตว์ที่ประเสริฐ เพราะวาอบรมสั่งสอนได้ให้รู้จักว่าอะไรคือความชั่ว และอะไรคือความดีได้ และมีสามัญสำนึกแห่งความเป็นคน แต่ถ้าขาดคุณธรรม ไปทำความชั่วขึ้นเมื่อใด เมื่อนั้นก็มีจิตใจที่ไม่แตกต่างอะไรกับสัตว์เดรัจฉานได้ ด้วยเช่นกัน

ด้วยเหตุฉะนั้น “คน” จึงแตกต่างจาก “สัตว์เดรัจฉาน” ตรงที่มีคุณธรรมเป็น เครื่องหมายบ่งบอกให้ได้มีความรู้ ฉะนั้น ดังที่ได้กล่าวอธิบายมา

7. คุณธรรมเท่านั้นเป็นบ่อเกิดแห่งสติปัญญาที่ทำให้ชีวิตคนเรา และสังคมมนุษย์โลก

มีความเจริญก้าวหน้าไปในทุก ๆ ด้านและไปพบกับความสุขอย่างยั่งยืน โดยแท้จริง

ในบรรดาหลักพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาทั้งหมดนั้นมี ด้วยกันอยู่ 84000 พระธรรมขันธ์ แต่ว่ามีจุดมุ่งหมายอันเป็นเป้าหมายเดียว ที่สำคัญแห่งการอบรมสั่งสอนและปฏิบัติฝึกฝนจิตให้เป็นผลสำเร็จอย่างแท้จริง ก็คือ ทรงอบรมสั่งสอนเพื่อให้มวลมนุษย์เกิด “สติปัญญา” (วิปัสสนา) รู้เท่าทัน ความเป็นจริงของสังขารชีวิตร่างกาย ว่าเป็นทุกข์ เมื่อเกิดสติปัญญาเท่านั้น จึงจะสามารถกำจัดกิเลสตัณหาภายในจิตใจของตนเองได้ เพราะฉะนั้น ซึ่งสติปัญญาที่ว่านี้จะพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ โดยใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ที่มีชื่อเรียกว่า สมาธิและวิปัสสนา อันเป็นอุบายให้คนเราที่ฝึกฝนจิตใจได้เกิด สติปัญญาที่สุขุมละเอียดได้ และแนวที่ใช้การปฏิบัติฝึกฝนจิตทำสมาธิและวิปัสสนา ก็คือ หลักธรรมของ “สติปัฏฐาน 4” เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นทางสายตรง ให้บรรลुरुธรรมมีสติปัญญาได้โดยแท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ที่ปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิและวิปัสสนา ได้เกิดสติปัญญา อันเป็นเหตุที่ทำให้ได้รู้แจ้งเห็นจริงในความเป็นจริงของชีวิตสังขารได้ ก็จะเป็นหนทางให้ไปสู่ความสุขอันเป็นอมตะนิรันดร์ที่ไม่ต้องมาเกิด แก่ เจ็บ ตาย แต่เพียงเท่านั้น ในชีวิตคนเรา

เพราะฉะนั้น เมื่อสังคมมนุษย์โลกรู้ว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดสติปัญญา และได้รับความสงบสุขอีกด้วยจากการนำคุณธรรม (หลักธรรมในพระพุทธศาสนา) มาประพฤติปฏิบัติกันจนเป็นค่านิยมที่ดี และมีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป ในการนำพาคุณธรรมมาเป็นหลักชีวิตในการกระทำคุณงามความดีอย่างจริงจัง สังคมมนุษย์โลกก็จะมีสงบสุขความเป็นปกติ และสงบสุขอย่างยั่งยืนขึ้น

ได้ ถ้าเข้าใจถึงเรื่องของคุณธรรมได้เป็นอย่างดีพอ เพราะฉะนั้น คุณธรรมเท่านั้นจึงเป็นบ่อเกิดแห่งสติปัญญาที่ทำให้ชีวิตคนเราและสังคมมนุษย์โลกมีความเจริญก้าวหน้าไปในทุก ๆ ด้านและไปพบกับความสุขอย่างยั่งยืนโดยแท้จริง ก็เป็นความจริงดังกล่าว

สรุปความสำคัญของคุณธรรมมีมากมายมหาศาลต่อชีวิตคนเรา สุดที่จะกล่าวอธิบายให้จบได้ เพราะว่า ชีวิตที่มีคุณธรรมนำทางนั้นมันปลายนั่นก็จะได้มีความสุขเป็นที่หวัง ซึ่งเป็นความจริงที่สุดตามหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนา ดังนั้นคุณธรรมจึงมีความสำคัญแก่ชีวิตคนเราทุก ๆ คน เป็นที่สุด ยากที่จะประมาณคุณค่าดีราคาได้ เพราะเป็นสัจธรรมอันเป็นนามธรรมที่สูงส่งที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบและตรัสรู้มาแล้วนำมาเผยแพร่ อบรมสั่งสอนแก่เวไนยสัตว์ทุก ๆ คน ให้ได้มีความเชื่อศรัทธาและได้รู้ตามความเป็นจริงที่พระพุทธองค์ได้สั่งสอนเอาไว้

คุณธรรมจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

จากความหมาย “คุณธรรม” ที่แปลว่า คือ “สภาพคุณงามความดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 253) ซึ่งก็คือ หลักพระธรรมคำสั่งสอนของ พระพุทธศาสนา ที่มีกรจำแนกไว้ในหมวดหมู่เป็นข้อหลักธรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “พระไตรปิฎก” หมายความว่า เป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ไม่ให้เกิดกระจัดกระจาย คล้ายกระจาดหรือตะกร้า อันเป็นภาชนะใส่ของฉะนั้น (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2524, หน้า 2)

ดังนั้น คำว่า “คุณธรรม” จึงเปรียบเสมือนความรู้เป็นหัวข้อต่าง ๆ ของคุณงามความดีต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาว่ามีอะไรบ้าง เพราะฉะนั้น การที่ตัวเราจะเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ก็คือจะต้องรู้จักกระทำความดี หรือสร้าง คุณงามความดีต่าง ๆ ตามหลักพระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาให้ได้

ซึ่งในการกระทำความคุณงามความดีต่าง ๆ หรือปฏิบัติตามหลักธรรม หรือข้อธรรมต่าง ๆ นั้น เราก็สามารถทำได้ 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้คุณงามความดีติดตัว ซึ่งในการกระทำความคุณงามความดีเป็นกิจวัตรประจำวันนี้ เราต้องทำให้มาก ๆ และบอกสม่ำเสมอจนเคยชินเป็นกิจวัตรประจำวันไป เพื่อให้เกิดอุปนิสัยทอง เป็นคุณงามความดีต่าง ๆ ที่ติดตัวติดใจ เป็นผู้มีอุปนิสัยที่ดีที่จะกระทำความคุณงามความดีอยู่เนื่องเนืองนิตย์ทุก ๆ วัน อันเป็นแนวทางวิธีที่ปลูกฝังการทำความคุณธรรมต่าง ๆ ทั้งทางภายนอกและภายในจิตใจที่ดี และเป็นคนที่ มีพฤติกรรมแห่งการแสดงออกที่เป็นคุณธรรมหรือคุณงามความดี ทั้งทางภายนอก และภายในจิตใจจนเป็นกิจวัตรประจำวันอยู่เสมอจนมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความชั่วบาปต่าง ๆ และไม่กล้าที่จะกระทำความชั่วบาปต่าง ๆ และไม่กล้าที่จะกระทำความชั่วบาปต่าง ๆ ทั้งในที่ลับ และที่เปิดเผย ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

เมื่อประพฤติปฏิบัติทำได้อย่างนี้แหละ เป็นหนทางที่จะทำให้ “คุณธรรม เกิดขึ้นแก่ตัวเอง” ถ้าไม่ประพฤติปฏิบัติกระทำคุณงามความดีต่าง ๆ แล้วไซ้ “คุณธรรมก็จะไม่เกิดขึ้นแก่ตัวเอง” อย่างแน่นอน อันเป็นความจริงที่ว่า “ใครทำ ใครได้อย่างนั้น” ก็เช่นเดียวกัน ใครต้องการให้ตัวเองมีคุณธรรม ก็ต้องรู้จักสร้างสรรค์กระทำคุณงามความดีต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นแก่ตัวเองนั่นแหละ ถึงจะถูกต้อง ดังที่ได้กล่าวอธิบายมาแล้วนี้ เมื่อทำได้เช่นนี้จึงจะเรียกว่า “มีคุณธรรม” อย่างบริบูรณ์ คือ “คุณธรรมได้เกิดขึ้นแล้วแก่ตนเอง จากกระทำคุณงามความดีต่าง ๆ หรือจากการที่เราได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนานั้นเอง” ส่วนคำว่า “คุณธรรม” ก็เปรียบเสมือนข้อธรรมหรือหลักธรรมต่าง ๆ ที่เป็นหัวข้อหรือเป็นข้อธรรมตามลำดับไป เพราะฉะนั้นคำว่า “รู้คุณธรรม” กับ “มีคุณธรรม” จึงต่างกันดังกล่าว ซึ่งเปรียบเทียบตัวอย่างได้กับเช่น คน 2 คน ดังนี้ สมมติว่าคนหนึ่งมีความรู้ เรื่องของคำว่า “คุณธรรมได้ดี” แต่ไม่กระทำหรือทำคุณงามความดีต่าง ๆ อย่างนี้เรียกว่า “รู้คุณธรรม” เป็นเหมือนเช่น “เถรโบลานเปล่า” ที่มีแต่ความรู้แต่ไม่ปฏิบัติ

สำหรับส่วนอีกคนหนึ่งที่อยู่ และมีคุณธรรม จะพยายามกระทำหรือหาแต่คุณงามความดีต่าง ๆ อยู่เสมอทั้งทางภายนอกและทางภายในจิตใจ อย่างต่อเนื่องทุก ๆ วัน เช่น ให้ทาน รักษาศีล เจริญสมาธิและวิปัสสนา ฝึกฝนจิตใจตนเองในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอจนเป็นกิจวัตรประจำวันไป และเป็นอุปนิสัยที่สั่งมาจากการกระทำคุณงามความดีต่าง ๆ ที่ว่านี้จนเคยชินเป็นนิสัยที่ดีอย่างนี้เรียกว่า “เป็นคนมีคุณธรรม” เพราะเขากระทำแต่คุณงามความดีต่าง ๆ อยู่เสมอ ๆ นั่นเอง ซึ่งแตกต่างจากคนแรกที่เรียนรู้และมี ความรู้เรื่อง “คุณธรรม” แต่ไม่กระทำหรือสร้างสรรค์คุณงามความดีต่าง ๆ ที่เป็นหลักของคุณธรรม ท่านจึงเปรียบเทียบว่าได้แก่ “รู้คุณธรรม” แต่เพียงเท่านั้นเอง

เพราะฉะนั้นสรุปได้ว่า คุณธรรมจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อเราต้องมีความเพียรขยันหมั่นฝึกฝนตัวเองให้รู้จักกระทำหรือสร้างคุณงามความดีต่าง ๆ (คุณธรรม) ในพระพุทธศาสนาอยู่เสมอ ๆ ทุก ๆ วันให้เคยชินจน เป็นคนที่มีนิสัยที่ดีงามต่อการทำความดีต่าง ๆ นั้น เช่น รู้จักแสดง ความกตัญญู กตเวที ต่อบิดามารดา และรู้จักให้ทาน รักษาศีล 5 ศีล 8 และ เจริญภาวนาฝึกฝนจิตใจ อยู่เสมอ ๆ เป็นประจำวัน จนกลายเป็นคนที่มี อุปนิสัยที่ดี เพราะเมื่อทำบ่อย ๆ ก็จะกลายเป็นอุปนิสัยในด้านที่ดีงามต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการกระทำคุณงามความดีของตัวเองนั้น และเป็นคนที่มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปกรรมต่าง ๆ จนไม่สามารถที่จะกระทำ ความชั่วบาปได้ ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น เมื่อปฏิบัติฝึกฝนตัวเองได้อย่างนี้แหละ จึงเรียกว่า “เป็นผู้ที่มีคุณธรรมอย่างแท้จริง” อันเป็นลักษณะของผู้ที่มีจิตใจ สูงแห่งความเป็นคนโดยแท้จริง และสำหรับผู้ที่มิมีจิตใจสูงในพระพุทธศาสนา ก็หมายถึง “พระอรหันต์”

ด้วยเหตุฉะนั้นจึงสรุปสาระสำคัญที่สุดได้ว่า “หลักวิธีการที่จะทำให้ตัวเรา หรือทุก ๆ คน มีคุณธรรมเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงแก่ตัวเราเอง และทุก ๆ คนนั้น ก็คือ “เราจะต้องขยันหมั่นเพียร

ฝึกฝนตัวเองให้รู้จักการกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม คุณงามความดีต่าง ๆ ทั้งทางภายนอก และภายใน จิตใจคือทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ (มโนทวาร) โดยตัวเราจะต้องขยันทำความดีให้บ่อย ๆ สม่ำเสมอเป็นเวลา เป็นประจำในทุก ๆ วัน เพื่อให้เกิดนิสัยที่ดี และเมื่อทำบ่อย ๆ ก็จะติดเป็นนิสัยที่ดีแห่งการทำความดีต่าง ๆ ในแต่ละวันแห่ง การดำเนินชีวิตของเรา ก็จะกลายเป็นคนที่มีอุปนิสัยที่ดี ไม่ขาดสติไปทำความชั่วได้ง่าย ๆ” เมื่อประพฤติปฏิบัติทำได้อย่างนี้แหละจึงจะเรียกว่า “คุณธรรมได้เกิดขึ้นแล้วแก่ตัวเราและจิตใจ” และจงจำไว้เสมอว่า “ต้องทำความดีจนให้ติดเป็นนิสัย (อุปนิสัย) ที่ติดตัวจิตใจให้ได้นั่นเอง”

เพราะฉะนั้น ถ้าเรากระทำคุณงามความดีต่าง ๆ ให้ตรงตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เราก็จะได้แนวทางในการประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และตรงตามหลักพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ เราจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักพระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาให้ดียิ่ง เราจึงจะสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณงามความดี หรือคุณธรรมต่าง ๆ แก่ตัวเราเองได้อย่างถูกต้อง และมีคุณธรรมเกิดขึ้น แก่ตัวเราโดยแท้จริง อันเป็นหลักและวิธีการที่เราควรจะต้องใส่ใจศึกษาให้มาก ๆ ในหลักธรรมต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ในพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเราโดยแท้จริง ซึ่งหลักธรรมที่พอนำมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ก็คือ หลักของบุญกิริยาวัตถุ 10 ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เพราะเป็นหลักที่มีใจความเนื้อหาสาระสำคัญที่ครอบคลุมได้ทั้งหมดแห่งหลักพระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และง่ายต่อการศึกษาหาความรู้หลักและวิธีการที่จะทำให้ตัวเองมีคุณธรรมเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ที่ควรนำมาฝึกฝนประพฤติปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานแก่ชีวิตประจำวันของตนเอง ก็คือ “เรื่องของการทำความดีทางภายนอก ก็คือ เรื่องของการให้ทาน (เสียสละแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น) และรักษาศีล (ศีล 5, ศีล 8, ฯลฯ)” ส่วนการทำความดีทางภายในจิตใจ ก็คือ เรื่องของการภาวนา (ภาวนา แปลว่า การฝึกอบรมจิตใจ (Bhavana: Mental development) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543, หน้า 70) และการภาวนานี้ในทางพระพุทธศาสนา ก็หมายถึง การฝึกฝนจิตด้วยวิธีการทำสมาธิและวิปัสสนา

เพราะฉะนั้น หลักและวิธีการที่สำคัญที่จะเป็นหลักปฏิบัติในการพัฒนาตัวเองให้มีคุณธรรมเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ก็ด้วยการรู้จักทำความดีในทางภายนอก คือ การให้ทานและรักษาศีล และรู้จักการทำความดีทางภายในจิตใจด้วย ก็คือ การทำสมาธิและวิปัสสนาเท่านั้น อันเป็นหลักและวิธีการสำคัญที่เป็นแบบในการกระทำคุณงามความดีต่าง ๆ ให้แก่ตัวเองได้เป็นอย่างดีในทุก ๆ วันให้ครบทุกข้อในการดำเนินชีวิตของแต่ละวัน เราก็จะได้ทำความดีและมีความดีทุก ๆ วันจนเป็นกิจวัตรประจำวันของเรา อย่างนี้เราก็ได้ชื่อว่า “เป็นผู้มีคุณธรรม” เกิดขึ้นแล้วแก่ตัวเราเอง ซึ่งเราจะต้องใช้ความเพียรรักษาเอาไว้ให้ได้เสมอ ซึ่งปฏิบัติได้ไม่ยาก ก็คือ

การสวดมนต์ไหว้พระ พร้อมกับฝึกฝนจิตใจด้วยการทำสมาธิและวิปัสสนาในทุก ๆ วัน ไม่ว่าจะ
จะเป็นก่อนนอนหรือตื่นเช้าเวลาไหนก็ได้ที่เราสวดจะทำ แต่ขอให้ทำทุก ๆ วัน ซึ่งจะเรียกว่า
มีอุปนิสัยที่ดีงาม สิ่งที่ดีว่ามานี้ก็พอจะเป็นพื้นฐานอันเป็นหลักและวิธีการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้น
แก่ตัวเราได้เป็นอย่างดี และถ้าเรามีความรู้ความเข้าใจในการทำสมาธิและวิปัสสนาจนได้ผลจริง
คุณธรรมในขั้นสูง ๆ ก็อาจจะเกิดขึ้นแก่ตัวเราเองได้

สำหรับคุณธรรมในขั้นที่สูง ๆ นั้นก็คือ “พระอรหันต์” เพราะท่านเป็นผู้ที่มีจิตใจ
สะอาดหมดจดจากกิเลสตัณหาแล้วโดยสิ้นเชิง จากการที่ท่านพยายามฝึกฝนจิตใจของตัวเองด้วย
การทำสมาธิและวิปัสสนาจนสำเร็จบรรลุนิพพานแล้วท่านจึงได้ชื่อว่า “พระอรหันต์” อันเป็นชื่อ
ที่ใช้เรียกตามทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ยากถ้าหากศึกษาให้มีความรู้และเข้าใจจริง
ก็ย่อมจะสามารถประพฤติปฏิบัติกันได้ทุก ๆ คน ด้วยเหตุฉะนี้ ในการพัฒนาตนเองให้มี “คุณธรรม
เกิดขึ้น” ในการดำเนินชีวิตของกิจวัตรประจำวันของตนเอง จึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำให้ต่อเนื่อง
อย่างสม่ำเสมอดังกล่าว เพื่อให้เป็นนิสัยที่ดีจนคิดเป็นอุปนิสัยในสันดานที่ดี โดยเฉพาะคุณธรรม
เรื่อง “ศีลธรรม” เราจะต้องคอยระวังรักษาภิรยามารยาทที่ดีงามให้มีความสำรวมระวังอาการ
ทางกาย ทางวาจาให้เรียบร้อยอยู่เสมอ ไม่ว่าจะคิดอะไร จะพูดอะไร จะทำอะไร ต้องอยู่ในกรอบ
แห่งความมีศีลธรรมอยู่ในตัวให้ได้อยู่เสมอตลอดเวลาของทุก ๆ วัน ตั้งแต่เช้าจรดเย็นตลอดชีวิต
ไม่ว่าจะอยู่ในภิกขาธิริยาบถใด ๆ ก็ต้องคำนึงระวังระลึกรักษาถึงความดีในด้านศีลธรรมอยู่เสมอ ๆ ให้ได้
อย่างนี้เราเรียกว่า “เรารักษา คุณธรรมเรื่องของศีลธรรมเอาไว้ได้แก่ตัวเราเอง” ในการดำเนินชีวิต
ของเรา ก็คือการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้น คือ ศีลธรรมได้อย่างมั่นคง ถ้าเราสามารถทำได้ดังกล่าว

ส่วนเรื่องของ “สมาธิและวิปัสสนา” ก็คือ หลักวิธีการทำความดีทางภายในจิตใจโดยตรง
ซึ่งจะต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียรในการฝึกฝนจิตใจ ด้วยการทำสมาธิและวิปัสสนาในทุก ๆ วัน
ซึ่งก็ทำได้โดยการสวดมนต์ไหว้พระเสร็จ แล้วนั่งปฏิบัติทำสมาธิและวิปัสสนาต่ออีกในทุก ๆ ครั้ง
ที่สวดมนต์ไหว้พระจนเป็นกิจวัตรประจำวันของเราไปในการสวดมนต์ไหว้พระและทำสมาธิและ
วิปัสสนาพร้อมกันไปด้วยในแต่ละวันนั้น อันเป็นการทำให้จิตเกิดสติสัมปชัญญะ หรือก็คือ
“ปัญญา” นั่นเอง ซึ่งเป็นการฝึกฝนควบคุมอารมณ์ไม่ให้จิตขาดสติปัญญาได้เป็นอย่างดี ในแต่ละวัน
ดังนั้น การจะกระทำความชั่วต่าง ๆ จึงไม่หลุดออกมาได้ง่าย ๆ เพราะมีสมาธิและวิปัสสนาควบคุม
อารมณ์ชั่วร้ายเอาไว้ได้ จากการฝึกฝนจิตใจของเรา ถ้าเราปฏิบัติได้อย่างนี้เป็นกิจวัตรประจำวัน
จนคิดเป็นนิสัยไม่ให้เกิดต่อการทำสมาธิและวิปัสสนาให้สม่ำเสมอในการดำเนินชีวิตของตัวเอง
ไม่ว่าเราจะเป็นเด็กนักเรียนหรือผู้ใหญ่ ถ้าเรารู้จักการทำสมาธิและวิปัสสนาให้สม่ำเสมอ ก็จะทำให้
จิตของเรามี “สติปัญญา” ที่ดีขึ้น ก็จะตัดสินใจ ในเรื่องต่าง ๆ ได้ไม่ผิดพลาดได้ง่าย อันเป็นสิ่งที่ดีงาม

ต่อชีวิตตัวเราเอง และสิ่งที่สำคัญจิตใจก็จะมี “สติ” ที่มั่นคงยิ่งขึ้น จากการที่เราหมั่นฝึกฝนจิต ทำสมาธิและวิปัสสนาบ่อย ๆ สม่ำเสมอในแต่ละวันนั้น ๆ

เพราะฉะนั้น เมื่อเราปฏิบัติได้อย่างนี้ในทุก ๆ วัน ขยันหมั่นเพียรฝึกฝน จิตทำสมาธิและวิปัสสนาจนเป็นนิสัยที่ติดตัวไม่ว่าจะลุก จะนั่ง จะยืน จะเดิน เรา รู้จักควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ อันเนื่องมาจากการที่เราได้ขยันทำสมาธิ และวิปัสสนาอยู่เสมอ ๆ ในทุก ๆ วันนั้นแหละ จึงเป็นเหตุที่ทำให้เรามีการตัดสินใจเป็นไปอย่างไม่ผิดพลาดได้ง่าย ๆ ไม่ว่าจะคิดจะพูดอะไรจะทำให้เราอยู่ในกรอบแห่งความมี “สติสัมปชัญญะ” หรือ “ปัญญา” ที่เราได้ จากการฝึกฝนจิตใจของเราในทุก ๆ วันนั่นเอง เมื่อเราได้กระทำคุณงามความดีในด้านจิตใจ คือ การทำสมาธิและวิปัสสนาตามทางแห่งพระพุทธศาสนา นี้ ได้เป็นอย่างดีแล้ว เราก็เรียกได้ว่า “เป็นผู้ที่มีคุณธรรม” คุณธรรม ได้เกิดขึ้นแก่ตัวเราในด้านจิตใจที่เราได้ฝึกฝนในทุก ๆ วันนั่นเองอย่างครบถ้วน ของการดำเนินชีวิต

จากที่ได้กล่าวอธิบายมานี้ สรุปได้ว่า แค่เพียงหลักธรรมทั้ง 3 ข้อ คือ ทาน ศีล ภavana นี้ ถ้าเรามีการศึกษาหาความรู้และเข้าใจ และนำไปเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตัวเรา ในแต่ละวันได้อย่างครบถ้วน โดยไม่ยากเย็นอะไรเลย เพียงแค่รู้จักแบ่งเวลาใช้เวลาในการกระทำคุณงาม ความดีทั้ง 3 ข้อนี้ให้เหมาะสมแก่เวลาของเรามีอยู่ เราก็สามารถทำได้อย่างครบถ้วน จนขึ้นชื่อได้ว่า “เราได้มีคุณธรรมทั้ง 3 ข้อนี้เกิดขึ้นแล้ว แก่การดำเนินชีวิตของตัวเราได้ในทุก ๆ วัน” ดังที่ได้อธิบายมาแล้วนั้น และคุณธรรมทั้ง 3 ข้อนี้ คือ ทาน ศีล ภavana นี้ มีสำคัญที่แก่นสาระครอบคลุมไปถึงแก่นแห่งพระพุทธศาสนาได้ทั้งหมดด้วย นับว่าเป็นหลักธรรมที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง เพราะว่าแค่เพียงขยันปฏิบัติตามในเรื่องของการให้ทาน และรักษาศีลและหมั่นภาวนา ฝึกฝนจิตใจตัวเอง ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ได้มี คุณธรรมในขั้นที่สูงที่สุดแห่งพระพุทธศาสนาได้ก็คือ “พระอรหันต์” ด้วยเช่นกัน เพราะว่าจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ก็คือ พระนิพพาน (สภาวะที่จิตใจปราศจากกิเลสตัณหาโดยสิ้นเชิง ก็คือพระอรหันต์) ที่เกิดจากการขยันฝึกฝนจิตใจตัวเองในตามแนวทางของการทำสมาธิและวิปัสสนาของพระพุทธศาสนา

สภาพลักษณะที่ขาดคุณธรรม

คุณธรรม คือ สภาพคุณงามความดี เช่น ทาน ศีล ภavana หิริ โอตตัปปะ กตัญญูกตเวทิตะ ฯลฯ ซึ่งคุณงามความดีต่าง ๆ นี้มีอยู่มากมายในพระพุทธศาสนา อันเป็นความรู้ทางวิชาการ คือ เป็นความรู้ เรียกว่า “รู้ธรรม” หรือ “รู้คุณธรรม” ว่าเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง

แต่ว่าไม่ได้กระทำคุณงามความดีต่าง ๆ ตามหลักธรรมเหล่านี้ของพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นจึงเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า “ผู้รู้คุณธรรม” ซึ่งต่างกับกับ “มีคุณธรรม” เพราะ “มีคุณธรรม” คือ ลงมือประพฤติปฏิบัติ ทำจริงตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น ทาน แปลว่าการให้ มีทั้งธรรมทาน อภัยทาน และจาคะทาน เพราะฉะนั้น เมื่อทำคุณงามความดีต่าง ๆ จริง

จนเป็นนิสัยที่ดีด้วยการให้ในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ในชีวิตประจำวัน ถ้าปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
 จึงจะเรียกว่า “มีคุณธรรม” ด้วยเหตุนี้ “รู้คุณธรรม” กับ “มีคุณธรรม” จึงต่างกันดังกล่าว
 สภาพลักษณะที่ขาดคุณธรรม

เมื่อเราทำความดีหรือสร้างคุณงามความดี ต่าง ๆ เช่น เสียสละแบ่งปันบริจาคสิ่งของ
 ให้แก่ผู้อื่น เราก็เป็นผู้ที่มีความดี หรือมีคุณธรรม แต่ถ้าเราไม่ทำความดีอยู่เฉย ๆ ก็ได้ ก็เรียกว่ายังไม่
 มีความดี หรือยังไม่มีความดีด้วยเช่นกัน เพราะว่า เราจะมีคุณธรรมเกิดขึ้นได้
 ก็ต่อเมื่อเราได้ทำคุณงามความดีต่าง ๆ นั่นคือ ต้องนำมาประพฤติปฏิบัติกระทำคุณงามความดีต่าง ๆ
 ให้เกิดเป็นผลจริง ไม่ใช่ท่องจำเอาแต่ความรู้เท่านั้น อย่างนี้เรียกว่า รู้คุณธรรม แต่ไม่ประพฤติปฏิบัติ
 หรือกระทำ จึงไม่มีคุณค่าประโยชน์อะไร แก่ตัวเราเองและผู้อื่น

ลักษณะของการขาดคุณธรรม ก็คือ ลักษณะที่ตรงกันข้าม กับคุณงามความดีต่าง ๆ
 ทั้งหมดซึ่ง ก็คือ ความชั่วบาปต่าง ๆ เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดยาโกหก ปล้น
 ฆ่า ฯลฯ เพราะฉะนั้น สภาพ ลักษณะของคนที่ขาดคุณธรรม ก็คือ “คนที่ทำความชั่วต่าง ๆ
 ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ” ที่มีสาเหตุเนื่องมาจากคนเหล่านี้หลงผิด ขาดสติปัญญา โดนอวิชา
 ครอบงำจิตใจคือความโง่ (ความหลงไม่รู้จักจริง) จึงได้กระทำหรือ แสดงออกมาเป็นความชั่วต่าง ๆ
 ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

สภาพลักษณะของสังคมที่ขาดคุณธรรม

คำว่า สังคม หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ตามระเบียบ กฎเกณฑ์
 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน เช่น สังคมชนบท วงการหรือสมาคมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น
 สังคมชาวบ้าน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1159) เพราะการที่คนเราจะมีสัมพันธ์
 ต่อเนื่องกัน หรือคบหา พึ่งพาซึ่งกันและกันได้นั้น ต้องอาศัยความมีคุณธรรมจึงจะอยู่ร่วมกันได้
 อย่างเป็นปกติสุข และมีความสุขได้ เพราะปฏิบัติต่อกันด้วยคุณงามความดีต่าง ๆ เพราะฉะนั้น
 เรื่องของคุณธรรมจึงมีความสำคัญต่อกันและกันและต่อสังคมทุก ๆ สังคม ตั้งแต่สังคมครอบครัวไป
 จนถึงสังคมส่วนรวมประเทศชาติ และรวมไปทั้งสังคมทุก ๆ ประเทศ อันเป็นสังคมประชาคมโลก
 ทั้งหมด ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ติดต่อกับกันได้ ในทางที่ดีตามระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ร่วมกัน
 ได้อย่างยั่งยืนได้นั้นจะต้องอาศัยการกระทำและปฏิบัติต่อกันในสิ่งที่ดีงามและเป็นคุณงามความดี
 ต่าง ๆ หรือก็คือ “คุณธรรม” นั่นแหละจึงจะทำให้สังคมนั้น ๆ เป็นสังคมที่ดีมีความสุขแก่
 ทุก ๆ คนอย่างแท้จริง

และในทางกลับกันตรงกันข้าม ในสังคมที่ขาดคุณธรรม ก็มีลักษณะแห่งความวุ่นวายต่าง ๆ
 ในทางที่ไม่เป็นปกติสุขและขาดความสุขต่าง ๆ ที่มีแต่เกิดเรื่องเดือดร้อน สร้างความทุกข์ให้แก่

ทุก ๆ คนในสังคมได้ ที่สังคม ได้รับความทุกข์เดือดร้อนเป็นอันตรายแก่ทุก ๆ คนได้ ก็เพราะ เนื่องมาจากการประพฤติปฏิบัติหรือกระทำต่อกัน เป็นไปแต่ในสิ่งที่ไม่ดีงามต่าง ๆ ซึ่งเป็นความชั่ว ที่แสดงออกต่อกันทั้งในทางกาย ทางวาจาและทางใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็เรียกได้ว่า “เป็นสังคมที่ขาด คุณธรรม” อันเป็นสาเหตุแห่งความวุ่นวาย สร้างความทุกข์เดือดร้อนแก่คนทุก ๆ คน และทุกสังคม ได้ เพราะว่า “สังคม ขาดคุณธรรม” ตัวอย่างเช่น มีการฆ่ากันตายในทุก ๆ วัน, ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์, โกหกหลอกลวง, ดั้มตุ๋น ต่าง ๆ ในแต่ละวันและเกือบทุก ๆ สังคมของประเทศ เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็เป็นที่แน่นอนว่า “สังคมนั้นขาดคุณธรรมอย่างแท้จริง”

ทำไมจึงต้องพัฒนาคน

เนื่องจากคนหรือมนุษย์ คือ ทรัพยากรธรรมชาติอันสูงค่าของสังคม และเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญของสังคม สังคมจะมีความเจริญรุ่งเรือง หรือเสื่อมสลาย และจะอยู่รอดได้นั้นขึ้นอยู่กับคน และคุณภาพของคนที่มี คุณค่าในสังคมนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสิ่งที่จะทำให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรือง เป็นไปในทางที่ดีได้นั้น ก็คือ คุณงามความดี หรือก็คือ “คุณธรรม” นั่นเอง ดังนั้น สังคมที่มี คุณธรรมจึงเป็นสิ่งที่ควรจะมีขึ้นเพราะว่า จะเป็นเหตุให้ ประชาชนพลเมือง ได้รับความสงบสุข อย่างแท้จริง และก็ทำนองเดียวกันถ้ามีคนทำความชั่วมาก ก็จะเป็นสาเหตุให้สังคมนั้นกลายเป็น สังคมของคนชั่วได้ในทันที และมีแต่ความชั่วในสังคมดังกล่าว และถ้าเป็นสังคมคนชั่วย่อมมีแต่ ความทุกข์เดือดร้อน ไม่สงบสุขขึ้นได้ในทุก ๆ วัน ดังเช่น ที่เป็นข่าวตาม หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ในทุก ๆ วัน อันเป็นความจริง มนุษย์ก็จะ ได้รับความสุขนั้นก็เนื่องมาจากการกระทำของตนเอง อันเป็นแนวความคิดทางพระพุทธศาสนา ที่มีกล่าวไว้เป็นพุทธภาษิตที่ว่า “กल्याณการี กल्याณิ ปาปการี จ ปาปกั” (ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว) (คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง, 2535, หน้า 14) และผลของการกระทำความดี ก็คือ ความสุข ผลของการทำความชั่ว ก็คือ ความทุกข์ อันเป็น สังกรรม ซึ่งในความปรารถนาที่มนุษย์ต้องการกันทุก ๆ คน ก็คือ การได้รับแต่ความสุขกาย สุขใจ อันเป็นความสุขต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ซึ่งความสุขต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นแก่ตัวเองได้ก็ด้วยการกระทำคุณงามความดีต่าง ๆ ก็คือ มีคุณธรรม นั่นเอง ถ้าอยู่เฉย ๆ ก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้น ต้องทำขึ้นมาเองจึงจะได้รับผลแห่งคุณงามความดีนั้นที่เป็นความสุขและสังคมส่วนรวมก็เช่นกัน ถ้าสังคมใดมีคนดีและร่วมมือร่วมใจกันทำแต่ความดี สังคมนั้นก็จะมี ความสงบสุข ไม่มีปัญหาแห่ง ความวุ่นวายขัดแย้งทะเลาะวิวาท จนกระทั่งมีการฆ่ากันตาย ดังเช่นสังคมไทยที่เป็นข่าวอยู่ในเวลานี้ แทบทุกวัน

ด้วยเหตุฉะนั้น จึงต้องมีการพัฒนาคน ให้มี “คุณงามความดี หรือ คุณธรรม” จึงจะเป็น หนทางที่นำชีวิตของมนุษย์ทุก ๆ ไปสู่ความสงบสุข และอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุขในทุก ๆ สังคมได้ ดังที่ได้กล่าวอธิบายมาแล้วนั้น ดังเช่น ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศที่แพ้สงคราม โลกครั้งที่ 2 ประเทศ

ฟังพินาศย่อยยับทรุดโทรมอย่างหนัก แต่หลังจากปฏิรูปประเทศ ชั่วระยะเวลาเพียง 23 ปีให้หลัง ประเทศญี่ปุ่นก็กลับมีความเจริญก้าวหน้า ไปในทุก ๆ ด้าน จนเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจประเทศหนึ่ง และเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าคนญี่ปุ่น มีความดี เป็นคนดีที่มีคุณภาพ และมีคุณธรรม ซึ่งขนบธรรมเนียมที่บ่งบอกว่าคนญี่ปุ่น มีคุณธรรมอย่างเห็น ได้ชัด ก็คือ การทำความเคารพต่อกัน ไ้คองคำนับให้แก่กัน และกันจนกลายเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาติญี่ปุ่นที่น่าจะยกย่อง ซึ่งคนญี่ปุ่นถือปฏิบัติกันมาจนเป็นวัฒนธรรมที่ฝังมาจนถึง ปัจจุบันนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมไทยในเวลานี้ที่เป็นพระพุทธศาสนาเจอน้ำกัน ขนาดเป็นญาติ พี่น้องกันแท้ ๆ ยังไม่รู้จักทำความเคารพประนมมือไหว้ให้เกียรติแก่กันและกันเลย หรือแม้กระทั่ง พ่อ-แม่ ครูอาจารย์ บางทีลูกตัวเองหรือ ลูกศิษย์ก็ยังไม่ทำความเคารพประนมมือไหว้พระต่อผู้ใหญ่ ต่าง ๆ เลยในปัจจุบันนี้ แล้วอย่างนี้จะทำให้เกิดความสงบสุข และมีความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ อย่างไร? น่าเศร้าใจจริง ๆ ที่สังคมพุทธไม่ตระหนักใส่ใจถึงเรื่องนี้ แม้จะเป็นเพียงคุณธรรมความดีงาม เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ตามกลับมาไม่เห็นคุณค่า นี่แหละเราจึงต้อง “มีการพัฒนาคน”

ยังมีตัวอย่างอีกประเทศหนึ่ง ก็คือ ประเทศอิสราเอล ผลจากการที่ประชากรมีคุณภาพ เมื่อทำสงครามจึงสามารถเอาชนะข้าศึกได้ภายในระยะเวลาอันสั้น และเมื่อรบกับธรรมชาติ ก็สามารถเอาชนะธรรมชาติ โดยสร้าง ทะเลทรายให้กลายเป็นสีเขียวอันอุดมสมบูรณ์ได้อย่างน่าชื่นชม และเห็นผลทันตา ดังนั้น คำประกาศที่ว่า ยิวจะครองโลกจึงไม่สู้จะผิดไปจากความเป็นจริงนัก เพราะบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อ โลกแทบทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็น ด้านวิทยาศาสตร์ การบริหาร การปกครอง การทูต และแม้แต่ธุรกิจ ล้วนเป็นชาวยิวไปเกือบทั้งสิ้น ยิวปกครองโลกด้วยความสามารถแห่งมันสมอง เนื่องจากคนที่มีคุณภาพก่อให้เกิดมหัศจรรย์ได้ดังกล่าว (อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง, 2525, หน้า 33)

สรุป เพราะว่า คนหรือมนุษย์ คือ ทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่ายิ่งกว่า สิ่งไหน ๆ ในมวลมนุษยโลกนี้ โดยเฉพาะผู้ที่พี่น้องกัน ย่อมรู้ดีว่า ความมีคุณค่าที่เป็นญาติพี่น้องกันนั้น มีความหมาย มีคุณค่าราคามากกว่าสิ่งใด ๆ ในโลกนี้มาเทียบได้ ยิ่ง โดยเฉพาะผู้ที่เป็บิดามารดา ย่อมมีความรักลูกมากแค่ไหน ดังนั้น คนทุก ๆ คน จึงมีสิ่งที่มีคุณค่าของคน ที่รักและครอบครัว เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ในความเป็นคนหรือมนุษย์ที่ดีได้นั้น จะต้องมึหลักและ วิธีการจุดมุ่งหมายที่ดี เพื่อพัฒนาคนหรือมนุษย์ทุก ๆ คนเหล่านี้ ให้ไปให้ถึงจุดหมายที่ดีต่อชีวิตของพวกเขาหรือก็คือ คนนี้เอง ในจุดมุ่งหมายที่ดีต่อชีวิต คือ คนทุก ๆ คน ที่จะทำให้คนหรือมนุษย์เป็นคนที่มีคุณค่า มีราคา มีคุณภาพ อย่างสมบูรณ์แห่งความเป็นมนุษย์หรือคน ก็คือ “การพัฒนาคนหรือมนุษย์ ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีคุณงามความดีต่าง ๆ ในชีวิต” จึงจะทำให้คนหรือ มนุษย์เป็นผู้ที่มีคุณค่า และคุณภาพอย่างแท้จริง

การพัฒนาคนหรือมนุษย์ให้มีคุณภาพในด้านอื่น ๆ ได้ เพราะศักยภาพของคนนั้นมีอยู่ในตัวเป็นผู้ที่สามารถ อบรมฝึกฝนสั่งสอนได้ที่เรียกว่า เป็นสัตว์ประเสริฐนั่นเอง เพราะฉะนั้น คนจึงมีความสามารถไปในหลาย ๆ อย่างได้ ถ้าจะพัฒนาดังเช่นทุก ๆ วันนี่ในปัจจุบัน คนหรือมนุษย์ได้มีการพัฒนาไปในทิศทางของพวกวัตฤเทคโนโลยีสั่งประดิษฐ์ ใหม่ ๆ ต่าง ๆ เพื่อมาอำนวยความสะดวกสบายให้แก่ตัวมนุษย์เองในทุก ๆ ด้าน เช่น รถยนต์, โทรศัพท์มือถือ, รถไฟฟ้า, เครื่องบิน, เครื่องจักรต่าง ๆ เป็นต้น ในบรรดาวัตฤเทคโนโลยีสั่งประดิษฐ์เหล่านี้ในปัจจุบันที่มนุษย์คิดว่าเป็นการพัฒนาที่ดีที่จะทำให้ตนและพวกพ้องได้รับความสุขอย่างยั่งยืน แต่กลับเป็นว่าเป็นการทำลายตัวมนุษย์เองทั้งโดยตรงและทางอ้อม เพราะว่า มนุษย์โดนวัตฤเทคโนโลยีสั่งประดิษฐ์เหล่านี้ เข้ามามีอิทธิพลในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ในการดำเนินชีวิตแต่ละวันทุก ๆ คน ต้องตกเป็นทาสครอบงำของพวกวัตฤเทคโนโลยีสั่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เหล่านี้ โดยเฉพาะพวกเด็กนักเรียน เยาวชน นิสิต นักศึกษา ต้องตกเป็นทาสวัตฤตต่าง ๆ เหล่านี้ โดยไม่รู้ตัวว่านั่นเป็นการทำลาย และบั่นทอนต่อการดำเนินชีวิตของตนเองในแต่ละวันจากอำนาจของวัตฤเทคโนโลยีสั่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ที่ส่งผลให้การดำเนินชีวิตเป็นทุกข์ และสูญเสียทรัพย์สินต่อวัตฤเทคโนโลยีสั่งประดิษฐ์เหล่านี้เป็นอย่างมากเหมือนตกเป็นทาสของเครื่องมือ เทคโนโลยีสั่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ดังเช่นเครื่องพันธนาการชีวิตมนุษย์ทุก ๆ คน โดยไม่รู้ลึกซึ้งซึ่งส่งผลในแง่ลบได้มากถ้าไม่รู้จักเพียงพอและการใช้ให้ถูกต้อง

จะเห็นได้ว่า ถ้าเรามัวแต่ไปพัฒนาแต่วัตฤเทคโนโลยีสั่งประดิษฐ์แข่งกันมาก อย่างเช่นในปัจจุบันนี้ จนค่านิยมของวัตฤตมีมากกว่าด้านของจิตใจ จึงทำให้สังคม กลุ่มหลงและยอมรับวัตฤเทคโนโลยีสั่งประดิษฐ์เป็นสิ่งที่ดี แต่ลืมไปว่าในการพัฒนานั้น มีอยู่สิ่งหนึ่งที่มีคุณค่าและราคาที่ไม่อาจประเมินให้สิ่งอื่นมาเปรียบเทียบได้ ก็คือ “การพัฒนาคนหรือมนุษย์ให้มีคุณธรรมหรือคุณงามความดี” ซึ่งเป็นบ่อเกิดที่จะทำให้มนุษย์ทุก ๆ คน ได้รับความสงบสุขอย่างยั่งยืนโดยแท้จริง ที่ไม่ต้องอาศัยเครื่องมือ เครื่องมือเทคโนโลยีสั่งประดิษฐ์ใหม่ดังเช่นคนในปัจจุบันกลุ่มหลง และมัวเมาต่อวัตฤตจนหน้ามืดตาบอด ไม่เห็นความจริงของชีวิตที่ดีงาม ที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร ดังเช่นในปัจจุบันนี้ดังกล่าว

ด้วยเหตุฉะนั้น “การพัฒนาคน” ให้มีคุณธรรม มีคุณงามความดีต่าง ๆ จึงสำคัญที่สุดและสำคัญกว่าสิ่งไหน ๆ ในความมีชีวิตแห่งมนุษย์” ที่ได้เกิดมานี้ เพราะว่า เมื่อเป็นคนที่มีคุณธรรมหรือเป็นคนดีมีศีลธรรมและ คุณงามความดีต่าง ๆ เขาย่อมได้รับผลเป็นความสุขตามแนวความคิดทางพระพุทธศาสนาและย่อมสร้างคุณประโยชน์หรือทำคุณงามความดีต่าง ๆ ต่อคนรอบข้างได้อีกด้วย เพราะถ้าเขาเป็นคนที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดีไปแล้วนั่นเอง ส่วนเรื่องจะไปก่อความเดือดร้อนสร้างความทุกข์เดือดร้อน แก่ผู้อื่นนั้น ก็คงเป็นไปได้เพราะเขาเป็นผู้ที่ “คุณธรรม” หรือมีคุณงามความดี อยู่ในตัวและจิตใจแล้วอย่างมั่นคงนั่นเอง เพราะฉะนั้นจึงสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง “พัฒนาคน” ให้เป็นผลสำเร็จต่อไป

การพัฒนาคุณธรรม

ประการแรกสิ่งที่เราควรรู้ก็คือ ความหมายของคำว่า “พัฒนา” หมายถึงอะไร “พัฒนา” หมายถึง ทำให้เจริญ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 779) เป็นคำกริยา หรือทำให้ดีขึ้น ก็เรียกว่า “พัฒนา” สรุปแล้ว การพัฒนา แปลว่า ทำให้เจริญ, ทำให้ดีขึ้น นั่นเอง เพราะฉะนั้น คำว่า “การพัฒนาคุณธรรม” จึงหมายถึง การทำให้คุณธรรมเจริญขึ้นและดีขึ้น อันเป็นความหมายที่ดี เมื่อรวมคำทั้ง 2 คำนี้เข้าด้วยกัน คือ การพัฒนา + คุณธรรม

จากความหมายของคุณธรรมในเบื้องต้นที่ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรม คือ สภาพคุณงาม ความดีหรือก็คือ ความดีต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาที่เป็น ข้อหลักธรรมทั้งหมด

เพราะฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า “การพัฒนาคุณธรรม” ก็คือ การทำให้คุณงาม ความดีเจริญขึ้น และดีขึ้น ซึ่งจะมีความดีความเจริญขึ้นนั้นก็คือ แก่ตัวมนุษย์ หรือสังคมนุษย์ทุก ๆ สังคมนั่นเอง ด้วยเหตุฉะนั้น การพัฒนาคุณธรรม ถ้าจะกล่าวอย่างกว้าง ๆ ก็แบ่งประเภทได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การพัฒนาคุณธรรมให้แก่ตัวมนุษย์เอง
2. การพัฒนาคุณธรรมให้แก่สังคมต่าง ๆ เช่น สังคมครอบครัว, สังคม ท้องถิ่น, สังคมประเทศชาติ

เราจึงพัฒนาคุณธรรมให้แก่ตัวเราเอง เพราะว่า ถ้าเราเป็นคนดีมีคุณงามความดีต่าง ๆ เราจะได้รับอาการตอบแทนเป็นความสุขต่าง ๆ เกิดขึ้นแก่ตัวเราเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่เราต้องการและปรารถนาอยู่แล้ว ในเรื่องของความสุขต่าง ๆ ที่เราควรจะได้ เช่น สุขกาย สุขใจ ความสุขที่อยู่อย่างเป็นสุขในการดำเนินชีวิต เลี้ยงตัวเอง และครอบครัวได้อย่างเป็นปกติสุขและปลอดภัย จากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้จากการที่เราเป็นคนดีมีคุณงามความดีต่าง ๆ ที่เราได้กระทำไว้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลให้เราเป็นคนดี เมื่อเราเป็นคนดีในการติดต่อคบค้า สماعคมประกอบธุรกิจหรือติดต่อ การงานต่าง ๆ เพื่อประกอบอาชีพเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของตัวเองและครอบครัวญาติพี่น้อง ก็เป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น และไม่ติดขัดเกิดปัญหาข้อขัดแย้งกับใคร ๆ เหตุเพราะเราเป็นคนดีมีศีลธรรม คุณธรรมประจำใจก็ย่อมเป็นที่น่าคบหาสมาคมแก่คนทุก ๆ คน เพราะฉะนั้น การติดต่อการงานธุรกิจต่าง ๆ กับใคร ๆ ก็ย่อมเป็นที่ต้องการแก่คนทุก ๆ คน เนื่องมาจากที่เราเป็นคนดี

และเมื่อเราเป็นคนดีมีศีลธรรม-คุณธรรม สังคมรอบข้างเราก็ย่อมจะไว้วางใจคบหาสมาคมกับเรา พลอยทำให้เราได้รับความสุขทางใจมากขึ้น เช่น ครอบครัวของเรา สังคมเพื่อน และเพื่อนบ้าน ตลอดทั้งสังคมท้องถิ่นที่เราอาศัยอยู่ก็ได้รับผลจากการทำความดีของเรา เพราะเราไม่ไปทำความชั่วก่อความเดือดร้อนให้แก่สังคมส่วนรวมรอบข้างต่าง ๆ ด้วยทั้งหมด ที่เนื่องมาจากเราเป็นผู้มีคุณธรรม หรือมีคุณงามความดีต่าง ๆ ที่เราได้ประพฤติปฏิบัติตนด้วยการทำความดีต่าง ๆ นั้นเอง แต่ในทางกลับกัน ถ้าเราไปกระทำความชั่วต่าง ๆ เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ของผู้อื่น ฆ่าคนตาย ประพฤติผิดในกาม พูดยาโกหก พูดยาหยาบคาย และเป็น โจรผู้ร้ายหนีคดีอาญ่าบ้านเมืองต่าง ๆ

แม้กระทั่งคิดยาเสพติด เล่นการพนันต่าง ๆ เหล่านี้คือความชั่ว และเป็นบาปอกุศลที่เป็นเหตุให้ชีวิตเราต้องได้รับเคราะห์กรรมความทุกข์เดือดร้อนแก่ตัวเราเองได้ในภายหลังทั้งหมด ที่เนื่องมาจากการทำความชั่วบาปต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานี้ทั้งหมด ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดีเลย ไม่ควรจะทำหรือสร้างความทุกข์เดือดร้อนด้วยการ กระทำความชั่วต่าง ๆ จากสิ่งที่กล่าวมานี้ เพราะนอกจากจะทำให้ตัวเราได้รับความทุกข์เดือดร้อนแล้วยังไปก่อกรรมทำเข็ญให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์เดือดร้อนจากการกระทำ ความชั่วต่าง ๆ ของเราต่อผู้อื่นอีก ซึ่งเป็นความจริงที่ใคร ๆ ทุกคนพากันรังเกียจ และไม่ต้องการคบหาสมาคมกับคนชั่วที่ทำความชั่วต่าง ๆ จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แน่นอน เพราะฉะนั้น คนที่ทำความชั่วต่าง ๆ ก็คือ คนชั่ว ย่อมได้รับผลจากการทำความชั่วนั้นอย่างแน่นอน เช่น ต้องติดคุกติดตาราง หรือหนักคืออาญา พาชีวิตให้ได้รับความทุกข์ลำบากต่าง ๆ เพราะถ้าเรากระทำ ความชั่วจนกลายเป็นคนชั่วไป เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่ไม่ดีแก่ชีวิตของตนเอง และครอบครัวและสังคมส่วนรวมได้ทั้งหมด และย่อมเป็นที่รังเกียจของทุก ๆ สังคมนั้นที่เขาู้ เมื่อรู้ก็จะไม่มีใครคบหาสมาคมหรือติดต่อเพื่อทำการค้าหรือประกอบอาชีพร่วมกับคนชั่วเป็นอย่างแน่นอน เมื่อเป็นเช่นนั้นชีวิตจึงตรึงท่าลำบาก แม้กระทั่งญาติพี่น้องก็ไม่มีใครคบหาด้วย เพราะเมื่อเป็นคนชั่วเสียคนไปแล้วนั้นซึ่งเป็นความจริงที่สุด

ด้วยเหตุฉะนี้ เราจึงต้องรู้จัก “การพัฒนาคุณธรรม” ให้แก่ตัวเรา ให้ได้ดังกล่าว เพราะว่าเมื่อตัวเรามีคุณธรรม เราก็เป็นคนดี มีผลคือได้รับความสุขดังกล่าว และก็เป็นเหตุที่ทำให้เราไม่หลงผิดไปทำความชั่วบาปต่าง ๆ ได้ง่ายด้วยนั่นเอง เหตุผลก็มีเพียงเท่านี้ซึ่งง่ายต่อการทำความเข้าใจ แต่ว่าที่มันยากนั้นเพราะว่า เราไม่ยอมนำเอาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีและเป็นคนดีมีคุณธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไปเท่านั้นเอง อาจจะเป็นเพราะว่าเราขาด ความรู้ความเข้าใจจริงเลยไม่ค่อยมีความเชื่อหรือศรัทธาต่อการกระทำคุณงามความดีต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา ก็อาจเป็นไปได้เพราะฉะนั้น การศึกษาถึงเรื่อง “คุณธรรม” ในที่นี้ท่านที่สนใจจงใช้วิจรรณญาณพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ที่พอจะมองเห็นเป็นตัวอย่างแก่เราได้ เช่น สังคมไทยในปัจจุบันที่มีแต่เรื่องแห่งความวุ่นวาย และฆ่ากันตายแทบทุก ๆ วัน ที่มีข่าวตามหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นเรื่องพิสดารอันเป็นพยานหลักฐาน ได้อย่างดีว่า ถ้าทำความชั่วแล้วจะก่อให้เกิดร้ายแก่ตนเองและสังคมส่วนรวมอย่างแน่นอน

การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม

วัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

1. เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ชิมช้คุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติสร้างความรู้สึกฝึชชอบชั่วดี และภูมิใจในการทำความดี

2. เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน และมีความต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

1. จำนวนนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น
2. จำนวนผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น
3. จำนวนผู้บริหาร ครู และนักเรียน ที่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ คือ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม

เป้าหมายของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

เป้าหมายเชิงปริมาณ

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ได้กำหนดเป้าหมายของการดำเนินงาน โดยมีตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ในปีการศึกษา 2560 ที่กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 225 เขต และโรงเรียนในสังกัด สพฐ. จำนวน 10,000 แห่ง เข้าร่วมโครงการ และขยายผลการดำเนินงานให้มีความครอบคลุมโรงเรียนอย่างน้อย 30,000 แห่ง ในปีการศึกษา 2561

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนทุกคนมีความตระหนักรู้เข้าใจ และคิดอย่าง มีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี ภูมิใจในการทำความดีและร่วมกันสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม ด้วยการขอความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ต่อเนื่อง และยั่งยืน

กรอบแนวคิดโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธาน เสด็จตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 โดยโรงเรียนแต่ละแห่งต้องวิเคราะห์คุณธรรมอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน รวมไปถึงการพัฒนาผู้บริหาร ครู และนักเรียนตามกรอบแนวคิดโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ดังนี้

พอเพียง คือ ดำรงชีวิตพอเพียงตามพระราชดำรัสคำสอน ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ สร้างสรรค์ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว จนถึงระดับชาติ ด้วยความรวดเร็ว รอบคอบ

กตัญญู คือ ดำรงตนเรียบง่าย ไม่หลงลืมตัวเมื่อเกิดความสำเร็จ ความดีงาม ต้องยกย่อง
เชิดชูบุพการี ครู อาจารย์ และทุกคนที่มีส่วนร่วม

ข้อสัจธรรมคือ ป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับ โดยการปลูกฝัง
ค่านิยมว่าการทุจริตคอร์รัปชัน คือ ความย่อหย่อนอับปาง และความน่าอับอาย

ความรับผิดชอบ คือ โรงเรียนคุณธรรม ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ฯลฯ มีภาระหน้าที่
อันสำคัญต้องช่วยกันพร่ำสอนเพื่อให้ลูกหลานเยาวชนก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ยึดมั่นความซื่อสัตย์
สุจริต มีความรอบรู้ อดทน มีความเพียรด้วยปัญญา และความรอบคอบ

อุดมการณ์คุณธรรม คือ ร่วมกันเสริมสร้างหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
และปลูกฝังความคิดเชิงอุดมการณ์ เพื่อให้เกิดโรงเรียนคุณธรรมอย่างกว้างขวางและทั่วถึง อันเป็น
ความยั่งยืนแห่งความร่มเย็น และมั่นคงของระบบ การศึกษาของชาติบ้านเมืองสืบไปในอนาคต

ตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม

1. มีอุดมการณ์คุณธรรมในการพัฒนาในโรงเรียนคุณธรรม
2. มีกลไกและเครื่องมือในการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมร่วมกันทั้งโรงเรียน
3. มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านความพอเพียง ความกตัญญู และความซื่อสัตย์สุจริต
ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดน้อยลง
5. มีกระบวนการมีส่วนร่วม และสร้างความรับผิดชอบจากผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน
6. มีองค์ความรู้ นวัตกรรมด้านคุณธรรมฯ และบูรณาการไว้ในชั้นเรียน
7. เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมฯ

แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ขับเคลื่อนนโยบายผ่านกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม ได้แก่

1. การสร้างคนดีให้บ้านเมือง
2. การเสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. การสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนคุณธรรม สพฐ.
4. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.
5. การพัฒนานวัตกรรมสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก

โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม หรือเรียกย่อ ๆ ว่า “โรงเรียนคุณธรรม” หมายถึง สถานศึกษา
ที่ผู้บริหาร ครูนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในกระบวนการขับเคลื่อน
กิจกรรมส่งเสริม ความดีในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การพัฒนา
และปรับเปลี่ยนเป็น พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อย่างยั่งยืน และนำไปขยายเครือข่ายได้ หลักการ

เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูสนใจ และตัดสินใจจะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณธรรม จะต้องคำนึงถึงหลักการ ดังต่อไปนี้

1. ความสมัครใจและเต็มใจ จะพัฒนาเป็น โรงเรียนคุณธรรม ทุกคนควรตระหนักและมั่นใจในคุณค่าและ ความสำคัญของการมีคุณธรรม ซึ่งจะช่วยให้ทุกคนใน โรงเรียนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยอาศัยความคิด ริเริ่มของคณะครูและการมีภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นหลักสำคัญ
2. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันทำ เป็นการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยร่วมกันคิด (วางแผน) ร่วมกันทำ และร่วมกันประเมินผล เพื่อปรับปรุงตนเองและ โรงเรียนของเราเองให้มีพฤติกรรมที่พึง ประสงค์เพิ่มขึ้น และร่วมกันลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้น้อยลงหรือหมดไป
3. มีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ นำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน คุณธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยอาจกำหนดแผนการปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรมไว้อย่างน้อยยี่สิบสี่ ชั่วโมง 1 ปี
4. โครงการคุณธรรม จะเป็นไปตามบริบทของโรงเรียน ไม่เน้นการเพิ่มงบประมาณจากงบประมาณปกติ

แนวปฏิบัติในการขับเคลื่อนสู่โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกัน
2. การกำหนดคุณธรรมเป้าหมายและคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน
3. การจัดทำโครงการคุณธรรม
4. การลงมือร่วมกันปฏิบัติ
5. การนิเทศติดตามประเมินผลและเสริมแรงกัน

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนการชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกัน

1.1 จัดประชุมชี้แจงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน สร้างความรู้ความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็น เพื่อความมั่นใจในการสมัครใจทำงาน และตัดสินใจร่วมกัน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษา พนักงานเจ้าหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษา ตลอดจนชุมชนที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้ค้าขาย ในโรงเรียน เป็นต้น หากโรงเรียนสามารถสร้างความเข้าใจได้ระดับหนึ่งแล้ว ควรชี้แจงทำความเข้าใจกับ ผู้เกี่ยวข้องในลำดับกว้างออกไป เช่น ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

1.2 แต่งตั้งและมอบหมายงานให้คณะทำงานรับผิดชอบ ในการวางแผน การลงมือปฏิบัติการประเมินผล และ การปรับปรุงแผนจนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีวาระการทำงาน 1 ปี

1.3 สรุปข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน โดยวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยภายในของโรงเรียน ได้แก่ จุด แข็ง (ปัจจัยส่งเสริมการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้มีคุณภาพ) และจุดอ่อนหรือข้อด้อยของโรงเรียน รวมทั้ง วิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ โอกาส (สภาพภายนอกที่เอื้อให้โรงเรียนมีผลงาน เช่น ประชาชนต้องการให้ลูกหลานมีอาชีพ โรงเรียนจึงควรให้ความรู้ด้านทักษะอาชีพ เป็นต้น) และสภาพภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการท างานของโรงเรียน เช่น เศรษฐกิจไม่ดี ชุมชนยากจนมาก เป็นต้น รวมทั้งพิจารณาบททวน วิสัยทัศน์ปรัชญาต่าง ๆ ของโรงเรียนด้วย เพื่อให้โรงเรียนรู้จักตนเอง และเลือกใช้ประโยชน์ได้ถูกต้องตามความ เป็นจริงของโรงเรียน

1.4 จัดเตรียมผู้เข้าประชุมระดมสมอง โดยจัดกลุ่มผู้เข้าประชุมที่มีภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบในกลุ่มเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น

1.4.1 กลุ่มครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหาร ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา

1.4.2 กลุ่มนักเรียนแกนนำระดับมัธยมศึกษา

1.4.3 กลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นต้น

การพิจารณาจัดประชุมแต่ละกลุ่มที่มีพื้นฐานหน้าที่ความรับผิดชอบใกล้เคียงกัน เพื่อประโยชน์ในการมี ความรู้ความเข้าใจใกล้เคียงกัน ทั้งเรื่องเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการพัฒนา และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน โรงเรียน นอกจากนี้ขนาดของกลุ่ม ควรมีปริมาณที่ช่วยให้ทุกคนในกลุ่ม มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่จัดเตรียมไว้ในแผนงาน

1.5 จัดเตรียมสถานที่อุปกรณ์ตามที่กำหนดไว้ในแผนงานตามความจำเป็นสำหรับการจัดหาวิทยากร ขอให้พิจารณาตามความเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน

2. ขั้นตอนการกำหนดคุณธรรมเป้าหมายและคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน จัดประชุมระดมสมอง จะเลือกใช้กิจกรรมประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ หรือประชุมอภิปราย หรือ ฯลฯ ก็ได้และดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ปัญหา หรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน พฤติกรรมที่ไม่ต้องการให้ เกิดขึ้นใน โรงเรียนอีก เช่น มาโรงเรียนสาย ลอกการบ้านเพื่อน เป็นต้น หรือช่วยกันวิเคราะห์หาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียน พฤติกรรมที่ต้องการเห็นได้ในโรงเรียน เช่น ช่วยติวเพื่อน เดินแถวให้เป็นระเบียบ ทิ้งขยะ ให้เป็นที่ เป็นต้น โดยตั้งคำถามให้ทุกคนคิด ดังนี้
คำถาม: ในโรงเรียนนี้มีปัญหาอะไรบ้างที่อยากแก้หรือสิ่ง ๆ ที่ทุกคนอยากเห็นอยากทำมีอะไรบ้าง

2.2 รวบรวมและจัดกลุ่มความคิดเห็นให้เป็นเรื่อง ๆ แล้วสรุปความเข้าใจของ ที่ประชุมให้ตรงกัน

2.3 ค้นหาคุณธรรมเป้าหมาย โดยใช้ข้อมูลความคิดเห็นของที่ประชุม (ตามข้อ 2.1 และ ข้อ 2.2) ขอให้ที่ประชุมร่วมกันค้นหาคุณธรรมที่จะใช้แก้ปัญหาที่อยากแก้หรือ คุณธรรมที่จะใช้เป็นหลักในการ ประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ยากเห็น อยากทำ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นต้น

2.4 จัดกลุ่ม “คุณธรรมเป้าหมาย” ให้เป็นเรื่อง ๆ โดยรวบรวมรายการคุณธรรมเป้าหมายที่ได้ จากการระดมสมอง แล้วนำมาจัดกลุ่ม เลือกกลุ่มที่มีความหมายใกล้เคียงกันไว้ด้วยกันกรณีมีคำศัพท์แตกต่าง กันหลากหลาย ควรหาหรือในที่ประชุม และให้เลือกใช้คำศัพท์ที่มีความเข้าใจตรงกัน ไม่ต้องตีความ

2.5 จัดลำดับความสำคัญของคุณธรรมเป้าหมาย โดยให้ที่ประชุมร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของคุณธรรมเป้าหมายที่ต้องการทำก่อนหลัง (กรณี queประชุมเสนอความเห็นเรื่องคุณธรรมจำนวนหลายเรื่องมาก) ควรคัดเลือกมาเพียง 3 เรื่องก่อน เพื่อใช้เป็นคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน

2.6 กำหนดคุณธรรมเป้าหมายให้เป็นที่ทราบทั่วกัน กล่าวคือ คุณธรรมเป้าหมายหมายถึง คุณธรรมที่ทุกคนในโรงเรียนได้ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยการคิดวิเคราะห์พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่โรงเรียน ต้องการให้เกิดขึ้น เป็นคุณธรรมที่มีคุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่ดีของโรงเรียน และสามารถใช้เป็น หลักในแก้ปัญหาส่วนใหญ่ของโรงเรียนได้ ในระยะเริ่มต้นไม่ควรกำหนดคุณธรรมเป้าหมายจำนวนมากหลายข้อ ควรกำหนดประมาณ 3 ข้อ เพื่อความสะดวกต่อการพัฒนา

2.7 กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้/ ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมเป้าหมาย โดยนำคุณธรรม เป้าหมายแต่ละข้อ มากำหนดรายละเอียดพฤติกรรมบ่งชี้/ข้อปฏิบัติควรแบ่งกลุ่มผู้เข้าประชุมตามภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบในกลุ่มเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อประโยชน์ในการคิดวิเคราะห์และเสนอแนะพฤติกรรม บ่งชี้/ ข้อประพฤติปฏิบัติของกลุ่มเดียวกันได้

2.8 กำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ให้เป็นที่ทราบทั่วกัน กล่าวคือ เมื่อนำคุณธรรมเป้าหมายแต่ละข้อมากำหนดพฤติกรรมบ่งชี้/ ข้อปฏิบัติเพิ่มเติมให้ครบแล้ว จะเรียกรวมว่า “คุณธรรมอัตลักษณ์” ซึ่งหมายถึง คุณธรรมเป้าหมายที่มีการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้/ ข้อปฏิบัติไว้ด้วย ซึ่งจะจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น ข้อปฏิบัติของครูผู้บริหาร และนักเรียน เป็นต้น คุณธรรมอัตลักษณ์จะใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม พฤติกรรมบ่งชี้แต่ละข้อ จะใช้เป็นตัวชี้วัดที่แสดงความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในโรงเรียน หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่โรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้นมากน้อยระดับไหน อย่างไร โรงเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ โดยมุ่งให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในกลุ่มเป้าหมาย

ใดจำนวน เท่าไรและเป้าหมายเชิงคุณภาพ โดยมุ่งให้กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
ไปในทิศทางที่ดีขึ้น เป็นต้น

2.9 กำหนดนโยบายและ/ หรือข้อตกลงร่วมกัน โดยนำเสนอผลการประชุมระดมสมอง
ใน ส่วน ของคุณธรรมเป้าหมาย และคุณธรรมอัตลักษณ์ ที่มีการจำแนกพฤติกรรมบ่งชี้ของแต่ละ
กลุ่มเป้าหมายแล้ว เพื่อให้ทุกคนที่เข้าประชุมมีความเข้าใจตรงกัน และร่วมกันกำหนดเป็นนโยบาย/
ข้อตกลงว่าจะนำมาปฏิบัติด้วยกัน โดยอาจนำเสนอในรูปแบบของตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ดังตัวอย่างนี้

3. ขั้นตอนการจัดทำโครงการคุณธรรม โครงการคุณธรรม คือ โครงการความดีเชิงรุก
ที่เด็กคิด เด็กเลือก เด็กทำในรูปแบบของโครงการกลุ่ม ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดการเรียนรู้
ถึงการทำความดีเพื่อแก้ไขปัญหาความเลื่อมทางศีลธรรม และส่งเสริมการบ่มเพาะความดี
ผ่านกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ ขยายการมีส่วนร่วมไป ยังบุคคลต่าง ๆ
ในโรงเรียนและชุมชน “ร่วมกันทำคืออย่างมีปัญญา” การจัดทำโครงการคุณธรรม (Moral project)
จะแบ่งกลุ่มตามความสนใจ โครงการเรื่องหนึ่งเรื่องใด หรืออาจแบ่งตามระดับชั้นเรียน แบ่งตาม
ชมรมความสนใจ แล้วจัดเป็นประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ หรือประชุมอภิปรายหรือ หรือประชุม
ระดมสมอง โดยมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์ปัญหา หรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งกลุ่มต้องการให้โรงเรียน
มีการแก้ไขโดยตั้งคำถามให้ทุกคนคิดวิเคราะห์เช่น พฤติกรรมของเพื่อน ๆ ที่อยากปรับปรุง
หรือคุณธรรมพื้นฐานของโรงเรียนมีข้อใดยังไม่ได้ทำบ้าง เป็นต้น

คำถาม: ในโรงเรียนนี้มีปัญหาอะไรบ้างที่อยากแก้ (หรือสิ่งดี ๆ ที่อยากทำมีอะไรบ้าง)

3.2 ควรจัดลำดับปัญหาที่สำคัญด่วนที่สุด ที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่า ควรรีบแก้ไข
เลือกมา 1 ปัญหา ตามความเห็นของที่ประชุม

คำถาม: ปัญหาข้อใดที่อยากแก้ไขมากที่สุด

3.3 หาสาเหตุของปัญหา โดยนำปัญหาที่คัดเลือกแล้ว มาระดมสมองหาสาเหตุ
ของปัญหานั้น ๆ ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุปัจจัยภายในและ/ หรือปัจจัยภายนอกอย่างไรบ้าง อาจใช้
การอภิปราย หาเหตุผลนำข้อมูลสถิติ ข้อเด่น ข้อด้อย ความเป็นไปได้ ความเร่งด่วนมาพิจารณา
ประกอบ เพื่อหาข้อยุติในการตัดสินใจเลือกเป็น ประเด็นปัญหาที่อยากแก้ไขมากที่สุด

คำถาม: ปัญหาเรื่องนี้มีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง มีข้อมูลประกอบการพิจารณาอะไรบ้าง

3.4 กำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหาที่เลือกมา กำหนด
เป้าหมายทั้งเป้าหมายเชิงปริมาณ หมายถึงกลุ่มบุคคลที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นักเรียน
ชั้นไหน จำนวนเท่าไร ฯลฯ เป็นต้น และกำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพ หมายถึง พฤติกรรมอะไร
ที่ต้องการให้เกิดขึ้น หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมอย่างไร

คำถาม: ต้องการเปลี่ยนแปลงใคร/กลุ่มไหน จำนวนเท่าไร เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร

3.5 กำหนดชื่อโครงการ ที่ชัดเจนเข้าใจง่าย และ ควรสะท้อนกิจกรรมและกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น “โครงการลด ละ เลิก บุหรี่-เมรัยฯ” “โครงการรักษาสัตว์รักษ์สังคม” เป็นต้น

3.6 กำหนดวิธีแก้ไขปัญหา หรือวิธีดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น จะมีแผนอย่างไร

คำถาม: วิธีการแก้ไขแต่ละสาเหตุอย่างไรบ้าง

3.7 หลักธรรม/ พระราชดำรัส/ พระราชดำริ/ คำสอน ใช้หลักธรรมอะไรเป็นหลักคิดในการดำเนินโครงการ น้อมนำพระราชดำรัส/ พระราชดำริ/ คำสอน อะไรมาเป็นหลักในการดำเนินโครงการ โครงการแต่ละโครงการสามารถมีคุณธรรมหลายข้อเป็นหลักคิดในการปฏิบัติโครงการได้

คำถาม: การดำเนินงานแก้ปัญหา จะใช้คุณธรรม/ พระราชดำรัส/ พระราชดำริ/ คำสอนอะไรบ้างเป็นหลักคิด

3.8 การเชื่อมโยงไปสู่คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน โดยที่ประชุมพิจารณาการเชื่อมโยงไปสู่คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนได้อย่างไร โครงการแต่ละโครงการสามารถเชื่อมโยงไปสู่คุณธรรมอัตลักษณ์หลายข้อได้ โดยพิจารณาถึงกระบวนการในการปฏิบัติโครงการ และคุณธรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้น

คำถาม: โครงการนี้นำไปสู่คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนได้อย่างไร

3.9 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล โดยกำหนดตัวชี้วัดเพื่อวัดหรือประเมินผลว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไรไปมากน้อยเพียงไรในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

3.10 จัดทำร่างเอกสารโครงการคุณธรรม โดยรวบรวมข้อมูลทั้งหมด แล้วจัดทำเป็นเอกสารร่างโครงการ เพื่อนำไปทดลองปฏิบัติสักระยะหนึ่ง แล้วปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทของโรงเรียนก่อนนำไปใช้จริง ทั้งนี้เนื่องจากโครงการคุณธรรม เป็นเครื่องมือที่ใช้พัฒนาทักษะการคิด และการปฏิบัติงานกลุ่มของนักเรียน จึงควรจัดทำโครงการฉบับร่างแล้วนำไปทดลองใช้ก่อนสักระยะ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้แล้วปรับปรุงแผนเป็นระยะ ๆ จนกลุ่มคิดว่าสามารถนำไปปฏิบัติให้ได้ผลตรงตามความต้องการได้แล้ว

3.11 จัดทำเป็นโครงการคุณธรรม โดยนำข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการทดลองทุกขั้นตอนมาเรียบเรียงให้อ่านเข้าใจง่าย อาจใช้รูปแบบการเขียนโครงการคุณธรรมหรือรูปแบบตามความเหมาะสมของโรงเรียน กรณีมีข้อคิดเห็น ข้อทักท้วง ผู้บริหารและคณะทำงานควรร่วมกันชี้แจง และ/ หรือพิจารณาปรับปรุง แก้ไขแผนโครงการให้แล้วเสร็จ และเผยแพร่ใช้เป็นโครงการจริงต่อไปแก้ไขแผนโครงการให้แล้วเสร็จ และเผยแพร่ใช้เป็นโครงการจริงต่อไปโครงการคุณธรรม ประกอบด้วย

- 3.11.1 ชื่อโครงการ
- 3.11.2 ความสำคัญของปัญหา
- 3.11.3 วัตถุประสงค์
- 3.11.4 กลุ่มเป้าหมาย
- 3.11.5 แผนการดำเนินโครงการ
- 3.11.6 งบประมาณ
- 3.11.7 หลักธรรมที่นำมาใช้
- 3.11.8 ความเชื่อมโยงสู่คุณธรรมอัตลักษณ์
- 3.11.9 วิธีการวัดและประเมินผล
- 3.11.10 ผู้รับผิดชอบโครงการ

4. ขั้นตอนการลงมือร่วมกันปฏิบัติ

4.1 แต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการ โดยอาจมีนักเรียนรวมกลุ่มกันเองเพื่อทำความดีตามความสนใจ หรือ ครูคัดเลือกเยาวชนแกนนำของโรงเรียนสัก 8-10 คน เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ มีครูที่ปรึกษา 1-3 คน พิจารณาตามขอบเขตและขนาดของงาน สมาชิกกลุ่มไม่ควรจำกัดจำนวน ควรเป็นไปตามความสนใจและภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

4.2 กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน ทั้งในระยะสั้นในแต่ละเดือน และเป้าหมายระยะยาวในแต่ละภาคการศึกษา

4.3 กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน

4.4 ลงมือปฏิบัติด้วยกันตามแผนปฏิบัติงาน ในทุกกิจกรรมนักเรียนจะได้เรียนรู้จากการลงมือทำ โดยการสังเกต คิดพิจารณาปรับปรุงกิจกรรมให้นำไปสู่ความสำเร็จ ประการสำคัญได้เรียนรู้จากการร่วมกันทำงาน เป็นทีมทำงานที่ดีด้วยกัน

หลักสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยในการรวมกลุ่มของนักเรียนให้ทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างมีความสุข คือ ความเป็นกัลยาณมิตร ทุกคนในกลุ่มจะทำงานอย่างสนุกสนานร่วมกับเพื่อน ๆ ที่มีความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งกัน และกัน คุณสมบัติของกัลยาณมิตร ได้แก่

- 1) มีความน่ารัก ให้ความรู้สึกอยากร่วมงานด้วย อยากเข้าไป ขอคำปรึกษาหารือ
- 2) มีความน่ารักพ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้
- 3) อยากนำมาเป็นตัวอย่างในการเป็นผู้ มีความรู้ความสามารถ ปรับปรุงตนเอง

อยู่เสมอ

- 4) บอกสอนเป็น คือ รู้จักพูดให้เข้าใจ คอยให้คำแนะนำ ดักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดีได้
- 5) พร้อมรับฟังคำปรึกษา ข้อซักถาม ข้อวิพากษ์วิจารณ์โดยไม่ใช้อารมณ์

6) สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย และแนะนำให้เรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้อง
ยิ่งขึ้น

7) ไม่นำผิดทาง ผิดทำนองคลองธรรม หรือชักจูงไปในทางเลื่อมเสียไม่เหมาะสม

4.5 เมื่อจบแต่ละกิจกรรมย่อย ให้ทำ AAR (After action review) เป็นการพูดคุยกัน เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น และควรให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมและการนำไปประยุกต์ใช้ในสมุดเป็นรายบุคคล

4.6 เผยแพร่เอกสาร โครงการงานคุณธรรม โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทำกิจกรรม และการประชุมทุกขั้นตอน มาเรียบเรียงให้กระชับ อ่านเข้าใจง่าย อาจใช้รูปแบบการเขียนโครงการคุณธรรม หรือรูปแบบตามความเหมาะสมของโรงเรียน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความสะดวกและทั่วถึง ในการนำไปเผยแพร่ให้ทุกคนทราบ นำไปใช้และใช้ในการประเมินผลได้

5. ขั้นตอนการนิเทศติดตามประเมินผลและเสริมแรงกัน ในการทำโครงการต่าง ๆ ควรมีคณะทำงานทำหน้าที่นิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษาหารือ รวมทั้งเป็นที่เล็งสอนงานและให้ความช่วยเหลือแนะนำสิ่งจำเป็นอย่างมีกัลยาณมิตร เพื่อให้งานบรรลุผลตามขั้นตอน เป้าหมาย และกำหนดเวลาที่คาดหวังไว้ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทำงาน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยพิจารณาตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ในโครงการ เช่น ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีจิตอาสาเพิ่มขึ้น เป็นต้น ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้มีมุมมองด้านการประเมินผลสำเร็จของงานทั้งจากภายในและภายนอกโรงเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนควรกำหนดให้มีการเยี่ยมชม เยี่ยมชม โครงการซึ่งกันและกัน โดยอาจจัดในรูปแบบของตลาดนัดโครงการคุณธรรม มีเวทีของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและช่วยฝึกกำลังกันให้เข้มแข็ง ในการร่วมกันทำความดีโครงการอื่น ๆ ของโรงเรียน ทั้งด้านวิชาการ ด้านวินัยนักเรียน รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะครูทั้งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการคุณธรรม หรือไม่เกี่ยวข้องก็ตาม ควรนับรวมว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมหนุน ให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมขึ้นในโรงเรียน คุณความดีจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติด้วยตนเอง การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การเสริมแรงกันด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการขยายงานไปให้ทั่วโรงเรียน จึงเป็นหลักประกันของการประพาศคุณธรรมความดีจะคงอยู่และยั่งยืนตลอดไปในโรงเรียน และมีโอกาสที่จะขยายผลสู่ชุมชนเครือข่ายใกล้เคียงได้ต่อไป

ผลงานความสำเร็จที่ผ่านมารายงานข้อมูลการนิเทศติดตามการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมโดยนิเทศอาสา ในปี พ.ศ. 2558 จำนวน 130 แห่ง พบว่า โรงเรียนที่ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ. 2555-2558 มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ดังนี้

5.1 การเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

5.1.1 โรงเรียนมีสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ร่มรื่น เหมาะสมเป็นสถานที่เรียนมากขึ้น บริเวณโรงเรียนมีความสะอาด อาคารเรียนและสถานที่ต่าง ๆ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม ในด้าน บรรยากาศ พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีบรรยากาศของการร่วมมือกันและมีการเรียนรู้ร่วมกัน

5.1.2 นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นไปตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้เป็นส่วนใหญ่ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเองและส่วนร่วมมากขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้าน ระเบียบวินัยเพิ่มมากขึ้น เช่น การเดินแถว การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ประพฤติปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบของโรงเรียน ได้ดีขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้านจิตอาสาเพิ่มมากขึ้น เช่น การแสดงความมีน้ำใจ การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และการเสียสละเวลาว่าง ช่วยงานครูและผู้ปกครอง เป็นต้น

5.1.3 นักเรียนพัฒนาตนเองในทิศทางที่ดีเพิ่มมากขึ้น เช่น มีสมาธิในการเรียน กล้าแสดงออก กระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจฝึกปฏิบัติงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

5.1.4 โรงเรียนส่วนใหญ่มีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น โดยมีลักษณะของการมีส่วนร่วมหลากหลาย เช่น การมอบทุนการศึกษา การบริจาคเงินเพื่อจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ของโรงเรียน การบริจาคเงินเพื่อก่อสร้างและซ่อมแซมอาคาร ปรับปรุงภูมิทัศน์ของโรงเรียน สนับสนุนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเป็นแกนนำจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ช่วยงานพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ช่วย เสริมแรงในการจัดอาหารกลางวัน เป็นต้น ภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุน พบว่า ส่วนใหญ่จะมาจากชุมชน ภาคราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ผู้ปกครองและครอบครัว ภาคเอกชน องค์กร มูลนิธิ ชมรม และสมาคมต่าง ๆ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาสนับสนุนการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้น เช่น การบริจาคเงิน อนุเคราะห์ให้ใช้อาคารสถานที่ และจัดหาบุคลากร

5.1.5 โรงเรียนเกิดนวัตกรรม/องค์ความรู้ของการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งได้จากการดำเนินงาน โครงการคุณธรรมของโรงเรียน พบว่า เริ่มมีการพัฒนารูปแบบ โมเดลหรือ ยุทธศาสตร์การดำเนิน โครงการคุณธรรม การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยบูรณาการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปสู่รายวิชา บางรายวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน องค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้และการถอดบทเรียนจากปราชญ์ ชาวบ้านและวัฒนธรรมของชุมชน และนวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยใช้การดำเนิน โครงการ คุณธรรมเป็นฐาน เป็นต้น

5.1.6 โรงเรียนได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาคุณงานด้านคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนใกล้เคียง ชื่อเสียงของโรงเรียนในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ นักเรียนให้ดีขึ้น ทำให้โรงเรียนใกล้เคียงมาศึกษาคุณงานด้านคุณธรรมจริยธรรม

5.2 ผลพลอยได้จากการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ดังนี้

5.2.1 โรงเรียนคุณธรรมมีผลการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในระดับสูงขึ้น ทั้งในระดับประถมศึกษา (ป.6) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) เมื่อพิจารณารายละเอียดการเรียนรู้ พบว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 4 รายวิชา ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ย เพิ่มขึ้น คือ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และศิลปะ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) พบว่า มี 4 รายวิชา คือ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา และการงานอาชีพ ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

5.2.2 โรงเรียนคุณธรรมมีนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพิ่มขึ้น พบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษา (ป.6) เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงร้อยละ 78 และนักเรียน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสูงถึง ร้อยละ 90 และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ของรัฐได้เพิ่มขึ้น

5.2.3 อัตราการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรมลดลง ในทางตรงกันข้าม พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนมาเข้าศึกษาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ผู้ปกครอง มีความมั่นใจในการส่งบุตรหลานมาเข้าเรียนในโรงเรียนคุณธรรมมากขึ้น กรณีที่มีจำนวนนักเรียน ออกกลางคันบ้าง พบว่า เกิดจากการย้ายภูมิลำเนาเพื่อติดตามผู้ปกครอง และต้องไปประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้ช่วยเหลือผู้ปกครอง เป็นต้น

5.2.4 โรงเรียนและนักเรียนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติจากการประกวดแข่งขันต่าง ๆ การแข่งขันทางวิชาการ การแข่งขันกีฬา การประกวดสิ่งประดิษฐ์ สิ่งของหรืองานสร้างสรรค์ ทางศิลปะ การแข่งขันร้อง เพลงและเล่นดนตรี ฯลฯ เป็นต้น พบว่า รางวัลที่ได้รับมีส่วนหนึ่งมาจาก ผลงานที่ได้รับการยกย่องหรือเชิดชู ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทั้งนี้ ผลงานความสำเร็จ ของโรงเรียนในการแข่งขัน จะมีทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับจังหวัด และระดับชาติ

5.2.5 ชุมชนมีความตื่นตัวในระดับสูงมาก ในการรับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียน คุณธรรม พบว่า ชุมชนจะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น เกิดเครือข่ายชุมชนจิตอาสา กับโรงเรียน สนับสนุนโครงการคุณธรรมของ โรงเรียนมากขึ้น ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมเป็นฐานจัดการเรียนรู้ และสนับสนุนในด้านงบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ และร่วมเป็นวิทยากรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

5.3 ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม พบว่า

5.3.1 ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ มีความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์

5.3.2 โรงเรียนมีการกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ทำให้การดำเนินงานมีทิศทางการทำงานและเป้าหมายที่ชัดเจน

5.3.3 การได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายใน ได้แก่ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรของโรงเรียน ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน มีความทุ่มเท รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย

5.3.4 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการน้อมนำพระราชปณิธานการสร้างคนดีให้บ้านเมืองของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นหลักกำลังใจในการดำเนินงาน

5.3.5 มีการพัฒนา นักเรียนแกนนำรุ่นใหม่ให้มีการเรียนรู้เพื่อสืบทอดการดำเนินงาน โครงการคุณธรรมจากนักเรียนแกนนำรุ่นพี่ ก่อนที่จบการศึกษาออกไปอย่างต่อเนื่อง **ผลที่คาดว่าจะได้รับ**

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่มีโครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือให้ทุกคนร่วมกัน สร้างสรรค์ คุณงามความดีนั้น จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ลดลง ตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดขึ้น และ โรงเรียนยังได้รับประโยชน์อีกมากมาย เช่น

1. ครูจะตระหนักในบทบาทหน้าที่และเห็นคุณค่าของอาชีพครู มีศักยภาพในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับทั่วกัน

2. นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิด มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะในการดำเนินชีวิตพึ่งตนเองได้ และช่วยเหลือสังคมได้

3. พฤติกรรมของผู้บริหาร โรงเรียน ครู บุคลากร นักเรียนและผู้ปกครองเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

4. นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น และผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) อยู่ในระดับที่ดีขึ้น

5. นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้รับความสนใจจากนักวิชาการนำไปต่อขยายผลเชิงวิชาการให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น

6. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สังคมชุมชน จะให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน เพื่อสร้างชาติความดีความสุขขึ้นในประเทศ เมื่อโรงเรียนได้พัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรมแล้ว ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และยังเป็นการสนองพระราชกระแสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอีกด้วย

วิธีการเก็บข้อมูลงานวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นกระบวนการวิจัยที่เน้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ศึกษา โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นการวิจัยในสภาพธรรมชาติของปัญหาที่เกิดขึ้นจริง
2. ผู้วิจัยใช้วิธีการแบบอุปนัย (Induction) ในการค้นหาความรู้ความจริงอย่างใกล้ชิดกับสภาพปัญหาและสถานที่จริงด้วยตนเอง และใช้วิธีการสังเกต การพูดคุย การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจนเกิดความไว้วางใจที่จะเปิดเผยข้อมูลความเป็นจริงให้รู้
3. ผู้วิจัยเน้นความเข้าใจในภาพรวมทั้งหมด (Holistic perspective) ทั้งสิ่งที่เป็นสภาพการณ์ ความเกี่ยวข้องในบริบท เพื่อสร้างความเข้าใจว่าแต่ละส่วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไรในภาพรวม
4. ข้อมูลที่ศึกษาเป็นคุณลักษณะของสิ่งนั้น ๆ เช่น ภาษาพูด พฤติกรรม ค่านิยม ประสบการณ์ มุมมอง ความเชื่อ เป็นต้น
5. มีมุมมองของกระบวนการที่เป็นพลวัต (Dynamic) โดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่วิวัฒนาการของบุคคลและวัฒนธรรมส่วนรวม
6. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบท (Contextual) ที่เกี่ยวข้อง
7. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความจริง (Fact) ที่เกิดขึ้นในบริบทหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกับเฉพาะเรื่อง
8. ตัวผู้วิจัย เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยโดยตรง นักวิจัยต้องมีความรู้ในเรื่องที่ทำ มีความสามารถในการรับรู้และตีความหมายข้อมูลที่ได้รับ รู้จักแยกแยะอคติส่วนตัวกับความจริงที่ปรากฏขึ้นมา และมีความละเอียดอ่อนในการวิเคราะห์ข้อมูล
9. ให้ความสำคัญกับมุมมองและแนวคิดของคนใน (Emic หรือ Insider view) ซึ่งดำรงชีวิตตามปกติในสภาพการณ์นั้น มากกว่าการนำแนวคิดของคนนอก (Etic หรือ Outsider view) มาใช้เป็นบรรทัดฐานในการตีความหมายของข้อมูลที่ได้รับ
10. การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไปจะไม่กำหนดตัวอย่าง/ ผู้ให้ข้อมูลไว้แน่นอนเหมือนกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ แต่จะเก็บข้อมูลไปจนถึงจุดอิ่มตัว (Saturation of data) คือ 1) ไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นอีกแล้ว 2) ประเด็นที่ต้องการศึกษาได้รับข้อมูลครบถ้วนหรือเพียงพอแล้ว 3) มีคำอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูล ปรากฏการณ์ที่ศึกษาชัดเจนแล้ว ในบางกรณีอาจกำหนดคุณลักษณะและเงื่อนไขของผู้ให้ข้อมูลว่าต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้าง แล้วเลือกแบบเจาะจงตามคุณลักษณะที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการจนกระทั่งได้ข้อมูลที่ครบถ้วนเพียงพอสำหรับนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

11. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและผลการวิจัยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น การสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ ร่วมกับการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากบุคคลต่างกัน สถานที่ต่างกัน เวลาต่างกัน ทฤษฎีต่างกัน เป็นต้น

12. กระบวนการวิจัยมีความยืดหยุ่น(Flexible) สามารถปรับได้ตามสภาพการณ์ที่ศึกษา (สมโภชน์ อเนกสุข, 2559, หน้า 69-70)

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการบริหาร โครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะเกี่ยวข้องกับตัวแปรต่อไปนี้ คือ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงานและขนาดโรงเรียน

ตำแหน่ง

ตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ทำให้บทบาท อำนาจหน้าที่ แตกต่างกัน กล่าวคือ หน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน คือ การบริหารงานต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย แนวทางในการปฏิบัติ ตำแหน่งในการปฏิบัติงานเป็นผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร ตำแหน่งทำให้บุคคลได้มีโอกาสได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจ มองเห็นปัญหาได้ชัดเจนถูกต้องตามหลักความเป็นจริง ทำให้เกิดทักษะและเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน ยังมีตำแหน่งสูงการสะสม ทักษะการทำงานและความรู้ความสามารถก็ยิ่งมาก ดังที่ สว่าง เรื่องจิระอุไร (2530, หน้า 45) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนมุ่งภารกิจในการบริหารนโยบาย ส่วนครุณานโยบายไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากความแตกต่างเรื่องตำแหน่ง หน้าที่และบทบาท ทำให้บุคคลมีทัศนคติในการทำงาน ที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรตำแหน่ง ดังนี้ ปราโมทย์ บุญมุสิก(2549) กล่าวว่า สภาพการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการตามแนวทางโรงเรียนนิติบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน ที่ดำรงตำแหน่งมีวิทยฐานะต่างกันแตกต่างกัน จากผลการวิจัยที่กล่าวมาจะเห็นว่า ครูผู้สอนที่มี ตำแหน่งที่สูงย่อมส่งผลต่อความรู้ ความชำนาญในการคิด การตัดสินใจในการดำเนินงาน ในหน้าที่ได้ดีกว่า ผู้วิจัยจึงใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้

ประสบการณ์การทำงาน

ความแตกต่างในด้านประสบการณ์ ย่อมมีผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและ จริยธรรมให้แก่แก่นักเรียนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานหรือประสบการณ์การทำงาน เป็นจำนวนของปริมาณประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงาน ประเมินโดยจำนวนและความหลากหลาย ของตำแหน่ง การบริหารดูแลรับผิดชอบ และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานกับแต่ละตำแหน่งเพื่อที่จะ

ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสบการณ์การทำงานเป็นตัวแปรที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประสบการณ์เป็นผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร (ชงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์, 2536, หน้า 54) ประสบการณ์เป็นโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจ มองเห็นปัญหาได้ชัดเจน ถูกต้องตามหลักความเป็นจริง ทำให้เกิดทักษะและเจตคติที่ดี ในการปฏิบัติงาน ยิ่งประสบการณ์การทำงานมากขึ้นเท่าใด ยิ่งส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานมากขึ้น เท่านั้น

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า ประสบการณ์มีผลต่อทัศนคติ ความคิดเห็นที่มีผลต่อการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้โดยอาศัยเวลาหรือประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาและมีความสำคัญ ต่อทัศนคติของครูต่อทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นประสบการณ์การทำงาน จึงเป็นตัวแปรที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

ขนาดของโรงเรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ตัวแปรขนาดโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดของสถานศึกษามีความสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารและปฏิบัติงาน ในโรงเรียนนั้นๆ ประสบผลสำเร็จได้มากน้อย จันทนา เจริญผล (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายการศึกษามหหลวงชุมพรฯ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายการศึกษามหหลวงชุมพรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 นันทิพร คชสูงเนิน (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า ขนาดโรงเรียนเป็นตัวแปรที่สำคัญมาก ถ้าขนาดของโรงเรียนต่างกัน ย่อมส่งผลต่อตัวแปรอื่น ๆ ที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการบริหาร โรงเรียนคุณธรรมที่แตกต่าง ดังนั้น ขนาดโรงเรียนจึงเป็นตัวแปรที่น่าสนใจ ผู้วิจัยจึงเลือกนำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

ณัฐพจน์ ยืนยง (2555) ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ด้านความมีเหตุผล ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านความพอประมาณ ส่วนคุณภาพชีวิต โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านร่างกาย การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r = 0.703$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ข้าราชการครูมีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านความพอประมาณ ได้แก่ ควรคำนึงถึงรายรับและรายจ่ายก่อนการตัดสินใจดำเนินการใช้จ่ายทุกครั้ง ด้านความมีเหตุผล ได้แก่ ควรใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้านภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่ ควรมีความวินัยในการใช้จ่ายเงินและรู้จักเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น ด้านเงื่อนไขความรู้ ได้แก่ ควรพัฒนาตนเองและศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม ได้แก่ ควรใช้หลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติงาน และข้าราชการครูมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านร่างกาย ได้แก่ ควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ด้านจิตใจ ได้แก่ ควรทำจิตใจให้เบิกบาน มองโลกในแง่ดี และคิดว่าชีวิตของตนเองมีความหมายและมีคุณค่าด้านสังคม ได้แก่ ควรไปใช้ชีวิตีในการเลือกตั้งทุกครั้ง และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ไม่ควรก่อหนี้สินหรือกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายโดยไม่มีเป้าหมาย

ชกรณีย์ บัวคา (2558) แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า จริยธรรมด้านความรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านเจตคติ โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก แต่จริยธรรมทั้งด้านความรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านเจตคติ ที่เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อให้ครูรู้และเข้าใจข้อกำหนดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติตน และแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ซึ่งพัฒนาโดยชุดฝึกอบรม 2) การฝึกประสบการณ์เน้นการฝึกในการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณวิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ และตามแบบแผนพฤติกรรม

จรรยาบรรณวิชาชีพครู เพื่อให้ครูปฏิบัติงานในหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ มีความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรมและปฏิบัติตนโดยยึดวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งพัฒนาโดยชุดการฝึกในขณะปฏิบัติงาน และ 3) การสร้างเจตคติที่ดี เน้นการสร้างความตระหนัก และเข้าใจในวิธีการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณวิชาชีพและการปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อให้ครูตระหนักรู้ต่อการทบทวนจรรยาบรรณวิชาชีพครูเกรงกลัวต่อการทำผิดวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาโดยชุดการศึกษาคณิศตัวอย่าง และผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด

จิราภรณ์ อารีรัมย์ (2556) คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม พบว่า มีพฤติกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 และแนวทางส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรประพฤติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงาน ผู้บริหารควรยอมรับฟังความคิดเห็นผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหาร ควรปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใส ซื่อสัตย์ ยุติธรรมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและใช้เทคโนโลยี ที่ทันสมัย

ขวัญกมล คอนขวา (2557) แบบจำลองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจ สร้างสรรค์มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า แบบจำลองปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ที่สร้างขึ้นนั้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดี โดยมีค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 162.014 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 66 มีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 2.45 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อน ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.059 และค่าดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของ ส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.032 ผลการวิจัยยังพบว่า น้ำหนักองค์ประกอบปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงที่มีค่ามากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (0.946) รองลงมา คือ ด้านความมีเหตุผล (0.851) และด้านความพอประมาณ (0.761) ตามลำดับ โดยมีเงื่อนไข ด้านความรู้ (0.868) มากกว่าเงื่อนไขด้าน คุณธรรม (0.855) น้ำหนักองค์ประกอบเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการศึกษา (0.90) รองลงมาคือ ด้านการสร้างสรรคงาน (0.89) ด้านการใช้ทรัพยากรสินทางปัญญา (0.88) และด้านการใช้ องค์ความรู้ (0.88) ตามลำดับ สำหรับ องค์ประกอบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการ มีงานทำ (0.95) รองลงมา คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (0.94) ด้านการกระจายรายได้ที่ดี (0.94) ด้านมาตรฐาน การครองชีพที่ดีขึ้น (0.89) และด้านการควบคุมการเกิดมลภาวะเป็นพิษต่อ สิ่งแวดล้อม (0.89) ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ มีผลต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เท่ากับ -0.23 และ 0.863 ตามลำดับ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า คุณธรรมเป็นองค์ประกอบที่มี อยู่ในตัวบุคคลทั้งของผู้บริหารและครูอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การดำเนินชีวิตของแต่ละคน และด้วยการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อาจทำให้ คุณธรรมของแต่ละคนลดน้อยลง การส่งเสริมคุณธรรมให้แก่นักเรียนเป็นหน้าที่ของ โรงเรียน มิใช่เพียงแต่การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตเท่านั้น หากแต่ยังมีความรับผิดชอบที่จะต้องสร้างคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมให้แก่ เยาวชนที่จะออกไปเป็นสมาชิกของสังคมอีกด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องทำหน้าที่จัดกระบวนการ ทั้งมวล เพื่อเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมอันดีงามเพื่อนำไปสู่ชีวิตที่สงบสุข ผู้บริหาร และครูจึงควรยึดมั่นอุดมการณ์ให้เป็นผู้มีคุณธรรมอยู่ภายในตลอดเวลา ไม่ว่าจะเกิดการกระตุ้นจาก สังคมรอบข้างหรือสิ่งเร้าใด ๆ ก็ตาม โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า การสอนให้นักเรียนรู้ว่สิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว คือ การให้ความรู้ ความเชื่อ และเน้นการสร้างทัศนคติที่ดี มีภูมิคุ้มกันและแนวทางในการแก้ปัญหา ด้วยวิธีการหรือหนทางที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ 9 นั้น มาเป็นแนวทางในการทำงานและ ดำเนินชีวิตของผู้บริหารและครูใน โรงเรียน ในอำเภอเมืองจังหวัดระยอง โดยจำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงานและขนาดโรงเรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารโรงเรียนคุณธรรมของ โรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้มีและยึดมั่นในคุณธรรม สามารถ นำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคมได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 มีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและข้าราชการครูของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำนวน 50 โรงเรียน ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2560 จำนวน 4,935 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและข้าราชการครูของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 7 โรงเรียน ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2560 จำนวน 863 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามโรงเรียน โดยการเปิดตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ได้จำนวนครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 266 คน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดโรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ขนาดเล็ก	37	11
ขนาดกลาง	178	55
ขนาดใหญ่	348	50
รวม	863	266

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มี 2 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหาร โครงการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหาร และข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 56 ข้อ

2. แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหาร โครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ผู้อำนวยการและข้าราชการครูในครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2560 เป็นการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมมาเป็นหลักฐานสร้างแบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์ ได้ตรวจสอบ เสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความถูกต้อง

3. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ปริญญาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้อง และรับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สำนวนภาษาและหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) จำนวน 3 ท่าน

3.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร อิ่มสวาสดี หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภรดี อนันต์นารี อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3.3 นายสยาม มากอุส่าห์ ผู้อำนวยการโรงเรียนนิคมวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

ซึ่งได้นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) ผลลัพธ์จากการประมวลผลค่า IOC ทุกข้อมีค่าตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ซึ่งผลการพิจารณาพบว่า นำไปใช้ได้

4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เสนออาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์เพื่อตรวจพิจารณา แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับข้าราชการครูสายผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับข้าราชการครูสายผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการครูสายผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ได้แก่ โรงเรียนนิคมวิทยา จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-total correlation) ผลการวิเคราะห์อำนาจจำแนกรายข้อมีค่าระหว่าง .43-.78 แสดงว่าแบบสอบถามทุกข้อนำไปหาค่าความเชื่อมั่นได้

6. นำแบบทดสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient alpha) ของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp. 202-204) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ .97

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์ เพื่อตรวจพิจารณาเป็นขั้นตอนสุดท้าย เพื่อจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ลักษณะเครื่องมือ

แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 ลักษณะเครื่องมือแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นในการบริหาร โครงการโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งคำถามครอบคลุมกรอบแนวคิดในการวิจัย มี 5 ระดับ คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตรงกับสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด พฤติกรรมที่ปฏิบัติตรงกับสภาพที่เป็นจริงมาก พฤติกรรมที่ปฏิบัติตรงกับสภาพที่เป็นจริงปานกลาง พฤติกรรมที่ปฏิบัติตรงกับสภาพที่เป็นจริงน้อย และพฤติกรรมที่ปฏิบัติตรงกับสภาพที่เป็นจริงน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยบูรพาถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูล
2. ผู้ทำการวิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ตอบแบบสอบถามภายในเวลาที่กำหนด
3. เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 266 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100
4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงคะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อแล้วบันทึกผลลงในคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
5. นำผลคำนวณมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัส ให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ และบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำผลการคำนวณมาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมาย และสมมติฐานของการศึกษาวิจัยต่อไป

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหาร โครงการโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2561 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert, 1967) กำหนดน้ำหนักคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.2 การแปลความหมายของคะแนน ผู้วิจัยได้มีการกำหนดเกณฑ์สำหรับการวัดระดับของความคิดเห็น โดยการใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็นตัวชี้วัด ซึ่งแปลความหมายของคะแนนได้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535, หน้า 99-100)

4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมที่ได้จากวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มาวิเคราะห์หาด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความพอเพียง ด้านความรับผิดชอบและด้านอุดมการณ์คุณธรรม จากนั้นนำตัวแปรที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดทั้ง 3 ด้านมาสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอเมืองทั้ง 3 ท่าน เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนในอำเภอเมือง วิเคราะห์ข้อมูลการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญที่เก็บรวบรวมโดยการบันทึกถอดเสียง มาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นมีความถูกต้อง ตรงประเด็น กับวัตถุประสงค์ในการวิจัยหรือไม่ นำข้อมูลแนวทางการบริหารโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดระยองที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และสรุปผล

คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญจะต้องดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและมีประสบการณ์การบริหารโรงเรียนในอำเภอเมืองมากกว่า 5 ปี มีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีวิทยฐานะผู้อำนวยการตั้งแต่ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษขึ้นไป ได้แก่

1. นายธีรวัฒน์ สิงหนุต	ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนระยองวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
2. นายบำรุง ชูประเสริฐ	ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนวัดป่าประดู่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
3. นายถาวร เขียนเสมอ	ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนระยองวิทยาคม นิคมอุตสาหกรรม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมทางคณิตศาสตร์สำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าและทดสอบสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. การศึกษาการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2560 โดยใช้การหาค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
2. เปรียบเทียบการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2560 จำแนกตามตำแหน่ง โดยทดสอบค่าที (t -test)
3. เปรียบเทียบการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2560 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หากพบความแตกต่าง จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe' method)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติในการทดสอบค่าที (t -test)
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น
df	แทน	ค่าความเป็นอิสระที่จะแปรปรวน (Degree of freedom)
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานยกกำลังสอง (Sum of squares)
MS	แทน	ค่าความแปรปรวน (Mean squares)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาการแจกแจงแบบเอฟ (F -distribution)
*	แทน	ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูลเป็น 4 ตอน โดยเรียงลำดับตามความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง

จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน โดยการแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ ปรากฏผลดังตารางที่ 4-6

ตารางที่ 4 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	n = 266	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตำแหน่ง		
ผู้บริหาร	14	5.30
ครู	252	94.70
รวม	266	100.00

จากตารางที่ 4 สถานภาพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 266 คน แบ่งเป็น ผู้บริหาร 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.30 และครู 252 คน คิดเป็นร้อยละ 94.70

ตารางที่ 5 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	n = 266	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์การทำงาน		
0-5 ปี	113	42.50
6-10 ปี	81	30.50
มากกว่า 10 ปี	72	27.10
รวม	266	100.00

จากตารางที่ 5 สถานภาพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 266 คน แบ่งเป็นครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี 113 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50 ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี 81 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 และครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี 72 คน คิดเป็นร้อยละ 27.10

ตารางที่ 6 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามขนาดโรงเรียน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	n = 266	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ขนาดโรงเรียน		
ขนาดเล็ก	11	4.10
ขนาดกลาง	55	20.70
ขนาดใหญ่	200	75.20
รวม	266	100.00

จากตารางที่ 6 สถานภาพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 266 คน แบ่งเป็น ครูที่ทำงาน ณ โรงเรียนขนาดเล็ก 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.10 ครูที่ทำงาน ณ โรงเรียนขนาดกลาง 55 คน คิดเป็นร้อยละ 20.70 และครูที่ทำงาน ณ โรงเรียนขนาดใหญ่ 200 คน คิดเป็นร้อยละ 75.20

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง
จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง
จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยการหาค่าเฉลี่ยและ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อจัดระดับและอันดับ
ปรากฏผลดังตารางที่ 7-11

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียน
คุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 18 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม	n = 266			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
1. ด้านความพอเพียง	4.29	0.56	มาก	5
2. ด้านความกตัญญู	4.56	0.49	มาก	1
3. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.51	0.55	มาก	2
4. ด้านความรับผิดชอบ	4.48	0.42	มาก	3
5. ด้านอุดมการณ์คุณธรรม	4.46	0.42	มาก	4
รวม	4.46	0.43	มาก	

จากตารางที่ 7 การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
โดยเรียงตามอันดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความกตัญญู ด้านความซื่อสัตย์สุจริต
ด้านความรับผิดชอบ ด้านอุดมการณ์คุณธรรม และด้านความพอเพียง ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียน
คุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 18 ด้านความพอเพียง โดยรวมและรายข้อ

ด้านความพอเพียง	n = 266			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
1. ท่านดำรงชีวิตพอเพียงตามพระราชดำรัสคำสอน ด้วยความมุ่งมั่น	4.19	0.69	มาก	5
2. ท่านดำรงชีวิตพอเพียงตามพระราชดำรัสคำสอน ด้วยความตั้งใจ	4.27	0.69	มาก	4
3. ท่านดำรงชีวิตพอเพียงตามพระราชดำรัสคำสอน ด้วยความสร้างสรรค์	4.14	0.67	มาก	6
4. ท่านจัดกิจกรรมที่แสดงความสำนึกในความเป็นชาติไทย	4.37	0.72	มาก	2
5. ท่านดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย	4.47	0.65	มาก	1
6. ท่านดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.29	0.68	มาก	3
รวม	4.29	0.56	มาก	

จากตารางที่ 8 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความพอเพียง พบว่า โดยรวมและ
รายข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย
จัดกิจกรรมที่แสดงความสำนึกในความเป็นชาติไทย และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียน
คุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 18 ด้านความกตัญญู โดยรวมและรายข้อ

ด้านความกตัญญู	n = 266			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
1. ท่านดำรงตนเรียบง่าย คือ รู้ว่าอะไรจำเป็น อะไรไม่จำเป็น	4.35	0.66	มาก	5
2. ท่านไม่หลงลืมตัว คือ ตระหนักรู้อดีตและปัจจุบัน ของตนเอง	4.52	0.61	มาก	4
3. เมื่อท่านเกิดความสำเร็จ ความดีงาม ต้องยกย่องเชิดชู บุพการี ครู อาจารย์ และทุกคนที่มีส่วนร่วม	4.67	0.56	มาก	1
4. ท่านปลูกฝังให้นักเรียนมีความกตัญญูต่อพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง	4.66	0.57	มาก	2
5. ท่านปลูกฝังให้นักเรียนมีความกตัญญูครู อาจารย์ และทุกคน	4.62	0.62	มาก	3
รวม	4.56	0.49	มาก	

จากตารางที่ 9 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความกตัญญู พบว่า โดยรวมและรายข้อ
อยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ เมื่อเกิดความสำเร็จ ความดีงาม ต้องยกย่อง
เชิดชูบุพการี ครู อาจารย์ และทุกคนที่มีส่วนร่วม ปลูกฝังให้นักเรียนมีความกตัญญูต่อพ่อ แม่หรือ
ผู้ปกครอง และปลูกฝังให้นักเรียนมีความกตัญญูครู อาจารย์ และทุกคน ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียน
 คุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
 เขต 18 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยรวมและรายข้อ

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	n = 266			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
1. ผู้บริหารของท่านมีการป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริต คอร์รัปชันในทุกระดับ	4.28	0.77	มาก	5
2. ท่านปลุกฝังค่านิยมว่าการทุจริตคอร์รัปชัน คือ ความย่อยยับอับปางและความน่าอับอาย	4.49	0.66	มาก	4
3. ท่านปลุกฝังคุณธรรมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์	4.61	0.57	มาก	1
4. ท่านปลุกฝังคุณธรรมให้นักเรียนมีความเสียสละ	4.58	0.61	มาก	3
5. ท่านปลุกฝังคุณธรรมให้นักเรียนมีความอดทน	4.58	0.64	มาก	2
รวม	4.51	0.55	มาก	

จากตารางที่ 10 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า โดยรวมและ
 รายข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ปลุกฝังคุณธรรมให้นักเรียน
 มีความซื่อสัตย์ ปลุกฝังคุณธรรมให้นักเรียนมีความอดทน และปลุกฝังคุณธรรมให้นักเรียน
 มีความเสียสละ ตามลำดับ

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหารโครงการโรงเรียน
 คุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
 เขต 18 ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมและรายข้อ

ด้านความรับผิดชอบ	n = 266			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
1. ท่านมีภาระหน้าที่ช่วยกันพร่ำสอนนักเรียน เพื่อให้ ลูกหลานเยาวชนก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์	4.59	0.54	มาก	3
2. ท่านมีภาระหน้าที่ที่มีความรอบรู้ อดทน	4.58	0.56	มาก	4
3. ท่านมีภาระหน้าที่ที่มีความเพียรด้วยปัญญาและ ความรอบคอบ	4.55	0.56	มาก	6
4. ท่านมีความตระหนักในการสร้างองค์ความรู้และ เจตคติที่ดี	4.56	0.58	มาก	5
5. ท่านจัดกิจกรรมที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปลูกฝัง คุณธรรม	4.48	0.58	มาก	10
6. ท่านส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่หาความรู้ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม	4.52	0.56	มาก	9
7. ท่านส่งเสริมให้นักเรียนหมั่นเพียรศึกษาเล่าเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม	4.54	0.56	มาก	8
8. ท่านส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่	4.60	0.54	มาก	2
9. ท่านปลูกฝังคุณธรรมให้นักเรียนมีความเข้มแข็ง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ	4.55	0.56	มาก	6
10. ท่านมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ศักยภาพของ โรงเรียน	4.17	0.70	มาก	12
11. ท่านเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าเปลี่ยนแปลง	4.14	0.68	มาก	13
12. ท่านมีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี	4.48	0.58	มาก	10

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ด้านความรับผิดชอบ	n = 266			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
13. ท่านมีการทำงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ จนทำให้งานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และมี มีคุณภาพ	4.64	0.58	มาก	1
รวม	4.48	0.42	มาก	

จากตารางที่ 11 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความรับผิดชอบ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ จนทำให้งานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และมีคุณภาพ ส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่ และมีภาระหน้าที่ช่วยกันพรีสอนนักเรียน เพื่อให้ลูกหลานเยาวชนก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ตามลำดับ

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม โดยรวมและรายข้อ

ด้านอุดมการณ์คุณธรรม	n = 266			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
1. ผู้บริหารของท่านมีการป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริต คอร์รัปชันในทุกระดับ	4.20	0.63	มาก	26
2. ท่านเสริมสร้างหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง เพื่อให้เกิดโรงเรียนคุณธรรมอย่างกว้างขวางและทั่วถึง อันเป็นความยั่งยืนแห่งความร่วมมือ	4.18	0.67	มาก	27
3. ท่านปลูกฝังความคิดเชิงอุดมการณ์ เพื่อให้เกิดโรงเรียน คุณธรรมอย่างกว้างขวางและทั่วถึง	4.25	0.62	มาก	24

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ด้านอุดมการณ์คุณธรรม	n = 266			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
4. ท่านเสริมสร้างความมั่นคงของระบบการศึกษาของชาติ บ้านเมือง	4.37	0.65	มาก	19
5. ท่านมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการสร้างวินัยในโรงเรียนของท่าน	4.51	0.59	มาก	13
6. ท่านมีส่วนร่วมในการคิดเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น	4.27	0.69	มาก	23
7. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติให้เกิดผลอย่างแท้จริง	4.36	0.64	มาก	22
8. ท่านมีความสนใจและเต็มใจจะพัฒนาให้เป็นโรงเรียน คุณธรรม	4.46	0.68	มาก	16
9. ท่านตระหนักและมั่นใจในคุณค่าของการมีคุณธรรม	4.49	0.63	มาก	15
10. ท่านให้ความสำคัญกับการมีคุณธรรม	4.51	0.63	มาก	11
11. ท่านช่วยให้ทุกคนในโรงเรียนอยู่ร่วมกันได้อย่างมี ความสุข	4.36	0.67	มาก	21
12. ท่านอาศัยความคิดริเริ่มของคณะครูและการมีภาวะผู้นำ ของผู้บริหารเป็นหลักสำคัญ	4.23	0.71	มาก	25
13. ท่านใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โรงเรียนคุณธรรม	4.37	0.62	มาก	20
14. ท่านเป็นพลเมืองดี รักษาความเป็นไทย	4.62	0.60	มาก	5
15. ท่านยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศาสนา	4.64	0.59	มาก	3
16. ท่านเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	4.70	0.56	มาก	1
17. ท่านประพฤติต่อตนเองและคนอื่นตรงตาม ความเป็นจริง ทั้งด้านกาย วาจาและใจ	4.54	0.57	มาก	10
18. ท่านประพฤติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ ของครอบครัว โรงเรียน สังคม	4.56	0.58	มาก	7
19. ท่านแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน โดยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม	4.40	0.60	มาก	18

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ด้านอุดมการณ์คุณธรรม	n = 266			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
20. ท่านดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกัน ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	4.45	0.61	มาก	17
21. ท่านตั้งใจทำหน้าที่การงานด้วยความเพียรพยายาม และอดทนจนงานสำเร็จตามเป้าหมาย	4.55	0.56	มาก	8
22. ท่านรับผิดชอบในหน้าที่การงานทำงานด้วยความเพียรพยายาม และอดทนจนงานสำเร็จตามเป้าหมาย	4.54	0.60	มาก	9
23. ท่านภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม	4.66	0.56	มาก	2
24. ท่านกตัญญูต่อประเทศไทย เห็นคุณค่า	4.63	0.60	มาก	4
25. ท่านใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	4.50	0.55	มาก	14
26. ท่านอนุรักษ์และร่วมสืบทอดภูมิปัญญาไทย	4.51	0.61	มาก	12
27. ท่านช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน	4.62	0.52	มาก	6
รวม	4.46	0.43	มาก	

จากตารางที่ 12 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม พบว่า โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศาสนา ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน โดยวิธีการทดสอบค่าที (*t*-test) และค่าความแปรปรวน แบบทางเดียว (One-way ANOVA) ปรากฏผลดังตารางที่ 13-27

ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน

การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม	ผู้บริหาร (<i>n</i> = 14)		ครู (<i>n</i> = 252)		<i>t</i>	<i>p</i>
	\bar{X}	<i>SD</i>	\bar{X}	<i>SD</i>		
1. ด้านความพอเพียง	4.39	0.55	4.28	0.57	.71	.48
2. ด้านความกตัญญู	4.70	0.44	4.56	0.49	1.06	.29
3. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.59	0.41	4.50	0.55	.55	.58
4. ด้านความรับผิดชอบ	4.53	0.43	4.48	0.42	.48	.63
5. ด้านอุดมการณ์คุณธรรม	4.56	0.34	4.46	0.42	.85	.40
รวม	4.56	0.39	4.46	0.43	.83	.41

**p* < .05

จากตารางที่ 13 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามตำแหน่งผู้บริหารและครู โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน

การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม	0-5 ปี				5-10 ปี				มากกว่า 10 ปีขึ้นไป			
	(n = 113)		ระดับ	อันดับ	(n = 81)		ระดับ	อันดับ	(n = 72)		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	SD			\bar{X}	SD			\bar{X}	SD		
1. ด้านความพอเพียง	4.12	0.60	มาก	5	4.37	0.53	มาก	5	4.38	0.52	มาก	5
2. ด้านความกตัญญู	4.48	0.54	มาก	1	4.61	0.46	มาก	1	4.65	0.42	มาก	1
3. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.43	0.61	มาก	2	4.51	0.52	มาก	3	4.62	0.45	มาก	2
4. ด้านความรับผิดชอบ	4.40	0.47	มาก	3	4.54	0.42	มาก	2	4.54	0.34	มาก	4
5. ด้านอุดมการณ์คุณธรรม	4.39	0.48	มาก	4	4.49	0.38	มาก	4	4.54	0.35	มาก	3
รวม	4.38	0.48	มาก		4.50	0.41	มาก		4.55	0.35	มาก	

จากตารางที่ 14 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความกตัญญู ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรับผิดชอบ ตามลำดับ

การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความกตัญญู ด้านความรับผิดชอบ และด้านความซื่อสัตย์สุจริต ตามลำดับ

การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน มากกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความกตัญญู ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านอุดมการณ์คุณธรรม ตามลำดับ

ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรม	แหล่งความ แปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
1. ด้านความพอเพียง	ระหว่างกลุ่ม	2	2.43	1.22	3.90*	.02
	ภายในกลุ่ม	263	82.14	0.31		
	รวม	265	84.57			
2. ด้านความกตัญญู	ระหว่างกลุ่ม	2	1.49	0.75	3.14*	.05
	ภายในกลุ่ม	263	62.30	0.24		
	รวม	265	63.79			
3. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	ระหว่างกลุ่ม	2	1.48	0.74	2.49	.09
	ภายในกลุ่ม	263	78.05	0.30		
	รวม	265	79.53			

ตารางที่ 15 (ต่อ)

การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรม	แหล่งความ แปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
4. ด้านความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.36	0.68	3.86*	.02
	ภายในกลุ่ม	263	46.37	0.18		
	รวม	265	47.73			
5. ด้านอุดมการณ์คุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.13	0.57	3.26*	.04
	ภายในกลุ่ม	263	45.67	0.17		
	รวม	265	46.81			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.49	0.75	4.14*	.02
	ภายในกลุ่ม	263	47.52	0.18		
	รวม	265	49.01			

* $p < .05$

จากตารางที่ 15 การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ของครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านความซื่อสัตย์สุจริต แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่าง เป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe' method) ปรากฏผลดังตารางที่ 16-20

ตารางที่ 16 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความพอเพียง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน	\bar{X}	0-5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		4.18	4.37	4.38
0-5 ปี	4.18	-	-.19*	-.20*
5-10 ปี	4.37		-	-.01
มากกว่า 10 ปี	4.38			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 16 การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความพอเพียง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี มีคุณธรรมด้านความพอเพียง ต่ำกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปีและมากกว่า 10 ปี

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความกตัญญู จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน	\bar{X}	0-5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		4.48	4.60	4.65
0-5 ปี	4.48	-	-.12	-.17*
5-10 ปี	4.60		-	-.05
มากกว่า 10 ปี	4.65			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 17 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความกตัญญู จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าแตกต่างกัน จำนวน 1 คู่ ได้แก่ ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี มีคุณธรรมด้านความกตัญญูต่ำกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความรับผิดชอบ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน	\bar{X}	0-5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		4.40	4.54	4.54
0-5 ปี	4.40	-	-.14*	-.14*
5-10 ปี	4.54		-	-.00
มากกว่า 10 ปี	4.54			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 18 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความรับผิดชอบ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี มีคุณธรรมด้านความรับผิดชอบต่ำกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปีและมากกว่า 10 ปี

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน	\bar{X}	0-5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		4.39	4.49	4.54
0-5 ปี	4.39	-	-.10	-.15*
5-10 ปี	4.49		-	-.05
มากกว่า 10 ปี	4.54			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 19 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน พบว่าแตกต่างกัน จำนวน 1 คู่ ได้แก่ ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี มีคุณธรรม ด้านอุดมการณ์คุณธรรมต่ำกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน	\bar{X}	0-5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		4.38	4.50	4.55
0-5 ปี	4.38	-	-.12*	-.17*
5-10 ปี	4.50		-	.05
มากกว่า 10 ปี	4.55			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 20 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน
พบว่า แตกต่างกันจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์
การทำงาน 5-10 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์การทำงาน
มากกว่า 10 ปี โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี มีคุณธรรมด้านอุดมการณ์คุณธรรมต่ำกว่า
ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปีและมากกว่า 10 ปี

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหาร โครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน

การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม	ขนาดเล็ก				ขนาดกลาง				ขนาดใหญ่			
	<i>n</i> = 11		ระดับ	อันดับ	<i>n</i> = 55		ระดับ	อันดับ	<i>n</i> = 200		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	<i>SD</i>			\bar{X}	<i>SD</i>			\bar{X}	<i>SD</i>		
1. ด้านความพอเพียง	4.03	0.53	มาก	5	4.17	0.64	มาก	5	4.33	0.54	มาก	5
2. ด้านความกตัญญู	4.16	0.66	มาก	4	4.51	0.43	มาก	1	4.60	0.49	มาก	1
3. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.20	0.43	มาก	3	4.39	0.55	มาก	3	4.56	0.54	มาก	2
4. ด้านความรับผิดชอบ	4.48	0.47	มาก	1	4.32	0.41	มาก	4	4.52	0.42	มาก	3
5. ด้านอุดมการณ์คุณธรรม	4.32	0.43	มาก	2	4.40	0.42	มาก	2	4.49	0.42	มาก	4
รวม	4.24	0.39	มาก		4.36	0.43	มาก		4.50	0.43	มาก	

จากตารางที่ 21 การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านอุดมการณ์คุณธรรม และด้านความซื่อสัตย์สุจริต ตามลำดับ

การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ในโรงเรียนขนาดกลาง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความกตัญญู ด้านอุดมการณ์คุณธรรม และด้านความซื่อสัตย์สุจริต ตามลำดับ

การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความกตัญญู ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรับผิดชอบ ตามลำดับ

ตารางที่ 22 ผลการเปรียบเทียบการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรม	แหล่งความ แปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
1. ด้านความพอเพียง	ระหว่างกลุ่ม	2	2.00	1.00	3.18*	.04
	ภายในกลุ่ม	263	82.57	0.31		
	รวม	265	84.57			
2. ด้านความกตัญญู	ระหว่างกลุ่ม	2	2.18	1.09	4.66*	.01
	ภายในกลุ่ม	263	61.61	0.23		
	รวม	265	63.79			
3. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	ระหว่างกลุ่ม	2	2.30	1.15	3.92*	.02
	ภายในกลุ่ม	263	77.22	0.29		
	รวม	265	79.53			

ตารางที่ 22 (ต่อ)

การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรม	แหล่งความ แปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
4. ด้านความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.70	0.85	4.84*	.00
	ภายในกลุ่ม	263	46.04	0.18		
	รวม	265	47.73			
5. ด้านอุดมการณ์คุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.52	0.26	1.49	.23
	ภายในกลุ่ม	263	46.28	0.18		
	รวม	265	46.81			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.42	0.71	3.93*	.02
	ภายในกลุ่ม	263	47.59	0.18		
	รวม	265	49.01			

* $p < .05$

จากตารางที่ 22 การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านอุดมการณ์คุณธรรม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่าง เป็นรายคู่ ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe' method) ปรากฏผลดังตารางที่ 23-27

ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความพอเพียง จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	\bar{X}	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.03	4.17	4.34
ขนาดเล็ก	4.03	-	-.14	-.31
ขนาดกลาง	4.17		-	-.17*
ขนาดใหญ่	4.34			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 23 การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความพอเพียง จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าแตกต่างกัน จำนวน 1 คู่ ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่

ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความกตัญญู จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	\bar{X}	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.16	4.51	4.60
ขนาดเล็ก	4.16	-	-.35*	-.44*
ขนาดกลาง	4.51		-	-.09
ขนาดใหญ่	4.60			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 24 การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความกตัญญู จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	\bar{X}	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.20	4.39	4.56
ขนาดเล็ก	4.20	-	-.19	-.36*
ขนาดกลาง	4.39		-	-.17*
ขนาดใหญ่	4.56			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 25 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า แตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความรับผิดชอบ จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	\bar{X}	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.48	4.32	4.52
ขนาดเล็ก	4.48	-	-.16	-.04
ขนาดกลาง	4.32		-	-.20*
ขนาดใหญ่	4.52			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 26 การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความรับผิดชอบ จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า แตกต่างกัน จำนวน 1 คู่ ได้แก่ โรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่

ตารางที่ 27 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวม จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	\bar{X}	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.24	4.36	4.50
ขนาดเล็ก	4.24	-	-.12	-.26*
ขนาดกลาง	4.36		-	-.14
ขนาดใหญ่	4.50			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 27 การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวม จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าแตกต่างกัน จำนวน 1 คู่ ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่

ตอนที่ 4 แนวทางการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ของผู้เชี่ยวชาญ

จากการศึกษาทางการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ด้านความพอเพียง ด้านความรับผิดชอบ และด้านอุดมการณ์คุณธรรม ผู้วิจัยจึงผลการวิจัยที่ได้มาวิเคราะห์และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมของครู ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ได้ผลดังนี้

นายธีระวัฒน์ สิงหนุตร ผู้อำนวยการโรงเรียนระยองวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรม ดังนี้

1. ด้านความพอเพียง “ให้ความรู้กับครูเรื่องความจำเป็นในการใช้เงิน ว่าสิ่งใด คือ ทรัพย์สิน สิ่งใดคือหนี้สิน” สาเหตุของความไม่พอเพียงของครูส่วนใหญ่ เกิดจากการมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ ใช้จ่ายเงินไปกับสิ่งของที่ไม่จำเป็น ไม่รู้ว่าสิ่งใดคือทรัพย์สิน สิ่งใดคือหนี้สิน ดังนั้น ต้องปลูกฝังให้ครูตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้เงินเพื่อไม่ก่อให้เกิดหนี้สินกับตนเอง

2. ด้านความรับผิดชอบ “ต้องแก้ปัญหาหนี้สินของครูก่อน เพื่อลดภาระทางความคิด ในการใช้จ่ายเงิน ครูจะได้มีเวลาไปทำงานที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้น” หากครูมีภาระทางความคิด เรื่องของการหาเงินมาใช้หนี้ ก็จะทำให้ไม่มีเวลาไปคิดถึงงานที่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้น ควรให้ครู มีภาระในด้านการงานเงินน้อยที่สุด เพื่อจะได้มีเวลาใส่ใจกับความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองได้รับ มอบหมาย

3. ด้านอุดมการณ์คุณธรรม “ครูต้องรู้จักการใช้ชีวิตบนความพอเพียงเป็นอันดับแรก” ปัญหาส่วนใหญ่ของครูเกิดจากการมีหนี้สิน ซึ่งการมีหนี้สินจะทำให้ครูคิดพะวงกับเรื่องการเงิน มาใช้หนี้ จนทำให้ไม่ได้ปฏิบัติตามคุณธรรมข้ออื่น ๆ ดังนั้น หากครูมีชีวิตที่ปราศจากหนี้สิน ก็จะทำให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข และสามารถดำเนินชีวิตตามคุณธรรมข้ออื่น ๆ ได้

นายบำรุง ชูประเสริฐ ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดป่าประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรม ดังนี้

1. ด้านความพอเพียง “น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ โดยให้ครูทำเป็น ตัวอย่างให้นักเรียน เพื่อให้ความพอเพียงนั้นติดตัวครู จนสามารถนำไปใช้สอนนักเรียนได้” เมื่อครูสามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้แล้ว ก็จะทำให้ครูเคยชินกับความพอเพียง ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และเมื่อครูปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ ก็จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ด้วย

2. ด้านความรับผิดชอบ “ใช้กระบวนการ PDCA คือ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) มาเป็นแบบอย่างการทำงานให้ครู” ต้องให้ครูรู้จักการทำงานที่เป็นระบบ เพื่อการทำงานนั้นจะได้ราบรื่นและต่อเนื่องจนเกิดเป็น ความเคยชิน สามารถรับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับหมายได้เป็นอย่างดี

3. ด้านอุดมการณ์คุณธรรม “ต้องปลูกฝังการทำงานของครูอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน” การที่ครูจะมีคุณธรรมในใจ ต้องเริ่มจากครูเป็นคนที่มีความรับผิดชอบก่อน หากครูสามารถ รับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีแล้วนั้น คุณธรรมด้านอื่น ๆ ก็จะมาปรากฏตามมา

นายถาวร เขียนเสมอ โรงเรียนระยองวิทยาคม นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรม ดังนี้

1. ด้านความพอเพียง “เน้นโครงการเกี่ยวกับการออมทรัพย์ จัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ของตนเอง” ต้องสร้างมาตรการทางการเงินให้ครู เพราะครูส่วนใหญ่ละเลยการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย จนไม่รู้ว่าตนเองกำลังประสบปัญหาทางการเงิน จนทำให้เกิดความไม่พอดีในการใช้เงิน และกลายเป็นหนี้สินในที่สุด

2. ด้านความรับผิดชอบ “ต้องมอบหมายงานให้ชัดเจนว่าจะให้ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร” การมอบหมายงานที่ชัดเจนจะช่วยให้อุทรมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบอย่างชัดเจน และจะพยายามทำงานให้ทันเวลาที่กำหนดไว้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูก็จะเคยชินกับการทำงานที่ได้รับมอบหมาย จนก่อตัวเป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด

3. ด้านอุดมการณ์คุณธรรม “ให้รุ่นพี่สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและเป็นตัวอย่างให้แก่รุ่นน้อง จะทำให้เป็นองค์กรเข้มแข็งขึ้นด้วย” อุดมการณ์สามารถปลูกฝังได้จากการเห็นตัวอย่างที่ดีในองค์กร แล้วซึมซับพฤติกรรมที่ดีเหล่านั้นมาปรับใช้กับตนเอง หากองค์กรสามารถสร้างวัฒนธรรมที่ดีที่เกิดจากครูรุ่นพี่แล้วถ่ายทอดมาสู่ครูรุ่นน้อง และครูรุ่นต่อ ๆ ไป ก็จะทำให้องค์กรนั้นเป็นองค์กรที่มีแต่บุคลากรที่มีแต่คนคุณภาพ และยังสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรอีกด้วย

สรุปแนวทางการพัฒนาคุณธรรมของครู โรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ได้ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาด้านความพอเพียง

1.1 น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำของครู ให้ครูได้ใช้จ่ายตามฐานะของตนเอง กล่าวคือ ทำสิ่งใดให้เหมาะสมกับฐานะของตนเอง ใช้จ่ายตามรายรับที่หาได้ ไม่ก่อหนี้สินที่ไม่จำเป็นในขณะที่ตนเองยังไม่พร้อม โดยการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงที่ดีจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ความรู้ และคุณธรรม ตลอดจนต้องเป็นคนดี มีความอดทน พากเพียร มีการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิต การดำเนินธุรกิจอย่างพอเพียงตามความสามารถและศักยภาพของคนที่มียู่ และต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม ตลอดจนถึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เป็นการเตรียมความพร้อม ความรู้ ที่จะรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลง

1.2 สร้างความตระหนักให้ครูจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง เริ่มจากการบันทึกรายได้ กำหนดรายจ่ายในแต่ละเดือน และบันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง ติดตามและประเมินผลรวมถึงบันทึกข้อมูลการลงทุนและกรรมธรรม์ประกันภัยไว้ด้วย ซึ่งการจดบันทึกรายรับรายจ่ายใช้เวลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ให้ประโยชน์มากมาย เพราะหากเราจดบันทึกรายรับรายจ่ายเป็นประจำสม่ำเสมอ จะทำให้เรารู้พฤติกรรมการใช้จ่ายรายเดือนว่าในแต่ละเดือนใช้เงินไปเท่าไร ใช้จ่ายกับเรื่องอะไรบ้าง เพียงพอกับรายได้ที่เราได้รับหรือไม่ และหากมีเงินเหลือก็เก็บออมไว้ จะได้มีเงินส่วนนี้ไว้ใช้ในยามฉุกเฉินและใช้ในอนาคต แต่หากพบว่ารายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายก็สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายของตัวเอง และวางแผนการใช้เงินในเดือนถัดไปให้เพียงพอกับรายรับที่เข้ามา

2. แนวทางการพัฒนาด้านความรับผิดชอบ

2.1 ใช้กระบวนการ PDCA คือ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) เนื่องจาก PDCA เป็นแนวคิดหนึ่ง ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงแต่การวางแผน แต่แนวคิดนี้เน้นให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น หากครุมีการวางแผนที่ดี ก็จะทำให้กระบวนการทำงานเป็นระบบเสร็จทันเวลา จนทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อในงานของตนเองในที่สุด

2.2 มอบหมายงานให้ชัดเจน และเหมาะสมกับคนที่ได้รับ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง มอบหมายงานและความรับผิดชอบในการทำงานให้แก่บุคคลอื่น โดยมั่นใจว่าผู้รับมอบหมายมีความสามารถ และทักษะที่จะทำงานนั้น ๆ ได้บรรลุผลตามต้องการ โดยสิ่งสำคัญในการมอบหมายงานคือ งานที่ถูกมอบหมายไปนั้นยังคงเป็นงานของผู้มอบหมายอยู่ ความรับผิดชอบในผลของงานที่เกิดขึ้นยังคงตกเป็นของผู้มอบหมายงาน ซึ่งแตกต่างจากการสั่งงาน (Assign) ที่ภาระงานและความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นของผู้ทำงานนั้น ๆ ดังนั้นการมอบหมายงานจึงเป็นการสร้างความรับผิดชอบให้ครูให้วิธีหนึ่ง

3. แนวทางการพัฒนาด้านอุดมการณ์คุณธรรม

3.1 สร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านคุณธรรมให้กับครู โดยคัดเลือกครูรุ่นพี่ที่มีอุดมการณ์คุณธรรมที่เหมาะสมกับองค์กรหรือสามารถนำมาปรับใช้กับองค์กรได้ มาเป็นตัวอย่างให้กับครูรุ่นน้อง วิธีการนี้จะช่วยให้เกิดการซึมซับอุดมการณ์คุณธรรมสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น และยังสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรอีกด้วย

3.2 ปลุกฝังคุณธรรมให้กับครู โดยเริ่มจากความพอเพียง เพราะหากครูไม่ต้องวิตกกังวลกับภาระทางการเงิน ครูก็จะมีเวลาคิดเรื่องอื่น และสามารถปฏิบัติตนบนพื้นฐานคุณธรรมด้านอื่นได้ตามมา

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทางการบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน และศึกษาแนวทางการบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูของโรงเรียนในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2560 7 โรงเรียน จำนวน 266 คน โดยใช้เกณฑ์กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากรางกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1967) จำนวน 56 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .41 ถึง .78 และค่าความเชื่อมั่นโดยรวมทั้งฉบับ .97 และแบบสัมภาษณ์เรื่อง แนวทางการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที (t -test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผล ดังนี้

1. การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามอันดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความกตัญญู ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรับผิดชอบ ด้านอุดมการณ์คุณธรรม และด้านความพอเพียง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน สรุปผลได้ดังนี้

1.1 ด้านความพอเพียง พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย จัดกิจกรรมที่แสดงความสำนึกในความเป็นชาติไทย และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

1.2 ด้านความกตัญญู พบว่า โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายช้อย่อยโดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ เมื่อเกิดความสำเร็จ ความดีงาม ต้องยกย่องเชิดชูบุพการี ครู อาจารย์ และทุกคนที่มีส่วนร่วม ปลุกฝังให้นักเรียนมีความกตัญญูต่อพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และปลุกฝังให้นักเรียนมีความกตัญญูครู อาจารย์ และทุกคน ตามลำดับ

1.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายช้อย่อยโดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ปลุกฝังคุณธรรมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ ปลุกฝังคุณธรรมให้นักเรียนมีความอดทน และปลุกฝังคุณธรรมให้นักเรียนมีความเสียสละ ตามลำดับ

1.4 ด้านความรับผิดชอบ พบว่า โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายช้อย่อยโดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ จนทำให้งานสำเร็จจุล่งตามวัตถุประสงค์และมีคุณภาพ ส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่ และมีภาระหน้าที่ช่วยกันพร่ำสอนนักเรียน เพื่อให้ลูกหลานเยาวชนก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ตามลำดับ

1.5 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม พบว่า โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายช้อย่อยโดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ภาควิไมใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศาสนา ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน เมื่อพิจารณาแต่ละตัวแปร สรุปผลได้ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 เปรียบเทียบการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านความซื่อสัตย์สุจริต แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 เปรียบเทียบการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านอุดมการณ์คุณธรรม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. แนวทางการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 สรุปผลได้ดังนี้

3. แนวทางการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 สรุปผลได้ดังนี้

ด้านความพอเพียง น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันของครู โดยการจัดอบรมหรือถ่ายทอดจากผู้มีประสบการณ์ สร้างความตระหนักให้ครูจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง เริ่มจากการบันทึกรายได้ กำหนดรายจ่ายในแต่ละเดือน และบันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง ติดตามและประเมินผล ด้านความรับผิดชอบ ใช้กระบวนการ PDCA คือ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) มาช่วยในการทำงานของครู มอบหมายงานให้ชัดเจน และเหมาะสมกับคนที่ได้รับ การที่ครูได้ทำงานที่ถนัดกับความสามารถของตนเอง จะช่วยให้การทำงานได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้านอุดมการณ์คุณธรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านคุณธรรมให้กับครู โดยคัดเลือกครูรุ่นพี่ที่มีอุดมการณ์คุณธรรมที่เหมาะสมกับองค์กรหรือสามารถนำมาปรับใช้กับองค์กรได้ มาเป็นตัวอย่างให้กับครูรุ่นน้อง ปลุกฝังคุณธรรมให้กับครู โดยเริ่มจากความพอเพียง เพราะหากครูไม่ต้องวิตกกังวลกับภาระทางการเงิน ครูก็จะมีเวลาคิดเรื่องอื่น และสามารถปฏิบัติตนบนพื้นฐานคุณธรรมด้านอื่นได้ตามมา

อภิปรายผล

จากการศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 ผู้วิจัยพบประเด็นที่สำคัญที่จะอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความกตัญญู ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรับผิดชอบ ด้านอุดมการณ์คุณธรรม และด้านความพอเพียง เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน ผู้วิจัยมีประเด็นที่อภิปรายเพิ่มเติม ดังนี้

1.1 ด้านความพอเพียง พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนได้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียน จึงส่งผลให้ครูและนักเรียนสามารถดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานความพอเพียงได้

สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัฐพจน์ ยืนยง (2555) ที่ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ข้าราชการครูมีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านความกตัญญู พบว่า โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้ เพราะได้รับอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ครู หรือญาติพี่น้อง สอดคล้องกับชนรัตน์ ขวานิจิต (2558) กล่าวว่า กตัญญูทเวที คือ ความรู้สำนึก ในบุญคุณและได้ตอบแทนให้ปรากฏ ต่อต้นกำเนิดของบุญคุณ เช่น บิดามารดาผู้ให้การอุปการะ เลี้ยงดูฝึกอบรมเรามาแต่เกิด แผ่นดินที่อำนวยโอกาสให้เรา ได้รับสรรพสิ่งอันมีคุณค่ากับราคา มาตลอดชีวิต และสอดคล้องกับทิพมาศ เสวตวรโชติ (2557) กล่าวว่า ความกตัญญู คือ การรู้ลึก สำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพ นับถือ เชื้อพียง และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ การกระทำ เช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและหน้าที่การงาน ความกตัญญู เป็นเครื่องหมายของคนดี การที่เยาวชนไทยได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีในเรื่องของความกตัญญู ต่อผู้มีพระคุณถือเป็นเรื่องที่ดี เป็นการสร้างภูมิ คุ่มกั้นให้สังคม การเลี้ยงดูของครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยอบรมและส่งเสริมพฤติกรรมของเยาวชนให้มีคุณลักษณะของการเป็นคนมีความกตัญญู ความตระหนักรู้ในคุณของบุคคล สัตว์ และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อตนเองทั้ง โดยตรงและโดยอ้อม

1.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหัวใจของสังคมและโรงเรียนคุณธรรม เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญที่สุด ของทุกชาติ ทุกศาสนา และทุกสังคม ครูผู้เป็นคนที่อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนดี จึงต้องเป็น แบบอย่างให้แก่ศิษย์ในเรื่องของความซื่อสัตย์ เพื่อให้เป้าหมายของโรงเรียนคุณธรรมบรรลุ วัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของคชภรณ์ บัวคำ (2558) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนา คุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความซื่อสัตย์ มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านความรับผิดชอบ พบว่า โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ความรับผิดชอบส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทักษะชีวิต ในด้านการตั้งใจสอน รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายเข้าทำงานตรงเวลาและออกงานตรงเวลาแต่งกายตามข้อตกลง ของโรงเรียน ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่องานที่สำเร็จ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

การอยู่เวรในวันหยุดทำงานส่งตามที่กำหนดและทันเวลาส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา และการยอมรับข้อผิดพลาดของตัวเองและแก้ไขปรับปรุง

1.5 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม พบว่า โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากอุดมการณ์คุณธรรม คือหลักที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายคุณธรรมที่กำหนด ซึ่งครูจะต้องมีหลักธรรมประจำใจที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั้วดีในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมด้วยความสุข การเป็นผู้มีคุณธรรม คือ การปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบอันดีงามให้สมกับเป็นผู้ที่คอยอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนดี สอดคล้องกับงานวิจัยของคชกรณ์ บัวคำ (2558) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ของผู้บริหารและครู โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องจาก ผู้บริหารและครูทุกคน ต้องเข้ารับการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาที่ประพฤติปฏิบัติตนด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพให้อยู่ในศีลธรรมอันดี จึงส่งผลให้ผู้บริหารและครูต่างมีคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติตนเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2539) กล่าวว่า การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ต้องดำเนินการพัฒนาร่วมกันทั้งระบบในโรงเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

2.2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ของครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งนี้เนื่องจาก การพัฒนาคุณธรรมของมนุษย์มีการพัฒนาเป็นลำดับจากวัยทารกจนถึงตลอดชีวิต ต้นกำเนิดของแหล่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางคุณธรรมมาจากอิทธิพลของสังคมและพันธุกรรม คำว่า สังคม ในที่นี้คือ สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ทั้งที่เป็นบุคคล และสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติอื่น ๆ ส่วนพันธุกรรม ได้แก่ ความสามารถในการรู้คิด และพัฒนาขึ้นตามลำดับขั้นอายุ วุฒิภาวะหรือประสบการณ์ที่ผู้นั้นประสบอยู่

(ประภาศรี สีหอำไพ, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับเพียเจต์ (Piaget, 1932 อ้างอิงใน ประภาศรี สีหอำไพ, 2543) ซึ่งเป็นผู้เริ่มศึกษาพัฒนาการทางคุณธรรมของเด็ก และมีความคิดว่าพัฒนาการทางคุณธรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้เกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม ดังนั้นพัฒนาการทางคุณธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น ๆ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลนั้น ๆ ได้รับมา

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหัวใจของสังคมและโรงเรียนคุณธรรม เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญที่สุดของทุกชาติ ทุกศาสนา และทุกสังคม ซึ่งบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมพื้นฐาน สอดคล้องกับสุรศักดิ์ สีลูกวัด (2559) ที่ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอนในโรงเรียนร่วม สำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อศิษย์ ต่อตนเอง ต่ออาชีพ และต่อสังคม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านอุดมการณ์คุณธรรม ทั้งนี้เนื่องจาก การมีข้อจำกัดในด้านการบริหารงานบุคคลที่โรงเรียนขนาดใหญ่ มีบุคลากรเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าใจและเข้าถึงการประพฤติปฏิบัติตนของบุคลากรแต่ละคน จึงทำให้ไม่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมที่พัฒนาคุณธรรมให้พึงปรารถนาได้อย่างชัดเจน ซึ่งโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กมีบุคลากรที่น้อยกว่า จึงทำให้สามารถรู้จักและเข้าใจบุคลากรเพื่อส่งเสริมคุณธรรมให้แต่ละคนได้ง่ายกว่า สอดคล้องกับชีวิน อ่อนละออง (2556) ที่ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวม มีพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

3.1 ด้านความพอเพียง ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทาง ดังนี้ “ตระหนักให้ครูน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการชีวิตประจำวันของตนเอง” ทั้งนี้เนื่องจากการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและนำศักยภาพและความรู้ของคนมาใช้อย่างรอบคอบและมีสติ เมื่อปัจเจกบุคคลนำศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ไปสร้างสรรค์พัฒนาสินค้าและบริการ

ที่มีคุณค่าและคุณภาพมากขึ้น จะสามารถสร้างรายได้เพื่อยังชีพให้แก่ตนและครอบครัวมากขึ้น ก็จะทำให้สามารถพึ่งตนเองได้และมีสินทรัพย์ส่วนเกินที่นำไปออม เป็นภูมิคุ้มกันเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ ที่อาจเกิดขึ้นได้ส่วนที่เหลือ มากกว่านั้นก็สามารนำไปช่วยเหลือจนเจือครอบครัว ช่วยเหลือ ผู้ที่ด้อยโอกาสหรือด้อยศักยภาพกว่า และสร้างสรรค์คุณค่าที่ดีแก่ชุมชนและสังคมต่อไปได้จะนั้น การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็จะไม่ใช่ เป็นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานการละโมภโลกมากหรือเห็นแก่ตัว หากเป็นการพัฒนาบนพื้นฐาน การจุนเจือเกื้อกูลกัน เพื่อช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่า และพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ปิยะนิตย์ โอนพรตนิวิบูล, 2553) สอดคล้องกับคาราวรรณ พรหมกัลป์ (2551) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน และพบว่า ผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงรวมทุกด้านอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการลดรายจ่าย มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับศิริวรรณ วรรณศรี (2551) ที่ศึกษาเรื่อง กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ในบ้านคาดเสริม ตำบลบ้านม่วง อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ซึ่งพบว่า เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง

3.2 ด้านความรับผิดชอบ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทาง ดังนี้ “ใช้กระบวนการ PDCA คือ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) มาช่วยในการทำงานของครู และมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของครู” ทั้งนี้ เนื่องจาก ความรับผิดชอบเกิดจากการได้รับมอบหมายงานของหัวหน้า โดยจะต้องคำนึงถึง ประสิทธิภาพของงานและการทำงานให้เสร็จทันเวลา ดังนั้น หากครูได้รับมอบหมายงานที่ตรงกับ ความสามารถของตนเองและมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ก็จะช่วยให้งานที่ได้รับมอบหมาย นั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544, หน้า 213-215) ซึ่งกล่าวถึงรูปแบบ การพัฒนาความรับผิดชอบ โดยผู้ใหญ่ต้องทำความเข้าใจธรรมชาติของเด็กให้คำแนะนำและ มอบหมายงานให้แก่เด็กทำและรู้จักช่วยตนเอง ควบคุมแนะนำ เมื่อจำเป็น ฝึกให้มีเหตุผล และต้องปลูกฝังความมีระเบียบวินัยอันดีงามแก่เด็กอยู่เสมอ

3.3 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทาง ดังนี้ “ให้ครูรุ่นพี่ที่เป็น ตัวอย่างที่ดีในคุณธรรมด้านนั้น ๆ แบ่งปัน ถ่ายทอดให้กับครูรุ่นน้อง” ทั้งนี้เนื่องจาก การบอกเล่า เรื่องราวที่ตนเองได้กระทำจนประสบความสำเร็จให้กับผู้อื่น ได้รับฟัง สามารถสร้างแรงบันดาลใจ ให้กับผู้อื่นได้ดียิ่ง สอดคล้องกับอาทิตย์ กิรตินันท์ (2555) กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นปัจจัย ที่ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ต่อผู้ที่ได้รับการแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดนวัตกรรมการต่อยอด แนวคิด ที่ส่งผลให้สำเร็จในกิจกรรมนั้น ๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้นั้นส่งผลให้เกิดความเข้าใจ

สร้างแรงจูงใจ และแบ่งปันประสบการณ์ที่ดี มีประเด็นที่สนใจตรงกัน ไม่มีการเรียนรู้ใดที่เป็น
สูตรสำเร็จตายตัว ทุกอย่างสามารถนำมาประยุกต์ได้ สามารถทำความเข้าใจได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้การบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 มีประสิทธิภาพ และสามารถนำผลการวิจัย
ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของครู โดยให้ครูใช้จ่าย
ตามรายรับที่ตนเองได้รับ
2. สร้างความตระหนักให้ครูจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง เพื่อที่จะได้รู้ว่า
ในแต่ละเดือน มีรายจ่ายหรือรายรับมากกว่ากัน และจะได้หาวิธีการแก้ไขได้โดยไม่ต้องก่อกวนสิน
3. ต้องมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของคน (Put the right man on the
right job) เนื่องจากการทำงานในสิ่งที่ตนเองถนัดจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบในงาน และทำให้
งานประสบผลสำเร็จ
4. ให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนใหญ่ โดยการดูแลและเข้าใจ
บุคลากรให้ทั่วถึง
5. สร้างวัฒนธรรมองค์กรจากครูรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนมาแบ่งปัน
ถ่ายทอด การใช้ชีวิตบนพื้นฐานคุณธรรมให้กับครูรุ่นน้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง
จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตของครูกับการบริหาร โครงการ โรงเรียน
คุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2539). *คู่มือการสร้างเครื่องวัด คุณลักษณะด้านจิตพิสัย: แนวทางการพัฒนา จริยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา.
- กรมวิชาการ. (2544). *การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบ และวินัยในตนเอง*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา.
- กรมวิชาการ. (2544). *คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง-ศีลธรรม ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- โกสินทร์ รังสยาพันธ์. (2530). *ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- ขวัญกมล ดอนขวา. (2557). *แบบจำลองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศไทย*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี.
- คชกรณ์ บัวคา. (2558). *แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2548). *การสร้างกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง. (2535). *วิชาพุทธประวัติ ฉบับมาตรฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียงจงเจริญ.
- จันทนา เจริญผล. (2554). *ทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนเครือข่ายการศึกษา กรมหลวงชุมพรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2*. งานนิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิราภรณ์ อารีรัมย์. (2556). *คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- เจริญ ไวรจันกุล. (2531). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม. (2550). *การบริหารและประเมิน โครงการ: เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 430515*. ชลบุรี: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒนา. (2520). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐพจน์ ยืนยง. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- คาราวรรณ พรหมกัลป์. (2551). *การศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.*
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2553). *Model การจัดการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้สร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2557). *คุณธรรม จริยธรรมกับศีลธรรม: จากมุมมองของปรัชญา*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- เทวินทร์ เทวินโน. (2550). *จริยธรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.
- ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์. (2533). *พฤติกรรมบุคคลในองค์การ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นันทชัยพร คชสูงเนิน. (2553). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ. (2552). *การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). *การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 3(1), 22-25.*
- ปกรณ ปรียากร. (2542). *การบริหารโครงการแนวคิดและแนวทางในการสร้างความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: เสมอธรรม.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2539). *การบริหารโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.

- ประกาศรี สี่ห้าไฟ. (2543). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราโมทย์ บุญมุสิก. (2549). *การบริหารงานวิชาการตามแนวทางโรงเรียนนิติบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ปรีชา เศรษฐีธร. (2523). *ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปิยะนิตย์ โอนพรัตน์วิบูล. (2553). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจพอเพียง: ชัดแย้งหรือสอดคล้อง?. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 47(4), 4-5.*
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: กองทุนอริยมรรค.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2545). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. กรุงเทพฯ: กองทุนอริยมรรค.
- เพ็ญดาว มินมณี. (2546). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัดผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปัญญา สาธ. (2516). *หลักบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2531). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินต์เฮาส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์.
- รุ่งทิวา จักรกร. (2529). *การมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรือง.
- โรเบิร์ต ดี อัสติน. (2550). *การบริหารโครงการ* (คมสัน ขจรชีพพันธุ์งาม, แปล). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ลัดดา เสนาวงษ์. (2532). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยครูชนบุรี.
- วสิน อินทสระ. (2518). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.
- วีรยุทธ วิเชียรโชติ และนวลเพ็ญ วิเชียรโชติ. (2527). *จิตวิทยาสังคมไทยประยุกต์ในระบบการศึกษาเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ประชาชน.
- ศิริวรรณ วรรณศรี. (2551). *กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในบ้านตาลเสริม ตำบลบ้านม่วง อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน, สำนักงานบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2558). *คู่มือปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2559). *6 ขั้นตอนสู่โรงเรียนคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ธารรัชการพิมพ์.
- ศูนย์พัฒนาคุณธรรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาศรีอริยมตไตรย์. (2553). *ปรัชญาคุณธรรมและการพัฒนาคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2526). *ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. (2542). *การศึกษารูปแบบและวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. (2545). *การบริหารโครงการ*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- สว่าง เรื่องจิระอุไร. (2530). *การศึกษาการปฏิบัติงานในกระบวนการบริหารบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง*. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2560). *โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มาตรฐานและตัวชี้วัด*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- สุพาดา สิริกุดตา และคณะ. (2543). *การวางแผนและการบริหารโครงการ*. กรุงเทพฯ: ไดมอนด์อินบิซิเนส เวิลด์.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2524). *พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- แสง จันทร์งาม. (2522). การสอนจริยธรรมในโรงเรียน. ใน *รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน* (หน้า 218-229). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อสม่า ปัทมะสังข์. (2557). *รูปแบบการเผยแผ่ความรู้เรื่องคุณธรรมของเครือข่ายศูนย์คุณธรรม (องค์กรมหาชน)*. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการบริการสังคม, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. (2525). *การพัฒนาบุคคล กลุ่มและชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- Barnhart, C. (1967). *The world book dictionary*. Chicago: Work Book-Childceaft International.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill Book.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw-Hill.
- Lowe, M.G. (1976). *Value orientation in counseling psychotherapy*. London: The Central.
- Meredith, J. R., & Mantel, S. J. (1993). *Project management: A managerial approach* (4th ed.). New York: John Willey.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัย
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

(สำเนา)

ที่ ศธ. 6621.8/ ว.096

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุขอ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

26 มีนาคม 2561

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัย
เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. คำโครงการวิจัย
2. เครื่องมือในการวิจัย

ด้วย นางสาวกนกวรรณ ชื่นใจจิตต์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา รหัส 58920790 ได้รับความเห็นชอบ
ให้ทำงานนิพนธ์ เรื่อง การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สญา ชีระวิชิตระกุล เป็นประธานกรรมการควบคุมงานนิพนธ์ ขณะนี้
อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ภาควิชาการบริหารการศึกษาได้พิจารณาแล้วเห็นว่า
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงของเครื่องมือของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ
(ลงชื่อ) ประยูร อิ่มสวัสดิ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร อิ่มสวัสดิ์)
หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ 0-3810-2052
โทรสาร 0-3874-5811

(สำเนา)

ที่ ศธ. 6621.8/ ว.097

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุขอ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

26 มีนาคม 2561

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

เรียน

ด้วย นางสาวกนกวรรณ ชื่นใจจิตต์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษา
มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา รหัส 58920790 ได้รับความเห็นชอบ
ให้ทำงานนิพนธ์ เรื่อง การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศญาญ ชีระวิชิตระกุล เป็นประธานกรรมการควบคุมงานนิพนธ์ ขณะนี้
อยู่ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ ภาควิชาการบริหารการศึกษา
มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์จากท่าน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล
เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)

ประยูร อิ่มสวาสดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร อิ่มสวาสดี)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-3810-2052

โทรสาร 0-3874-5811

(สำเนา)

ที่ ศธ. 6621.8/ ว.098

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุขอ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

26 มีนาคม 2561

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

ด้วย นางสาวกนกวรรณ ชื่นใจจิตต์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษา
มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา รหัส 58920790 ได้รับความเห็นชอบ
ให้ทำงานนิพนธ์ เรื่อง การบริหารโครงการ โรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ธีระวิชิตระกุล เป็นประธานกรรมการควบคุมงานนิพนธ์ ขณะนี้
อยู่ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ภาควิชาการบริหารการศึกษา มีความประสงค์
จะขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)

ประยูร อิ่มสวาสดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร อิ่มสวาสดี)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-3810-2052

โทรสาร 0-3874-5811

ภาคผนวก ข

- แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
- คำอำนาจจำแนกรายชื่อและค่าความเชื่อมั่น

ตารางที่ 28 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง
การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1	.63	20	.71	39	.71
2	.67	21	.60	40	.52
3	.57	22	.67	41	.59
4	.60	23	.68	42	.67
5	.70	24	.71	43	.74
6	.63	25	.66	44	.70
7	.52	26	.43	45	.68
8	.66	27	.48	46	.63
9	.75	28	.66	47	.64
10	.68	29	.66	48	.53
11	.75	30	.59	49	.70
12	.49	31	.54	50	.72
13	.76	32	.52	51	.72
14	.75	33	.56	52	.70
15	.76	34	.41	53	.69
16	.78	35	.64	54	.65
17	.63	36	.62	55	.69
18	.71	37	.68	56	.65
19	.73	38	.69		

หมายเหตุ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = .97